

অনন্যা ষেণুকা

[This page keep intentionally left blank]

অনন্যা ষেগুকা

ষেগুকা দেৱী বৰকটকীৰ ৮-সংখ্যক জন্মদিৱস
উপলক্ষে প্ৰকাশিত অভিনন্দন গ্ৰন্থ

সম্পাদনা

লুট্‌ফা হানুম ছেলিমা বেগম

ANANYA RENUKA

অনন্যা ৰেণুকা
A book felicitating Renuka Devi Barkataki
on the occasion of her 85th birthday,
edited by Lutfa Hanum Salima Begum
and
published by Munin Barkotoki Memorial Trust,
Panchavati, GNB Road, Guwahati -781003

© 2016 Munin Barkotoki Memorial Trust

প্রথম প্রকাশ

নৱেম্বৰ ২০১৬

প্রচ্ছদ গ্রাফিক্স

ইমন ৰাজা

অংগসজ্জা

কুশল দত্ত

প্রকাশক

মুনীন বৰকটকী স্মাৰক ন্যাস, পঞ্চৱতী,
গোপীনাথ বৰদলৈ পথ, শিলপুখুৰী, গুৱাহাটী - ৭৮১ ০০৩

মুদ্রণ

ফেয়াৰপ্ৰাফিক্স

উদ্যোগ পাম, বামুনীমৈদাম, গুৱাহাটী-৭৮১০২১

সূচী

আগকথা || ০৭

বেণুকা দেৱী বৰকটকী ঃ বাজনীতি আৰু সমাজসেৱাত	
উৎসৰ্গীকৃত জীৱনৰ ৰেঙণি উপেন্দ্ৰ বৰকটকী ১৯	
বৰ্ণিল জীৱনৰ স্বৰ্ণিল পাতনি বাদল দাস ২৭	
কামেই যাৰ একমাত্ৰ টনিক দিলীপ কুমাৰ হাজৰিকা ৩১	
বেণুকাৰ জন্মদিনত হেম ভৰালী ৩৬	
বাইদেউ, জন্মদিনৰ ওলগ মদন প্ৰসাদ বেজবৰুৱা ৫৮	
সাহস, কৰ্ম আৰু সেৱাৰ ত্ৰিবেণী সংগম বাইদেউ অজয় দত্ত ৭১	
ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ অসম শাখাৰ সভানেত্ৰী	
বেণুকা দেৱী বৰকটকী শৰৎ বৰকটকী ৭৫	
শ্ৰীযুতা বেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউলৈ ৮৫তম	
জন্মদিনৰ শুভেচ্ছা মিনতি চৌধুৰী ৭৮	
পৰম শ্ৰদ্ধাভাজন শ্ৰীযুতা বেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউলৈ	
জন্মদিনৰ শুভেচ্ছা ৰেডক্ৰছ পৰিয়াল ৮১	
কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী বেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ সান্নিধ্যত ফণীন্দ্ৰ নাথ কলিতা ৮৩	
জন্মদিনৰ হেঁপাহৰ কেব্‌টো... ৰণু দেৱী ১০৫	

My felicitations to Renukaji || Dr. B. P. Singh || 47

To my dear friend Renukadi || Padma Seth || 50

A tribute to my Baideo || S. K. Agnihotri || 52

A few lines on Mrs. Renuka Devi Barkataki || Bhaskar Barua || 55

My greetings to Mrs. Barkataki || D. N. S. Shrivastava || 62

My homage to Baideo || Kuldeep Baishya || 86

Walking down memory lane || Aruna (Mamoni) Sharma || 99

Opening my heart to Ma || Meenaxi Barkataki || 106

Renuka Devi Barkataki : A Profile || 131

[This page keep intentionally left blank]

আগকথা

ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউৰ ৮৫তম জন্মদিনত উপহাৰৰূপে দিবলৈ বুলি এখনি অভিনন্দন গ্ৰন্থ সম্পাদনা কৰাৰ দায়িত্ব যেতিয়া মোক দিয়া হ'ল, মই দুটা কাৰণত আনন্দেৰে গ্ৰহণ কৰিলোঁ। প্ৰথম কথাটো হ'ল বাইদেউৰ বিষয়ে নজনা কথাবোৰ জনাৰ সুযোগ পাম। দ্বিতীয়টো হ'ল ১৯৯৬ চনত মই মুনীন বৰকটকী বাঁটা লাভ কৰাৰেপৰা মোৰ সৃষ্টিশীল যাত্ৰাত বাইদেউৰপৰা পাই থকা অনুপ্ৰেৰণা আৰু উৎসাহ।

এই সংকলনটিত বাইদেউৰ ছাত্ৰ জীৱন, ৰাজনৈতিক জীৱন আৰু সামাজিক জীৱনৰ বিষয়ে লেখা বিচাৰি যিসকলৰ সৈতে যোগাযোগ কৰা হৈছিল, অধিকাংশৰেপৰা আশা কৰা মতে সঁহাৰি লাভ কৰিছিলোঁ। এই ক্ষেত্ৰত বাইদেউৰ জীয়ৰী মীনাক্ষীৰপৰা পাইছিলোঁ অকুণ্ঠ সহযোগিতা।

বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত বাইদেউৰে ৮৫ বছৰীয়া জীৱনটোত লাভ কৰিছিল বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতা। বাইদেউৰ সকলো ধৰণৰ অভিজ্ঞতা সম্বলিত লেখা এই গ্ৰন্থত সন্নিৱিষ্ট কৰিব পৰা নগ'ল। উদাহৰণস্বৰূপে বাইদেউৰে জে'লত লাভ কৰা অভিজ্ঞতা, বিদেশ ভ্ৰমণৰ অভিজ্ঞতা, বিশিষ্ট ব্যক্তিসকলৰ সান্নিধ্যত লাভ কৰা অভিজ্ঞতা ইত্যাদি।

বৰ্ণময় অভিজ্ঞতাৰে পুষ্ট বাইদেউৰ জীৱনে অসমৰ এক বিশেষ ৰাজনৈতিক, সামাজিক সময় সামৰি থৈছে। সেই সময় ইতিহাস হ'লেও বাইদেউ তাৰ প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাৰ সাক্ষী হৈ আমাৰ মাজত আছে। সেয়া পৰম আনন্দৰ কথা।

সদায় কৰ্মমুখৰ আৰু গতিশীল হৈ থাকিবলৈ ভাল পোৱা বাইদেউলৈ অভিনন্দন গ্ৰন্থখনি উপহাৰৰূপে আগবঢ়ালোঁ। এখন গ্ৰন্থ কেতিয়াও একক প্ৰচেষ্টাৰে প্ৰকাশ কৰা সম্ভৱ নহয়। সদায়ে কৰাৰ দৰে এই গ্ৰন্থখনৰো পৃষ্ঠা বিন্যাসৰ সকলো সূক্ষ্ম কামত ভাতৃপ্ৰতিম কুশল দত্তই যথেষ্ট সহায় কৰিলে। ছাত্ৰ অংকুৰ জ্যোতি তালুকদাৰ আৰু বিদ্যুৎ জ্যোতি শৰ্মাই সৰু-সুৰা কামবোৰত সহায় কৰি দিলে। সময়মতে গ্ৰন্থখন ছপা কৰি আগবঢ়াই দিয়াৰ বাবে ভৱানী অফছেট এণ্ড ইমেজিং প্ৰাঃ লিঃলৈও ধন্যবাদ থাকিল। বাইদেউৰ সু-স্বাস্থ্য আৰু দীৰ্ঘায়ু কামনা কৰিলোঁ।

লুটফা হানুম ছেলিমা বেগম

২০ নৱেম্বৰ, ২০১৬

[This page keep intentionally left blank]

Before marriage

Before marriage

Before marriage

Before marriage

Just after Meenaxi was born

With her elder sister Kamala and infant daughter

*With her younger brothers
Bhabani (L) and Bani (R) and baby Meenaxi*

With husband Munin Barkotoki in the early 1970s

*With husband
Munin Barkotoki
in the early 1970s*

[This page keep intentionally left blank]

উপেন্দ্ৰ বৰকটকী

ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী ৰাজনীতি আৰু সমাজসেৱাত উৎসৰ্গীকৃত জীৱনৰ ৰেঙনি

উপেন্দ্ৰ বৰকটকী

স্বৰাজ্যোত্তৰ কালৰ দেশৰ ৰাজনীতি আৰু সমাজ জীৱনৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত যিকেইগৰাকী মহিলাই অসমৰ যশস্যা বঢ়াইছে সেই কেইগৰাকীৰ ভিতৰত নিঃসন্দেহে ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ স্থান আগশাৰীত। হাইস্কুলত পঢ়ি থকা অৱস্থাত ছাত্ৰ কংগ্ৰেছৰ লগত জড়িত হৈ পৰা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে গান্ধীজীয়ে যেতিয়া শেষবাৰ অসম ভ্ৰমণ কৰিছিল তেতিয়া সেৱা দলৰ ‘কমাণ্ডাৰ’ৰ দায়িত্ব বহন কৰি নিজৰ দক্ষতা দেখুৱাইছিল। সেই সময়ত তেওঁৰ বয়স কুৰিৰ ঘৰত সোমোৱা নাছিল। তেতিয়াৰপৰা তেওঁ জনসাধাৰণৰ সেৱাত মন-প্ৰাণ সাঁপি দিলে। প্ৰতিভা, অদম্য সাহস, স্পষ্টবাদিতা, বাগ্মিতা আৰু সৰবৰহী গুণেৰে তেওঁ ৰাজনীতি আৰু সমাজসেৱাৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত অতি কম দিনৰ ভিতৰতে নিজৰ যোগ্যতা প্ৰতিপন্ন কৰিলে। অসম কংগ্ৰেছৰ সেৱাদলৰ ‘কমাণ্ডাৰ’ আৰু যুৱক কংগ্ৰেছৰ এগৰাকী সংক্ৰিয় কৰ্মী হিচাপে ৰাজনৈতিক জীৱন আৰম্ভ কৰা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ ৰাজনৈতিক জীৱনটো যিদৰে বৈচিত্ৰ্যময় সেইদৰে এগৰাকী দায়বদ্ধ সমাজসেৱিকা হিচাপেও তেওঁৰ জীৱনটো অনুকৰণীয় আৰু আকৰ্ষণীয়।

ৰাজনীতিৰ জগতত তেওঁ বৃহত্তৰ স্বার্থৰ খাতিৰত কোনোদিনেই ক্ষুদ্ৰ

স্বার্থক গুৰুত্ব দি অহা নাই। কংগ্ৰেছী হিচাপে ৰাজনৈতিক জীৱন আৰম্ভ কৰা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে গণতান্ত্ৰিক দেশত স্বৈৰতন্ত্ৰী মনোবৃত্তি আৰু কোনো ধৰণৰ অন্যায়-অনীতি সহ্য কৰিব পৰা নাছিল কাৰণেই ১৯৬৭ চনত কংগ্ৰেছ দলটো দুটা ভাগত বিভক্ত হওঁতে নীতিৰ প্ৰশ্নত সাংগঠনিক কংগ্ৰেছ দলৰ পক্ষ লৈছিল। সেই দলৰ অসম শাখাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ দায়িত্বও তেওঁ বহন কৰিবলগা হৈছিল। ১৯৭৭ চনত সেই দল জনতা দলৰ লগত চামিল হোৱাত তেওঁ জনতা দলৰ সদস্য হিচাপে গুৱাহাটী সমষ্টিৰ পৰা লোকসভালৈ নিৰ্বাচিত হৈ কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰীসভাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈছিল। কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষা, সমাজ কল্যাণ, সাংস্কৃতিক আৰু যুৱ আৰু মহিলা কল্যাণ বিভাগৰ দায়িত্ব বহন কৰি তেওঁ নিজৰ যোগ্যতা প্ৰতিপন্ন কৰিছিল। ১৯৮০ চনত জনতা দল ভাগ হোৱাত তেওঁ ২০০০ চনলৈকে কোনো ধৰণৰ ৰাজনৈতিক দলৰ লগত সম্পৰ্ক নাৰাখি বিভিন্ন সমাজসেৱা আৰু ট্ৰেড ইউনিয়নৰ কামত সক্ৰিয়ভাৱে জড়িত হৈ পৰে। উল্লেখযোগ্য যে ১৯৬২ চনত অবিভক্ত কংগ্ৰেছ দলৰ সদস্য হিচাপে তেওঁ ডেৰকুৰি বছৰ বয়সতে বৰপেটা সমষ্টিৰ পৰা লোকসভালৈ নিৰ্বাচিত হৈছিল। ১৯৭২ চনত ৰাজ্য বিধানসভালৈ নিৰ্বাচিত হৈ তেওঁ বিৰোধী পক্ষৰ উপ-দলপতি পদত আছিল।

ৰাজনৈতিক জীৱনত স্পষ্টবাদিতা বহুতৰে ক্ষেত্ৰত দেখা নাযায়। ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী এই ক্ষেত্ৰত সম্পূৰ্ণ ব্যতিক্ৰম। দেশ আৰু ৰাইজৰ স্বার্থত সদায় গঠনমূলক পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা আৰু এনে বিষয়ত স্পষ্টভাৱে ক'বলৈ সংকোচ নকৰা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে ১৯৭৫ চনত দেশত জৰুৰী অৱস্থা প্ৰৱৰ্তন কৰোঁতে ১৯ মাহ কাৰাবাস খাটিবলগা হৈছিল। সেই সময়ত তেওঁৰ একমাত্ৰ জীয়ৰী মীনাক্ষীৰ মাত্ৰ ৯ বছৰ বয়স হৈছিল। ভাৰতীয় প্ৰযুক্তিবিদ্যা প্ৰতিষ্ঠান (আই আই টি)ৰ প্ৰাক্তন অধ্যাপিকা ড° মীনাক্ষী বৰকটকীৰ শৈক্ষিক জগতত আৰু বিদগ্ধ সমাজত সুনাম আছে। মীনাক্ষীৰ এই কৃতকাৰ্যতাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ পিতৃ-মাতৃৰ বহুখিনি অৰিহণা আছে। তেওঁৰ পিতৃ মুনীন বৰকটকী আৰু মাতৃ ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী দুয়ো ছাত্ৰ-ছাত্ৰী হিচাপে অতি তীক্ষ্ণধী আছিল। মুনীন বৰকটকীয়ে ১৯৩৮ চনত কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা ডিষ্টিংচনত প্ৰথম হৈ প্ৰভাত কুমাৰ দাস স্বৰ্ণপদক লাভ কৰিছিল। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্য-সমালোচনা আৰু সাংবাদিকতাৰ ক্ষেত্ৰতো মুনীন বৰকটকীৰ এখন আছুতীয়া

আসন আছে।

১৯৫৯ চনত এইগৰাকী সাহিত্যিক-সমালোচকৰ লগত ৰেণুকা দেৱী বিবাহপাশত আৱদ্ধ হয়। ৰেণুকা দেৱীয়েও 'অংক', 'সংস্কৃত' আৰু 'অসমীয়া'ত 'লেটাৰ' লৈ ১৯৪৯ চনত প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত প্ৰথম বিভাগত উত্তীৰ্ণ হৈছিল। বিজ্ঞান স্নাতক ৰেণুকা দেৱীয়ে দেউতাকৰ মৃত্যুৰ কাৰণে এম এছচি সম্পূৰ্ণ কৰিব নোৱাৰিলে। তেওঁৰ বিষয় আছিল পৰিসংখ্যা।

এম এছচি ডিগ্ৰী নল'লেও তেওঁ সমাজ জীৱনৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত কৃতিত্ব দেখুৱাই আহিছে। দেউতাক ডাঃ ৰুদ্ৰকান্ত শৰ্মা ঢুকোৱাৰ কাৰণে ৰেণুকা দেৱীয়ে চৰকাৰী চাকৰি কৰিবলগা হৈছিল। প্ৰাক্তন শিক্ষামন্ত্ৰী আৰু অসমৰ সৰ্বজন শ্ৰদ্ধেয় ৰাজনীতিবিদ অমিয় কুমাৰ দাসে তেওঁক মাতি নি তথ্য আৰু জনসংযোগ বিভাগৰ বিষয়া হিচাপে নিযুক্তি দিছিল। এইখিনিতে তেওঁৰ পিতৃৰ বিষয়ে চমুকৈ উল্লেখ কৰা সমীচীন হ'ব। যোৰপুখুৰী নিবাসী ৰুদ্ৰকান্ত শৰ্মা সেই সময়ৰ গুৱাহাটীৰ এগৰাকী প্ৰসিদ্ধি হোমিঅ'পেথিক চিকিৎসক হিচাপে জনাজাত আছিল। তেওঁ এগৰাকী মুক্তিযোদ্ধাও আছিল। তদুপৰি তেওঁ আছিল দুৰ্দান্ত সাহসী। আমাৰ দেশ পৰাধীন হৈ থকা অৱস্থাত তেওঁ এবাৰ তেজপুৰত ইংৰাজ চাহাবৰ কিবা কথাত ক্ষুণ্ণ হৈ উধাই-মুধাই প্ৰহাৰ কৰাৰ কাৰণে পলাতক অৱস্থাত থাকিবলগীয়া হৈছিল। মেটেকাৰ তলতো আশ্ৰয় লৈছিল। পিছত তেওঁ কাৰাবাস খাটিবলগা হৈছিল।

ৰেণুকা দেৱীৰ সাহস পিতৃদত্ত বুলি ক'ব পাৰি। কিন্তু মাক ধৰ্মেশ্বৰী দেৱী আছিল ধাৰ্মিক আৰু অতিথিপৰায়ণা। স্বাভাৱিকতে মাকৰ গুণৰাশিৰ প্ৰভাৱ তেওঁৰ জীৱনতো পৰিছিল। স্বাধীনমনা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে চৰকাৰী চাকৰি কৰি ভাল নাপালে। ছাত্ৰী অৱস্থাতে কংগ্ৰেছৰ প্ৰতি আসক্ত হোৱা আৰু সেৱা দলৰ 'কমাণ্ডাৰ' হিচাপে দলৰ নেতৃত্ববৃন্দৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীক সক্ৰিয় ৰাজনীতি কৰিবলৈ দলৰ ফালৰ পৰাও আহুন জনোৱা হৈছিল। এই ক্ষেত্ৰত আগভাগ লৈছিল সেই সময়ত দলৰ সৰ্বভাৰতীয় পদত থকা প্ৰখ্যাত ৰাজনীতিবিদ মহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰীয়ে। দলৰ নেতাসকলে মহিলা সংগঠন সবল কৰিবৰ কাৰণেই ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীক দললৈ অনাত গুৰুত্ব দিছিল বুলিব পাৰি। কিন্তু ব্যক্তিগতভাৱে ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে কামৰ ক্ষেত্ৰত পুৰুষ আৰু নাৰীক পৃথকে ভাগ কৰাটো নিবিচাৰে। তেওঁ সদায় যোগ্যতাকহে

গুৰুত্ব দিয়ে। তেওঁৰো যোগ্যতা থকা কাৰণেই বিভিন্ন পদ অলংকৃত কৰিব পাৰিছে। ১৯৫৮ চনত গুৱাহাটীত অনুষ্ঠিত হোৱা সৰ্বভাৰতীয় কংগ্ৰেছ অধিবেশনৰ তেওঁ আছিল অৰ্ভাথনা সমিতিৰ সম্পাদিকা। ইয়াৰ আগৰ বছৰ ভাৰতীয় যুৱ প্ৰতিনিধি দলৰ এগৰাকী সদস্য হিচাপে মস্কোত নিজৰ যোগ্যতা দেখুৱাইছিল। কেন্দ্ৰত মন্ত্ৰী হৈ থাকোঁতে তেতিয়াৰ শিক্ষামন্ত্ৰী প্ৰতাপ চন্দ্ৰ ছন্দই প্ৰায়বিলাক দায়িত্ব তেওঁৰ হাততে এৰি দিছিল। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অনুদান আয়োগৰ কাৰ্যপদ্ধতিত যাতে কোনো ব্যাঘাত নজন্মে আৰু নিয়াৰিকৈ যাতে কামবোৰ সম্পন্ন হয় সেই বিষয়ে তেওঁ বিশেষ মনোযোগ দিব লগা হৈছিল। এই ক্ষেত্ৰত বিষয়াসকলে বিধি-পথালি দিব নোৱাৰিছিল। তেতিয়াৰ বহুল প্ৰচাৰিত ‘...’ নামৰ কাকতখনত ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ এই দক্ষতাৰ কথা প্ৰখ্যাত সাংবাদিক শেখৰ গুপ্তাই উল্লেখ কৰি গৈছে। এনে কৃতিত্বৰ কথা উল্লেখ কৰিছে আন সাংবাদিকসকলেও। অসম বিধান সভাৰ বিৰোধী পক্ষত থকা অৱস্থাত তেওঁৰ প্ৰশ্নবাণত শাসকপক্ষৰ লোক কেনেকৈ বিব্ৰত হৈছিল সেই বিষয়ে তেতিয়া সঘনে আলোচনা হৈছিল। তেতিয়াৰ ‘নীলাচল’ কাকতৰ সম্পাদক হোমেন বৰগোহাঞিয়ে ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ প্ৰশ্নবাণত সৰহভাগ মন্ত্ৰীৰ বুকুৰ ধপ্ধপনি হৈছিল বুলি উল্লেখ কৰিছে। উল্লেখযোগ্য যে ১৯৭২ চনৰ অসম বিধান সভাৰ নিৰ্বাচিত ১২৬ গৰাকী সদস্যৰ ভিতৰত বিৰোধীপক্ষৰ মাত্ৰ ১৪ গৰাকী সদস্যহে নিৰ্বাচিত হৈছিল। এইসকলৰ ভিতৰত আছিল গৌৰীশংকৰ ভট্টাচাৰ্য, ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী আৰু দুলাল বৰুৱা। তেওঁলোকে বিধানসভা কঁপাই আছিল। গৌৰীশংকৰ ভট্টাচাৰ্যই তেওঁৰ বক্তৃতাত তীক্ষ্ণধী মনটোৰ পৰিচয় দিছিল, ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে বিভিন্ন প্ৰশ্নৰে মন্ত্ৰীসকলক শ’লঠেকত পেলাইছিল। এই কাৰণে তেওঁ অধ্যয়ন আৰু পৰিশ্ৰম (হ’মৱৰ্ক) কৰিছিল আৰু দুলাল বৰুৱাই গুৰু-গুৰুৰি আন এক পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰিছিল। অসম বিধানসভাত সদস্যসকলৰ ভূমিকাৰ বিষয়ে আগশাৰীৰ সাংবাদিক নৰেশ ৰাজখোৱাই ‘নতুন দৈনিক’ নামৰ কাকতখনত এলানি মনোগ্ৰাহী আলোচনা আগবঢ়াইছিল। সেই লানি আলোচনা গ্ৰন্থাকাৰে প্ৰকাশ পালে আমাৰ উত্তৰ পুৰুষে ৰাইজৰ প্ৰতিনিধিসকলৰ বিধান সভাত ভূমিকাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব। লোকসভালৈ প্ৰথমবাৰ (১৯৬২-৬৭) নিৰ্বাচিত হৈ তেওঁ শিক্ষা, সমাজ কল্যাণ, সামাজিক নিৰাপত্তা, সমবায়, পঞ্চায়ত, প্ৰতিৰক্ষা আৰু অনুসূচিত জাতি-জনজাতিৰ বিভিন্ন সমস্যা সন্দৰ্ভত মাত

মাতিছিল। তেওঁৰ বক্তৃতাই সকলো সদস্যৰ মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰিছিল। শৰণাৰ্থীসকলৰ সাহায্য আৰু পুনৰ সংস্থাপন সম্পৰ্কেও তেওঁ ভালেমান মূল্যবান পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল। ১৯৬৭ চনৰ লোকসভাৰ নিৰ্বাচনত তেওঁ মাত্ৰ ৫০০ ভোটৰ ব্যৱধানত কমিউনিষ্ট প্ৰাৰ্থী ধীৰেশ্বৰ কলিতাৰ হাতত পৰাজিত হয়।

১৯৮০ চনৰ পৰা তেওঁ ট্ৰেড ইউনিয়নৰ কামত সম্পূৰ্ণভাৱে জড়িত হৈ পৰে। বিশেষকৈ আই এন টি ইউ চিৰ অসম শাখাৰ উপ-সভাপতি (১৯৮০-৯২), কোষাধ্যক্ষ (১৯৮৭-৯২), ৰাষ্ট্ৰীয় কাৰ্যনিৰ্বাহকৰ সদস্য, ৰাষ্ট্ৰীয় সম্পাদক, পূৰ্বোত্তৰ আঞ্চলিক কমিটিৰ চেয়াৰমেন আদিৰ দায়িত্ব বহন কৰে। বৰ্তমান তেওঁ আই এন টি ইউ চিৰ অসম শাখাৰ সভাপতি। বিভিন্ন বৃত্তিৰ শ্ৰমিক মজদুৰ সংগঠনৰ সভাপতি আদিৰ দায়িত্বও তেওঁ বহন কৰিবলগা হৈছে। আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ট্ৰেড ইউনিয়নৰো তেওঁ বিষয়বাব বহন কৰিছে। জেনেভাত হোৱা 'ইণ্টাৰনেচনেল কনফেডাৰেচন অৱ ফী ট্ৰেড ইউনিয়ন'ৰ তেওঁ দ্বিতীয়গৰাকী উপ-সভাপতি হিচাপে নিৰ্বাচিত হৈছিল। শ্ৰমিক শ্ৰেণীৰ কল্যাণৰ হকে অনবদ্য সেৱা আগবঢ়োৱা কাৰণে তেওঁক ভাৰতৰ প্ৰধানমন্ত্ৰীয়ে ১৯৯৭ চনত 'শ্বিল্ড অৱ অনাৰ' বঁটাৰে বিভূষিত কৰিছিল। তেওঁ তেল আৰু প্ৰাকৃতিক গেছ আয়োগৰ অন্যতম সঞ্চালিকা হিচাপেও দায়িত্ব বহন কৰিছিল। তেল খণ্ডত প্ৰথম মহিলা সঞ্চালিকা হোৱাটো অকল তেওঁৰ কাৰণেই নহয়, অসমৰ কাৰণেও গৌৰৱৰ কথা।

ট্ৰেড ইউনিয়নৰ কাম-কাজৰ উপৰি ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বিভিন্ন ধৰণৰ সমাজ সেৱাৰ কামতো দীৰ্ঘদিন ধৰি জড়িত হৈ আছে। ভাৰত সেৱা মিছনৰ উত্তৰ-পূব অঞ্চলৰ সাধাৰণ সম্পাদিকা হিচাপে তেওঁ অৰুণাচল-নগাভূমি আৰু বিভিন্ন জনজাতি এলেকাত সেৱা আগবঢ়াইছিল। সেইদৰে ভাৰত সেৱক সমাজৰ লগত জড়িত হৈ কলা-বোবা, বিকলাংগ আৰু সমাজৰ দুৰ্বল শ্ৰেণীৰ কল্যাণৰ হকে প্ৰশংসনীয় কাম কৰিছিল। অসমত সমবায় আন্দোলন গঢ়ি তোলাটো তেওঁৰ অৱদান আছে। তদুপৰি ভালেসংখ্যক শিক্ষানুষ্ঠান, মহিলা আৰু শিশু কল্যাণ অনুষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠা কৰাত তেওঁ জড়িত হ'ব লগা হৈছিল। বৰ্তমান তেওঁ পূৰ্বোত্তৰ মহিলা সন্মিলনৰ সভানেত্ৰী আৰু ৰাষ্ট্ৰীয়কাৰ্যনিৰ্বাহক সমিতিৰ সদস্য। ভাৰতীয় ৰেডক্ৰছ ছ'চাইটিৰ লগতো তেওঁ দীৰ্ঘদিন ধৰি জড়িত হৈ আছে। বৰ্তমান অসম শাখাৰ সাধাৰণ সম্পাদিকাৰ দায়িত্বত থকা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ

নেতৃত্বত ৰেডক্ৰছ কৰ্মী বাহিনীয়ে বিভিন্ন ধৰণৰ প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ আদিত প্ৰশংসনীয় সেৱা আগবঢ়াই আহিছে। মানৱ সেৱাই হ'ল ৰেডক্ৰছৰ মূলমন্ত্ৰ। ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে তেওঁৰ ব্যস্ততাময় ৰাজহুৱা জীৱনৰ দৈনিক এছোৱা সময় ৰেডক্ৰছৰ কামত কটায়। এনেদৰেই মানৱ সেৱাত ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে মন-প্ৰাণ সঁপি দিছে। তেওঁ যে এগৰাকী দায়বদ্ধ সমাজসেৱিকাৰ ওপৰত উল্লেখ কৰা কাৰ্যাৱলীয়েই প্ৰমাণ কৰে।

ৰেডক্ৰছ আৰু ট্ৰেড ইউনিয়ন সংগ্ৰাস্ত ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে বিশ্বৰ ভালেমান দেশ ভ্ৰমণ কৰিছে আৰু বিভিন্ন সন্মিলন আদিত নিজৰ বক্তব্য আগবঢ়াই আহিছে। কেন্দ্ৰত মন্ত্ৰী হৈ থকা কালতো তেওঁ ভাৰতীয় দলক প্ৰতিনিধিত্ব কৰি বিভিন্ন দেশত হোৱা সন্মিলনত অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। ইৰাকী মহিলা 'কনফেডাৰেচন'ৰ আহ্বান ক্ৰমে তেওঁ বাগদাদত হোৱা শান্তি সন্মিলনত যোগ দিছিল। এইদৰেই বহু বছৰ ধৰি নানা ধৰণৰ সমাজ সেৱাৰ কামত তেওঁ লেটিন আমেৰিকা, ইউৰোপ আৰু দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰ নানা দেশত ভ্ৰমণ কৰিছে।

দেশ-বিদেশৰ নানা অভিজ্ঞতাৰে পুষ্ট ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে অসমৰ সৰ্বাংগীন উন্নতিৰ কথাও মনে-প্ৰাণে চিন্তা কৰে। উল্লেখযোগ্য যে, বিভিন্ন নেতৃবৰ্গই কেতিয়াবা কেতিয়াবা তেওঁৰ পৰামৰ্শ বিচাৰে। প্ৰাক্তন মুখ্যমন্ত্ৰী প্ৰফুল্ল কুমাৰ মহন্তক কৃষিৰ ক্ষেত্ৰত অসমক স্বাৱলম্বী কৰি তুলিবৰ কাৰণে বছৰেকত তিনিটা খেতি বাধ্যতামূলক কৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিছিল। তেওঁৰ লগত একেলগে ৰাজনীতি কৰা কেন্দ্ৰৰ নেতৃবৰ্গয়ো সময়ত তেওঁৰ পৰামৰ্শ লয়। সেইসকলৰ কোনো কোনো গুৱাহাটীলৈ আহিলে তেওঁক দেখা নকৰাকৈ বা খবৰ নোলোৱাকৈ নাযায়। সেইসকলে অসম সম্পৰ্কে তেওঁৰ পৰা ধাৰণা ল'ব বিচাৰে। অসমৰ জীৱনী হিচাপে তেওঁ নিজৰ পৰিচয় দি ভাল পায়। কেন্দ্ৰত মন্ত্ৰী হৈ থকা কালত নতুন দিল্লীত বাস কৰা অসমীয়াসকলে তেওঁক অভিনন্দন জনাওঁতে তেওঁ কৈছিল, “তেওঁক যেন দিল্লীৰ অসমীয়াসকলে নিজৰ এগৰাকী ভনী হিচাপে গ্ৰহণ কৰে। কোনো দ্বিধা আৰু সংকোচ নকৰাকৈ সকলো আহি যেন তেওঁক সুখ-দুখৰ কথা কয়।” তেওঁ যিদৰে কৈছিল, সেইদৰে কথা ৰাখিবলৈ যত্নও কৰিছিল বুলি প্ৰত্যক্ষদৰ্শীয়ে উল্লেখ কৰি থৈ গৈছে। (অৰবিন্দ শৰ্মা, প্ৰকাশ : ডিচেম্বৰ, ১৯৭৮)।

ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ মানৱ প্ৰীতি আৰু অসম প্ৰীতি তেওঁৰ কাৰ্যৰ

দ্বাৰা প্ৰকাশ পাইছে। ৰাজনীতি আৰু সমাজ সেৱাক তেওঁৰ উৎসৰ্গীকৃত জীৱন হ'লেও পঢ়ি থকা অৱস্থাত (১৯৪৬) সাহিত্য প্ৰীতিৰো তেওঁ দৃষ্টান্ত দেখুৱাইছিল। বৰ্তমান সাহিত্য জগতত সু-প্ৰতিষ্ঠিত ড° প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য, নিৰুপমা বৰগোহাঞি (তেতিয়া তামুলী) আদিৰ লগ লাগি তেওঁ 'তৰুণ জাগৰণ' নামৰ আলোচনী এখন সম্পাদনা কৰি উলিয়াইছিল। সেই আলোচনীত প্ৰকাশ পাইছিল তেওঁৰ 'গাঁৱলীয়া আৰু নগৰীয়া জীৱন'ৰ দৰে প্ৰবন্ধ। সাহিত্য অকাডেমি বাঁটা বিজয়ী খ্যাতিসম্পন্ন নাৰীবাদী আৰু প্ৰতিবাদী লেখিকা, নিৰুপমা বৰগোহাঞিয়ে তেওঁৰ 'মোৰ নানাৰঙী সাংবাদিক জীৱন' গ্ৰন্থত ছাত্ৰী ৰেণুকা দেৱীৰ কবিতাৰ উদ্ধৃতি দিছে আৰু লগতে কৈছে— "ৰেণুকাই মোতকৈ এক শ্ৰেণী তলত পঢ়িছিল যদিও অত্যন্ত মেধাৱী তজবজীয়া ছোৱালীজনী স্কুলৰ ছাত্ৰী মংগল সমিতিৰ সম্পাদিকা হৈ মই সভাপতিজনীৰ লগত সহযোগিতা কৰি সমিতিখনৰ নামত মোতকৈও বেছি কাম-কাজ কৰিছিল।" ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী 'পাছৰ জীৱনত অসমৰ এক নাৰীৰত্ন হোৱা' বুলিও বৰগোহাঞিয়ে অভিহিত কৰিছে। পাছলৈ সাহিত্য চৰ্চাত মনোনিৱেশ কৰিব নোৱাৰিলেও ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে তেওঁৰ স্বামী মুনীন বৰকটকীৰ স্মৃতিত এটি ন্যাস খুলি ১৯৯৫ চনৰ পৰা উদীয়মান প্ৰতিভাশালী লেখক-লেখিকাসকললৈ 'মুনীন বৰকটকী বাঁটা' আগবঢ়াই আহিছে। ২৫ হাজাৰ টকাৰ এই বাঁটা ইতিমধ্যে কেইবাগৰাকী কবি, গল্পকাৰ, ঔপন্যাসিক আৰু সমালোচকে লাভ কৰিছে। তেওঁ এইদৰেই সাহিত্য-প্ৰীতিৰ পৰিচয় দিছে। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ সুযোগ্য দুহিতা ড° মীনাক্ষী বৰকটকীৰো বহুখিনি অৰিহণা আছে।

১৯৩২ চনৰ ২৯ নৱেম্বৰৰ দিনা গুৱাহাটীৰ যোৰপুখুৰীত জন্মগ্ৰহণ কৰা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীক বয়সে স্নান কৰিব পৰা নাই। অফুৰন্ত জীৱনশক্তি থকা কৰ্মচঞ্চল, উদ্যোগী, ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে কামৰ মাজতে নিজৰ জীৱনটো ব্যস্ত ৰাখিবলৈ ভাল পায়। কেইবছৰমান আগেয়ে দিল্লীৰ এখন চিকিৎসালয়ত চিকিৎসাধীন হৈ থাকোঁতে চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ আওকাণ কৰি তেওঁ চিকিৎসালয়ৰ পৰা ওলাই আহিছিল। অৱশ্যে তেওঁ পুৰাৰে পৰা নিশা ১১ বজা মানলৈকে সদায় নিয়মীয়া জীৱন যাপনেই কৰি আহিছে। নানা ধৰণৰ কামৰ ব্যস্ততাৰ মাজতো তেওঁ পুৰা নিয়মীয়াকৈ উপাসনা কৰে। আহৰি পালে বন্ধন কৰ্মতো সহায় কৰি দিয়ে। সেই বিদ্যাতো তেওঁ পাৰ্গত। আলহী-অতিথি

শুশ্ৰূষা কৰি তেওঁ ভাল পায়।

মুনীন বৰকটকী ৰচনাৱলী সংগ্ৰাস্ত ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউ আৰু মীনাক্ষীৰ লগত মোৰ ঘনিষ্ঠতা হোৱা প্ৰায় ১৪ বছৰ হ'ল। এই ১৪ বছৰে মই খাৰাংখাচ কথা কোৱা ৰেণুকা বাইদেউক উদান মনৰ, বহল দৃষ্টিভংগীৰ, দূৰদৰ্শী চিন্তাধাৰাৰ আৰু দৰিদ্ৰজনৰ সুহৃদ হিচাপে পাইছোঁ। এইবিলাক গুণেই তেওঁৰ কৰ্মৰাজিক বিশেষত্ব দিছে। গুণ, কৰ্ম, যোগ্যতা— এই তিনিওৰে সমাহাৰত তেওঁ এগৰাকী অনন্য ব্যক্তিত্বসম্পন্ন হিচাপে সকলোতে সমাদৃত হৈছে। গতিময় এইগৰাকী নাৰী তেওঁৰ মহিমাৰেই দীপ্তিমান হৈ আছে।

* ২০১৫ চনৰপৰা ৫০ হাজাৰ টকা কৰা হৈছে।

(বিশিষ্ট লেখক, মুনীন বৰকটকী স্মাৰক ন্যাসৰ এগৰাকী ন্যাসৰক্ষী উপেন্দ্ৰ বৰকটকী লামডিং মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত অধ্যাপক।)

বাদল দাস

বৰ্ণিল জীৱনৰ স্বৰ্ণিল পাতনি

বাদল দাস

উজানবজাৰৰ নাওজান ৰোডৰ প্ৰসিদ্ধ চাৰিআলিটোৰ চুকতে আহল-বহল আটোমটোকোকাৰি কাঠৰ দুমহলীয়া বঙলাটো। তাতে হোমিঅ' ডাক্তৰ ৰুদ্ৰ শৰ্মাদেৱৰ বৰজীয়ৰী ৰেণুকা দেৱীৰ আত্মপ্ৰকাশ। সময় ত্ৰিশৰ দশকৰ আগছোৱা। সেয়াই আছিল এগৰাকী মহীয়সী মহিলাৰ বৰ্ণিল জীৱনৰ স্বৰ্ণিল আগজাননী। আগন্তুক কালৰ সম্ভাৱনা আৰু সাফল্যৰ সম্যক সকীয়নী। প্ৰকৃত্যৰ্থত প্ৰতিভাৰ পূৰ্ণতা প্ৰকাশ পোৱাৰ পাতনি।

পৰৱৰ্তী কালত এক গতিশীল কৰ্মকুশলতাৰ প্ৰভাৱত পৰি প্ৰচুৰ ঘাত-প্ৰতিঘাত গৰাকি সফলতা-বিফলতাৰ বেৰাজাল অতিক্ৰমি সেইগৰাকী ৰেণুকাই আজি জীৱনৰ বিয়লি বেলাত উপনীত হৈছেহি, এক সফল আদৰ্শ নাৰীৰ চানেকি হৈ। লগতে এক মাহেন্দ্ৰ ক্ষণত তেওঁৰ সান্নিধ্য পোৱা কালছোৱাৰ ওপৰত কিছু আলোকপাত কৰি তেওঁৰ সুস্বাস্থ্যসহ সুদীৰ্ঘ জীৱন কামনা কৰিছোঁ।

বাল্যকাল বোলোঁতে হাইস্কুলত পঢ়া কালৰে পৰা আমি বন্ধু। বৃহত্তৰ উজানবজাৰৰ বাসিন্দা হিচাপে তেতিয়াৰ দিনত সকলো উঠি অহা ল'ৰা-ছোৱালীৰ মাজত পাৰস্পৰিকভাৱে আছিল মধুৰ সম্পৰ্ক, নিৰ্ভেজাল, নিৰ্দোষ, নিৰ্মল, নিষ্কলুষ, একাধাৰে হাৰ্দিক। দৰাচলতে তেওঁলোক 'বান্ধৱী' নহয় যেনিবা 'বন্ধু' হৈ আছিল। এনে ধৰণৰ সৰল বন্ধুত্বৰ সুবাদতে তেতিয়া পৰস্পৰে পৰস্পৰক 'তই' বা 'তুমি' বুলি সম্বোধন কৰাৰ 'ৰেৰাজ' আছিল। সাম্প্ৰতিক কালৰ দৰে 'মিষ্টাৰ' অথবা 'মিছ' বোলাৰ আনুষ্ঠানিক সম্বোধন হয়। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে আজিৰ

তাৰিখতো ৰেণুকাহঁতৰ দৰে 'বন্ধু'ৰ সৈতে বন্ধুত্বৰ সম্পৰ্ক অটুট, অল্লান, অক্ষত হৈ আছে, থাকিবও।

ৰেণুকা আছিল টি চি স্কুলৰ 'ফাষ্ট গাৰ্ল'। বিখ্যাত বিজ্ঞানী ড° অনিল গোস্বামী তেতিয়াৰ দিনত কলেজিয়েট স্কুলৰ 'ফাষ্ট বয়'। আন এখন স্কুল কামৰূপ একাডেমীত তেওঁলোকৰ শাৰী পূৰাইছিলো মই। সেই বছৰ ১৯৪৯ চনৰ সদ্য প্ৰতিষ্ঠিত গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনত অনুষ্ঠিত মেট্ৰিক পৰীক্ষাৰ পৰীক্ষাৰ্থী আমি। অনিল আৰু ৰেণুকা দুয়োগৰাকী মেধাৰী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে উক্ত পৰীক্ষাত অত্যন্ত সুখ্যাতিৰে উত্তীৰ্ণ হৈ কটন কলেজত নাম লিখাইছিল। তেওঁলোক দুজনৰ পিছত আছিলোঁ মই।

ছাত্ৰী অৱস্থাতে অত্যন্ত মেধাৰ পৰিচয় দিয়াই নহয়, অন্যান্য সকলো বিষয়তে ৰেণুকা আছিল আগৰণুৱা। কলেজীয়া কালছোৱাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে সন্মুখীন হোৱা সমুদায় সমস্যাৰ সমাধানৰ সংগ্ৰামত নিজকে যুক্ত কৰাই নহয়, ৰেণুকাৰ স্থান আছিল সবাতোকৈ আগত। একেবাৰে সন্মুখৰ শাৰীৰ সন্মুখত। ক্ষুৰধাৰ তাৰ্কিক হিচাপে সুনাম অৰ্জন কৰাৰ ক্ষেত্ৰতে হওক বা অন্যায়ে, অনিয়ম-অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে ফণা মেলি উদ্যত হোৱা উদ্যোগতে হওক, চোকা প্ৰতিবাদী কণ্ঠৰ গৰাকী আছিল ৰেণুকা।

সেই সময়ত কলেজৰ বন্ধু মহলৰ মাজত নিজৰ ভিতৰতে ইজনে-সিজনক নাম ধৰি জোকোৱাৰ এক আমোদজনক প্ৰথা প্ৰচলিত আছিল। সেই সুবাদতে ৰেণুকাক আখ্যা দিছিলোঁ 'কালী গোসাঁনী' বুলি। এই আখ্যাৰ প্ৰকৃত ব্যাখ্যা হ'ল 'দুষ্টক দমন কৰি শিষ্টক পালন'ৰ বেলিকা প্ৰকৃত কালী মাতাই কাকো পৰোৱা নকৰাৰ দৰে আমাৰ সহপাঠিনী ৰেণুকায়ো কোনো বিসংগতিৰ সৈতে 'কম্প্ৰমাইজ'তো নকৰেই বৰঞ্চ সেই বিসংগতি দূৰ কৰাত দেহে-কেহে লাগি যায়। এইদৰে দশমহা বিদ্যাধৰীৰ দৰেই ৰেণুকা আছিল যেনিবা ৰণচণ্ডীৰ অন্য এক ৰূপ। দুৰ্বাৰ, দুৰ্দমনীয়, দুৰন্ত মনোবলৰ গৰাকী ৰেণুকাক 'দুৰ্গা' বা 'কালী' বুলি অভিহিত কৰি আমি দৰাচলতে দেৱীত্বৰ যথাযোগ্য সন্মানহে দিছিলোঁ। তেওঁৰ চৰিত্ৰক ব্যংগ বা বিদ্ৰূপেৰে হয় প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ নহয়।

তেওঁৰ জীৱনৰ এই কালছোৱাতে আৰু এটা গুণ স্পষ্ট আৰু স্বাভাৱিকভাৱে পৰিলক্ষিত হৈছিল। সেইটো হ'ল leadership quality। সেই সময়ত ৰেণুকাৰ মাজত নেতৃত্বসুলভ গুণাৱলী বোধহয় একান্ত স্বাভাৱিকভাৱেই

আমি আটায়ে তেওঁৰ নেতৃত্ব বিনা বাক্যব্যয়ে মানিও ল'বলগীয়া হৈছিল।

এই প্ৰসংগতে এটা ঘটনাৰ কথা উল্লেখ কৰিলেই ইয়াৰ যথার্থতাৰ প্ৰমাণ প্ৰকট হৈ পৰিব। ঘটনাটো ঘটিছিল ১৯৪৯ চনৰ মেট্ৰিক পৰীক্ষাৰ প্ৰথম দিনাই, যিদিনাৰ পৰীক্ষাৰ বিষয় আছিল 'ইংৰাজী'। দীঘলীপুখুৰী পাৰত উজানবজাৰ অঞ্চলৰ পৰীক্ষাৰ্থীখিনি আটায়ে লগ লাগি খোজকাঢ়িয়ে পাণবজাৰৰ পৰীক্ষা হললৈ যাবলৈ সাজু হৈ ওলাই আহিছিলোঁ। মনবোৰ ফৰকাল, কোনো টেনচনৰ চিন-চাব নাই। অৱশ্যে পৰীক্ষাত অহাৰ সম্ভাৱনা থকা দুই-এটা প্ৰশ্নৰ বিষয়ে কথা নপতাও নহয়। লতাশিল পাৰ হৈ জজ কাছাৰীৰ দাঁতি পাওঁ পাওঁ হওঁতেই হঠাৎ অভাৱনীয় ঘটনা এটা ঘটি গ'ল। আমাৰ দলৰে পৰীক্ষাৰ্থী এজন আচম্বিতে কঁপি কঁপি মাজবাটতে মাটিত বহি পৰিল। তেওঁৰ অতৰ্কিতে মুৰ্ছিত হোৱাৰ উপক্ৰম দেখি আমি আটায়ে হতভম্ব হৈ পৰিলোঁ। কিংকৰ্তব্যবিমূঢ়। আমাৰ কি হ'ব, তেওঁৰে বা কি হ'ব? আমি প্ৰায়বোৰেই অনভিজ্ঞ। ইয়াৰ মাজতেই ৰেণুকাই অধিনায়িকাৰ দৰে কৈ উঠিল, 'ভয় নাখাবা। এওঁৰ মৃগী উঠিছে।' তাকে কৈ ধৰাধৰি কৰি মুৰ্ছী যোৱা জনক আলিৰ এদাঁতিলৈ দাঙি নি নিজৰ ভৰিৰ ছেঙল খুলি নাকৰ ওচৰত ধৰি নিৰ্দেশ দিলে, 'পানী আনা মূৰত দিব লাগিব। ভয় নাই সুস্থ হৈ যাব।'

ৰেণুকাই এইদৰে শুশ্ৰূষাত লাগিল। আমিও পাৰ্যমানে নেত্ৰীলৈ সহায়ৰ হাত আগবঢ়ালোঁ। ইপিনে সময় কিন্তু গৈ আছে, আগবাঢ়ি। ন বাজিবলৈ বেছি সময় নাই। ৰেণুকাই কমাণ্ডাৰৰ দৰেই আমাক নিৰ্দেশ দিলে, 'তোমালোক আগবাঢ়া পৰীক্ষা হললৈ। মই এওঁৰ কিবা এটা ব্যৱস্থা কৰি গৈ আছোঁ।'

আমি বাৰু ৰেণুকাক অকলে এৰি তেনে অৱস্থাত স্বাৰ্থপৰৰ দৰে কেনেকৈ যাওঁ!' দোধোৰ-মোধোৰ অৱস্থাতে ৰেণুকাই আকৌ ক'লে— 'কৈছোঁ নহয় তোমালোক যোৱা, মই যাম বাৰু।'

ভাগ্য সুপ্ৰসন্ন হ'ল। ঠিক তেনে সময়তে এখন গাড়ী আহি কাষতে ৰ'ল। গাড়ীখনৰ পৰা 'কি হৈছে' বুলি প্ৰশ্ন কৰি যিজন আৰোহী নামি আহিল তেওঁৰ নাম ৰবীন নবিশ। সেইজন সদাশয় ব্যক্তিয়ে আমাৰ সমস্যাৰ কথা অনুধাৱন কৰি আমাৰ লগৰ অসুস্থ বন্ধুজনৰ দায়িত্ব কান্ধ পাতি লৈ আমাক পৰীক্ষা দিব যাবলৈ পৰামৰ্শ দিলে। আমি যেতিয়া পৰীক্ষা হল পালোঁগৈ তেতিয়া পৰীক্ষা আৰম্ভ হৈ গৈছে। পলমকৈ বহিবলৈ যোৱাৰ সময়ত ৰেণুকাই নিৰুদ্বেগ

কণ্ঠৰে ক'লে, 'কোনো টেনচন নল'বা। চাবা আজিৰ পৰীক্ষা ভালেই হ'ব।' কি আচৰিত! তেওঁ দিয়া আত্মবিশ্বাসৰ বলতেই হওক সিদিনাৰ পৰীক্ষাত আমাৰ ভিতৰৰ কোনো ক্ষতিগ্ৰস্ত নহ'ল। তাতোকৈ আচৰিত ৰেণুকাইতো ষ্টাৰ মাৰ্কেই পাইছিল।

ইমানখিনিলৈকে ৰেণুকাৰ কলেজীয়া জীৱনৰ কথা ক'লোঁ। কাৰণ সেইখিনি সময়তে তেওঁক ঘনিষ্ঠভাৱে পোৱাৰ সৌভাগ্য হৈছিল। অৱশ্যে আজিলৈকে এই ঘনিষ্ঠতাৰ ওৰ পৰা নাই। কলেজোত্তৰ জীৱনত তেওঁ ৰাজনীতিত প্ৰৱেশ কৰে বৈবাহিক সম্বন্ধত সাঙোৰ খাই পৰিও ৰাজহুৱা জীৱনৰ কৰ্মকাণ্ডত বাধাৰ সৃষ্টি নোহোৱাকৈ। বৰঞ্চ দুগুণ উৎসাহ-উদ্যমেৰে ৰাজনীতিৰ জগতখনত পদাৰ্পণ কৰে। সাফল্যৰ জখলাত উধাই গৈ কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰীসভাৰ আসনো অলংকৃত কৰিলে। এইবোৰ কথা প্ৰায় সকলোৱে জানে আৰু সেই সম্পৰ্কে সতীৰ্থ ৰাজনৈতিক নেতৃমহলে বিতংভাৱে অৱগত কৰাব। তদুপৰি সামাজিক কামত বিশেষকৈ ৰেডক্ৰছৰ যোগেদি তেওঁ আগবঢ়োৱা অৰিহণাৰ কথা কওঁতাও ওলাব, মই দোহৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। সেয়ে মই মাত্ৰ ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ সাহচৰ্যত পোৱা কলেজীয়া জীৱনৰ ওপৰত সামান্য আলোকপাতেৰেই সামৰিলোঁ।

ৰেণুকা দেৱী জিন্দাবাদ!

'কালী মাতা' কি জয়!!

(জ্যেষ্ঠ অভিনেতা, লেখক বাদল দাস ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ সহপাঠী)

দিলীপ কুমাৰ হাজৰিকা

কামেই যাৰ একমাত্ৰ টনিক

দিলীপ কুমাৰ হাজৰিকা

সন্মুখত মেলি লৈছোঁ চুফী ধৰ্মীয় প্ৰবক্তা জালালুদ্দিন ৰুমিৰ এই মন উছাহিত আৰু অনুপ্ৰাণিত কৰা কথাখিনি। জালালুদ্দিন ৰুমিৰ প্ৰতিটো ভাবধাৰা যেন মই এই মুহূৰ্তত আলোচনা কৰিবলগীয়া ব্যক্তিগৰাকীৰ জীৱনৰ প্ৰধান সংগী হৈ উঠিছিল। হয়, মই সংগী বুলিয়েই ভাবনাখিনি দাঙি ধৰিছোঁ।

জালালুদ্দিনৰ সোণসেৰীয়া কথাখিনি মোৰ মাত আৰু আৰু কাণত প্ৰতিক্ষণে প্ৰতিধ্বনিত হৈছে।

ৰুমিয়ে কৈছিল, ‘যত্ন কৰিলে সৌভাগ্যৰ দুৱাৰখন মুকলি হৈ যায়। সাময়িকভাৱে পৰাজিত হ’লেও এই দুৱাৰখন কেতিয়াও বন্ধ হৈ নাযায়। কিন্তু হাত সাৰটি বহি থাকিলেহে অস্তিত্ব সম্পূৰ্ণভাৱে শূন্য হোৱাৰ আশংকা আছে।’

...জীৱনৰ প্ৰতি ক্ষেত্ৰতেই সংগ্ৰাম কৰি আগবাঢ়ি অহা মোৰ আজিৰ আলোচিত ব্যক্তিগৰাকীয়ে অনৰ্গল যুঁজ কৰি যায় নিজৰ লক্ষ্যত উপনীত হোৱাৰ মানসেৰে। এটা কথাই তেওঁ বিশ্বাস কৰে যে এই পৃথিৱীখন হাত সাৰটি বহি থকাসকলৰ বাবে নহয়।

এই ভাবধাৰাৰ বাহকগৰাকী হৈছে মোৰ ছাত্ৰ কালৰে পৰা আজিকোপতি বন্ধুৰূপে মোৰ মনৰ জগতখনত বিচৰণ কৰা বন্ধু ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী। নৱেম্বৰ মাহটো ৰেণুকাৰ জন্ম মাহ। যিগৰাকীয়ে বোধহয় সদায়েই পঢ়িছিল সন্ত তুলসী দাসৰ অতুলনীয় শৰণ প্ৰাৰ্থনা সম্বলিত দোহাই গীতসমূহ। এনে এটা দোহাইত

তুলসী দাসে কৈছিল—

“যো কাম কৰো, সো আজ কৰো
আজ কৰো তো অব কৰো
সময় বিত যাতা হয়
ফিৰ কৰেগা কব।”

‘যিটো কাম কাইলৈ কৰিম বুলি ভাবিছা, সেইটো আজিয়েই কৰি পেলোৱা। যিটো কাম আজি কৰিম বুলি ভাবিছা, সেইটো এতিয়াই সমাপণ কৰা। মনত ৰাখিবা— সময় গৈ আছে। এতিয়াই নকৰিলে কেতিয়াকৈ কৰিবা?’

বন্ধু ৰেণুকা দেৱী বৰ্তমান সময়খিনিত আমাৰ ৰাজ্যৰ বহুকেইটা শীৰ্ষস্থানীয় অনুষ্ঠানৰ গুৰি ধৰা কাৰ্যত নিজকে ব্যস্ত ৰাখিছে। ৰাজ্যৰ বৃহৎ অনুষ্ঠান ভাৰতীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ সভানেত্ৰীৰূপে এই বিশাল অনুষ্ঠানটোক সঠিক বাটেৰেই আগবঢ়াই লৈ গৈ আছে ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে। ‘ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰতেই অসমৰ ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছ সংগঠনটো শ্ৰেষ্ঠতম অনুষ্ঠানৰূপে ৰাইজৰ আৰু দেশৰ জনগণৰ মুখে মুখে উচ্চাৰিত হৈছে। এই সকলোবোৰ কৃতিত্ব ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে বিনস্রতাৰে গ্ৰহণ কৰি সমাপন কৰিছে— “মই বিশ্বাস কৰোঁ একেলগে আগবাঢ়ি অহা কৰ্ম সংস্কৃতিৰ প্ৰতি। মই ভাবোঁ এক হৈ থকাটোৱেই প্ৰগতি। একেলগে কাম কৰিলেহে সফলতা আহে।” মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ কৰ্মীসকলৰ সভাত কৈছিল “মই আমেৰিকাৰ মটৰ নিৰ্মাতাসকলৰ সত্ৰাট হেনৰী ফ’ৰ্ডৰ কথা পঢ়িছিলোঁ। ফ’ৰ্ডে কৰ্মীসকলক কৈছিল সকলোৱে লগ লাগি কাম কৰিলে সফলতা আহিবই।” ৰেণুকাই কৰ্মীসকলক কৈছিল “সকলোৱে একত্ৰিত হৈ কামত আগবঢ়াৰ বিকল্প একো নাই। ৰেণুকা জড়িত হৈ আছে ৰাজ্যৰ আন এটি প্ৰধান অনুষ্ঠান ভাৰতীয় ৰেডক্ৰছৰ সৈতে। এই অনুষ্ঠানটোও ৰেণুকাৰ হাতৰ পৰশত ভাৰতৰ ভিতৰত সৰ্বোত্তমৰূপে বিবেচিত হৈছে। অসমলৈ পুনৰ সন্মান কঢ়িয়াই আনিলে মোৰ ছাত্ৰকালৰ বান্ধৱী ৰেণুকে। আমি প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষা ১৯৪৯ চনত উত্তীৰ্ণ হৈছিলোঁ। এই ক্ষণত অসমৰ ১৯৪৯ চনৰ সকলো প্ৰৱেশিকা প্ৰাৰ্থীয়েই আমাৰ বান্ধৱী ৰেণুকাৰ মহিমাময় কৰ্মাৱলীৰ মাধ্যমত গৌৰৱান্বিত হৈ পৰিছোঁ। পাহৰিছিলোৱেই অসমৰ বিখ্যাত নাৰ্ছসকলৰ শিক্ষা প্ৰদানৰ অনুষ্ঠানৰ কথা ক’বলৈ। আমাৰ জাতীয় জীৱনলৈ অভূতপূৰ্ব অৱদান যোগোৱা এই নাৰ্ছৰ শিক্ষা প্ৰদান অনুষ্ঠানৰো গুৰি ধৰোঁতাগৰাকী হৈছে ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী।

ৰেণুকাৰ জীৱনৰ উল্লেখযোগ্য বছৰটো হ'ল ১৯৬২। এই চনতেই প্ৰথমবাৰৰ বাবে নিৰ্বাচনত বিজয়ী হৈ কম বয়সতে ৰেণুকা লোকসভাৰ সদস্য হৈছিল। তেতিয়া ৰেণুকা আছিল আঠাইশ বছৰীয়া। ৰেণুকা নামটো যেতিয়া কংগ্ৰেছ সংসদী নিৰ্বাচনী কমিটীৰ বিবেচনালৈ আহিছিল তেতিয়া ৰেণুকাৰ কম বয়স দেখা পাই নেহৰু থমকি ৰৈ গৈছিল। কেই মিনিটমান পাছতেই ৰেণুকাৰ বায়'ডাটা দেখা পাই নেহৰুৰ মুখ উজলি উঠিছিল— কৈ পেলাইছিল “I think she is the right candidate. She will definitely win.” এইখিনি কথা মই পাছৰ যুগত অসমৰ চাণক্যৰূপে পৰিচিত সিদ্ধিনাথ শৰ্মাৰ মুখেৰে শুনিছিলোঁ। সিদ্ধিনাথ শৰ্মা আছিল মোৰ আজন্ম বন্ধু প্ৰয়াত মানৱেন্দ্ৰৰ পিতৃ। ময়ো সিদ্ধিনাথ শৰ্মাক পিতা বুলিয়েই সম্বোধন কৰিছিলোঁ। পিতাই কৈছিল, “ৰেণুৰ কাগজ-পত্ৰ দেখা পাই পণ্ডিতজী অতি উৎসাহিত হৈ পৰিছিল।” আজি ৰেণুৰ বিষয়ে লিখিবলৈ ল'ওঁতে এই বিশেষ অধ্যায়টো মোৰ মনলৈ বিশেষভাৱে আহিছে।

অসমৰ চৰ্দাৰ পেটেলৰূপে পৰিগণিত অসমৰ প্ৰাক্তন মুখ্যমন্ত্ৰী বিষুৱাম মেধিৰ নিকা, কৰ্মময় আৰু আদৰ্শময় জীৱনৰ আধাৰত ৰেণুকাই নিজৰ জীৱন গঢ় দিবলৈ ভাল পাইছিল। ১৯৭২ চনৰ নিৰ্বাচনত ৰেণুকা নিৰ্দলীয় প্ৰাৰ্থীৰূপে হাজোত সেইবাৰ বিধানসভাৰ নিৰ্বাচনত অংশগ্ৰহণ কৰি বিজয়ী হৈছিল। কৈছিল, “মই আছিলোঁ এইজন মহান লোকৰ নেতৃত্বত অংশগ্ৰহণ কৰা কংগ্ৰেছৰ এজন সৈনিক। মেধি ডাঙৰীয়াৰ মতবাদ, চিন্তাধাৰা, সত্যনিষ্ঠা আৰু কৰ্তব্যনিষ্ঠাৰ মাজেদিয়েই মই মেধি ডাঙৰীয়াৰ প্ৰিয় হাজো সমষ্টিৰ ৰাইজক সেৱা কৰিবলৈ এই বেলি আহিছোঁ।” মেধি ডাঙৰীয়াৰ প্ৰয়ানত গুৱাহাটীত মেধিৰ বাসগৃহত স্থাপিত হৈছে বিষ্ণু-নিৰ্মলা ন্যাস। বিজয় চন্দ্ৰ ভাগৱতী, শৰৎ চন্দ্ৰ সিংহৰ দৰে ব্যক্তিয়ে সভাপতিত্ব কৰা এই মানৱীয় প্ৰমূল্যবোধেৰে ভৰপূৰ ন্যাসটোৰ বৰ্তমান সভাপতিগৰাকী হৈছে ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী। ন্যাসৰ সদস্য হিচাপে ময়ো আছোঁ। স্বাস্থ্যজনিত কাৰণত ন্যাসৰ কামৰ পৰা অলপ ৰেহাই পাবলৈ কৈছিল, “ন্যাসত উপ-সভাপতিৰূপে দিলীপ হাজৰিকাক ল'ওক। মোৰ অনুপস্থিতিত প্ৰয়োজন সাপেক্ষে দিলীপেই ন্যাসৰ কাম-কাজ নিৰীক্ষণ কৰিব।” মই ৰেণুকাৰ বগৰ কৰি কৈছিলোঁ, “বয়স আৰু ৰোগে আমাক দুয়োকেই সমানে আঁচোৰ মাৰিছে। তথাপি তুমি যেতিয়া কৈছা মই ন্যাসৰ উপ-সভাপতি হ'বলৈ ৰাজি।” ৰেণুকা সদায়েই নেত্ৰী। ৰেণুকাৰ কথা কোনেও পেলাব নোৱাৰে। মইনো কোন?

ৰেণুৰ কথা লিখিবলৈ লওঁতে সেইদিনা ন্যাসৰ মজিয়াত ৰেণুৰ সৈতে হোৱা কথোপকথানে পুনৰ ৰেণুৰ কৰ্মময় জীৱনৰ কৰ্মস্পৃহাৰ কথাবোৰ মনত প্ৰৱেশ কৰিছে।

১৯৭৭ চনত লোকনায়ক জয়প্ৰকাশৰ আহ্বানত ৰেণুৱে যোগ দিছিল জনতা পাৰ্টিত। গুৱাহাটীৰ জনতা দলৰ প্ৰাৰ্থীৰূপে নিৰ্বাচিত হৈ স্থান পাইছিল মোৰাৰজী দেশাই মন্ত্ৰীসভাত। শিক্ষামন্ত্ৰীৰূপে কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰিয়েই দেশৰ শিক্ষক সমাজক কৈছিল, “চাওক, মই আপোনাৰ সন্মুখলৈ কঢ়িয়াই লৈ আনিছোঁ ভাৰতবৰ্ষৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ দাৰ্শনিক, চিন্তাবিদজনৰ মনৰ কথা। মানুহগৰাকী হ’ল ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰাক্তন ৰাষ্ট্ৰপতি ড° সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণণ।” এই বুলি কৈয়েই ৰেণুকাই সেইগৰাকী দাৰ্শনিক মহাত্মা পুৰুষৰ কথাখিনি দাঙি ধৰিছিল। ড° ৰাধাকৃষ্ণণে কৈছিল, “এজন শিক্ষক সদায়েই সামাজিকভাৱে দায়বদ্ধ। সেই শিক্ষকজন মানুহৰ ভৱিষ্যৎ আৰু দেশৰ ভৱিষ্যতৰ প্ৰতি সেয়েহে সদায়েই দায়বদ্ধ থাকিব লাগে।” ৰেণুৱে বিশ্বাস কৰিছিল যে সমাজ আৰু মানুহ গঢ়াৰ খনিকৰ বা কাৰিকৰসকল হৈছে আমাৰ শিক্ষকসকল।

“দিন বাগৰি নতুন দিন অহাৰ দৰে জীৱনত পূৰণি বন্ধু আঁতৰি নতুন বন্ধু আহে। কিন্তু এজন অৰ্থপূৰ্ণ বন্ধু লাভ কৰাটো ভাগ্যৰ কথা।” কথাখিনি কৈছিল দাৰ্শনিক-ধৰ্মগুৰু দালাই লামাই। মোৰ জীৱনতো কথাখিনি খাপ খাই পৰিছে। ৰেণুকাৰ লেখীয়া এজন অৰ্থপূৰ্ণ বন্ধু লাভ কৰাটো সাঁচাকৈয়ে ভাগ্যৰ কথা।

মানৱপ্ৰেমী ৰেণুকাৰ অৰ্থৰহ, উদ্দেশ্যধৰ্মী জনসেৱাৰ জীৱন যাত্ৰাক তেওঁৰ পৰিয়ালেও যোগাইছে অফুৰন্ত অৱদান। মানৱদৰদী উজানবজাৰৰ চিকিৎসক প্ৰয়াত ডাঃ ৰুদ্ৰ শৰ্মাৰ জীয়ৰী ৰেণুকাৰ শোণিতত বৈছিল পিতৃৰ মানৱপ্ৰেমী অনুপ্ৰেৰণাৰ ঢল। বৈবাহিক জীৱনত ৰেণুকাৰ বাট দেখুৱাইছিল তেওঁৰ স্বামী আমাৰ সাহিত্য-সাংবাদিক জগতৰ ভীষ্ম পিতামহস্বৰূপ প্ৰয়াত মুনীন বৰকটকীয়ে। প্ৰতিভা আৰু প্ৰজ্ঞাৰ সংমিশ্ৰণেৰে গঢ়ি উঠা জীয়ৰী মীনাক্ষীও হৈ পৰিছে মাতৃৰ প্ৰধান চালিকা শক্তি। ৰেণুকাৰ বহুমুখী জীৱনৰ কথা বৰ্ণনা কৰোঁতে এই মুহূৰ্তত খস্কেক থমকি হৈ মই মুনীন বৰকটকী ককাইদেউ আৰু মীনাক্ষীৰ কথা ভাবিছোঁ। ভাবনাৰ লগে লগে মোৰ মনটো এক চিৰ প্ৰশান্তিৰ অনুভৱে আৱৰি ধৰিছে।

প্ৰসিদ্ধ চলচ্চিত্ৰ পৰিচালক সত্যজিৎ ৰায়ে এবাৰ চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শত এমাহৰো অধিক সময় শয্যাশায়ী হৈ আছিল। চাৰি সপ্তাহৰ অন্তত চিকিৎসকে

পঢ়িবলৈ, লিখিবলৈ অনুমতি দিওঁতে ৰায়ে বন্ধুলৈ চিঠি দিছিল আৰু লিখিছিল—
“কামেই মোৰ টনিক। সেই কথাটো ডাক্তৰসকলে এতিয়াহে বুজি পাইছে।”
(দ্রঃ ২০১৬ ‘দেশ’, শাৰদীয় সংখ্যা, পৃ. ৩৮)।

আমাৰ ৰেণুকাৰ জীৱনতো সেইটোৱেই দেখা পাইছোঁ। ‘কামেই তেওঁৰ
একমাত্ৰ টনিক।’

(জ্যেষ্ঠ অভিনেতা, অধিবক্তা, সাংস্কৃতিক সংগঠক দিলীপ কুমাৰ হাজৰিকা ৰেণুকা দেৱী
বৰকটকীৰ সহপাঠী)

ৰেণুকাৰ জন্মদিনত

হেম ভৰালী

ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীক মই পঢ়ি থকা দিনৰ পৰাই জানো। তেওঁক চিনি পাওঁ। তেওঁৰ জীৱনটো দেখিছোঁ, সহযোগী হিচাপে পাইছোঁ, ভনী হিচাপে পাইছোঁ, কাজিয়া কৰা ৰূপত পাইছোঁ। এতিয়া আমাৰ সম্বন্ধটো গভীৰৰ পৰা গভীৰতালৈ সোমাই গৈছে। যত স্বার্থ নাথাকে তেনেকুৱা মানুহৰ লগত কাম কৰিবলৈ ভাল। তেওঁ আৰু মোৰ মাজত কোনো স্বার্থ নাই। ব্যক্তিগত স্বার্থ আছে, ভনী হিচাপে, বায়েক হিচাপে, বন্ধু হিচাপে। কিন্তু অন্য বিষয়ত আমাৰ সম্বন্ধ নাই। সেই কাৰণে তেওঁকো মই এৰিব নোৱাৰোঁ আৰু তেওঁকো মই এৰিব নোৱাৰে বুলি মই ভাবোঁ। তেওঁ ৰাজনীতি কৰিবলৈ গৈ জাৰ্মানীৰ মস্কো পৰ্যন্ত ঘূৰি আহিলগৈ। তেওঁ ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰো সম্পাদিকা আছিল। ৰাজনীতিৰ খেলখন খুব ভালদৰে খেলিব জানিছিল। ময়ো এটা সময়ত দলীয় ৰাজনীতিত আছিলোঁ। এতিয়া বহু বছৰ ধৰি দলীয় ৰাজনীতিৰ পৰা আঁতৰি আহিলোঁ। সমাজসেৱী হিচাপে থাকিবলৈ ভাল পাওঁ বাবে সেই সময়ৰ মানুহবোৰক আঁতৰাই পঠিওৱা নাই, তেওঁলোকৰ পৰা আঁতৰি অহা নাই। ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী এনে দক্ষ আছিল, যিয়ে ৰাজনীতি কৰি, সমাজনীতি কৰি নানা অনুষ্ঠান চলাই থকাৰ পিছতো ব্যক্তিগত জীৱনত বন্ধু-বান্ধৱৰ পৰা আঁতৰি যোৱা থকা নাই। তেওঁৰ গুণবোৰৰ ভিতৰত আটাইতকৈ ডাঙৰ গুণ এইটোৱে মই পাইছোঁ। বহুতে ৰাজনীতিত অহাৰ পাছত ক্ষমতাৰ বাবে নিজৰ ভিতৰতে কাজিয়া কৰে, কিন্তু ৰেণুকা দেৱী ৰাজনীতিত আছিল যদিও কৰ্মনিষ্ঠাৰে তেওঁ বহু ওপৰলৈ

উঠি গৈছিল। তেওঁৰ স্বামীক মই বিয়া কৰোৱাৰ আগৰে পৰাই পাইছিলোঁ। অতি দক্ষ মানুহ আছিল। শিক্ষিত বুলি মই ক'ব খোজা নাই কিন্তু অত্যন্ত বিদ্বান মানুহ আছিল।

এয়া সময় আছিল, বেণুকা দেৱী যেতিয়া সাংসদ হৈ আছিল, মই তেওঁৰ স্বামীৰ লগত বহি ঘণ্টাৰ পাছত ঘণ্টা ধৰি ৰাজহুৱা কামৰপৰা আৰম্ভ কৰি নানা বিষয়ত আলোচনা কৰিছিলোঁ। তেওঁৰ অধ্যয়ন আছিল বহুত গভীৰ। দুয়োগৰাকীৰ মাজত কাজিয়া লগা মই কোনোদিনে দেখা নাই। এজনে মুখে হাতে আৰু এজনে গভীৰভাৱে অধ্যয়নশীল হৈ থাকে। তেওঁলোকৰ ঘৰখনো হোটেলৰ দৰে আছিল— আহিছে, গৈছে, খাইছে। তেওঁৰ স্বামী ঢুকোৱা খবৰ পালে মই তেওঁৰ ঘৰলৈ গৈ গোটেই দিনটো আছিলোঁ। বেণুকাৰ তেতিয়া সংসদৰ কাম-কাজ চলিয়ে আছিল, আহিবলৈ বিমান নাপালে। তেওঁ গধূলি আহি পোৱাৰ পাছত ধীৰ-স্থিৰভাৱে মোক সুধিছিল, 'আপুনি এতিয়া ঘৰলৈ যাবগৈ নেকি?' মই ক'লোঁ, 'মোক যোৱাৰ কথা সুধিব নালাগে দিয়া।' তেওঁ ক'লে, 'কেলেই নালাগে? থৈ আহিমগৈ নেকি?' তেওঁক মানসিকভাৱে ভাগি পৰা যেন দেখিলোঁ, অন্তৰখন ভাগি পৰিছিল, তেওঁৰ কথা-বতৰাত ই স্পষ্ট হৈছিল। আমি ক'লোঁ, 'সকলো ব্যৱস্থা ইতিমধ্যে সাজু কৰি থোৱা আছে, কেৱল তোমাৰ বাবেহে বৈ আছিলোঁ?'

বেণুকা দেৱীয়ে দেশ-বিদেশ ঘূৰি ৰাজনীতি কৰিও পাছলৈ গঠনমূলক কামবোৰ বাদ নিদিলে, সেই কাৰণে সমাজৰ মানুহে তেওঁক বুকুৰ মাজত সুমুৱাই লৈছিল। ৰেডব্ৰছ এটা বৰ ডাঙৰ অনুষ্ঠান। মানুহে কাম কৰা মানুহক সমালোচনা কৰে, কাম নকৰাকৈ বহি থাকিলে কাক সমালোচনা কৰিব? সেই কাৰণে ৰেডব্ৰছক সমালোচনাও কৰে। কাম কৰিবলৈ যাওঁতে ভুল-ভ্ৰুটি হ'বই। জানি-বুজি কৰা ভুল আৰু নজনাকৈ কৰা ভুলৰ মাজত পাৰ্থক্য আছে। মই বেণুকা দেৱীক তেনে ভাবেই পালোঁ। ময়ো এখন কমিটীৰ অধ্যক্ষ। মই জানো, তেওঁ পইচা ৰাখিবলৈ আৰু খৰচ কৰিবলৈ জানে। তেওঁ যিটো অনুষ্ঠানতে থাকে, তাতে পইচা জমা কৰি থৈ আহে। সেয়েহে কওঁ কাম কৰা মানুহক সমালোচনা কৰা সহজ, কাম নকৰা মানুহক সমালোচনা কৰিবও নোৱাৰি। এটা সময়ত তেওঁ বিয়া হোৱাৰ পাছত থাকিবলৈ ঘৰেই নাছিল। আইগৰাকীয়ে পাছলৈ মাটিকণ দিলে, বহু কষ্টৰে ঘৰটো সাজিলে আৰু হাতলৈ সেই সময়ত ক্ষমতা আহিল।

কংগ্ৰেছ দলৰ সাংসদ, ইণ্ডিয়ান ট্ৰেড ইউনিয়ন কংগ্ৰেছ (আই টি চি)ৰ দৰে এটি পুৰণি অনুষ্ঠান ডিব্ৰুগড়ত গঠন হৈছিল মহেন্দ্ৰ শৰ্মাৰ দ্বাৰা। অসমতো ইয়াৰ জিলা শাখা আছিল আৰু তাতো তেওঁ সম্পাদিকা হৈছিল। তেওঁক সৰু-ডাঙৰ ক্ষমতাই পিছে পিছে খেদি ফুৰিছিল। ক্ষমতাই খেদি ফুৰিলেও গঠনমূলক কামৰ প্ৰতি সততে দৃষ্টি দিছিল। সেই কাৰণে আমাৰ কৰ্মীসকলেও ৰেণুকা দেৱীৰ বিচাৰে। পইচাৰ সলনি তেওঁৰ পৰা দিহা-পৰামৰ্শ বিচাৰে। সেই হিচাপে সৰ্বগুণী নহ'লেও গুণৰ ভিতৰত গুণী হিচাপে তেওঁ মোৰ চকুত পৰিছিল। এটা সময়ত ৰে'ল ষ্টেচনত ভাত খাইছিল। কিন্তু তথাপি তেওঁ ভাগি পৰা নাছিল। কৰ্মশক্তি দৃঢ় হোৱা বাবে বাধা সত্ত্বেও ৰেণুকা দেৱী হিচাপে থিয় দিব পাৰিছিল। তেওঁ বহু বছৰ ধৰি ৰেডক্ৰছ ছ'চাইটিৰ সৈতে ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত হৈ আছে। ই এটা বৰ ডাঙৰ অনুষ্ঠান। এৰি দিওঁ বুলি দিব পাৰে, তেওঁৰ এতিয়া একোৰে প্ৰয়োজন নাই, ছোৱালীও মানুহ হ'ল, জনা-বুজা হ'ল, শান্তিৰে থাকিব পৰা অৱস্থা এটা হ'ল। কিন্তু যি মানুহ কৰ্মী, যি সুখেৰে থাকিব নোৱাৰে, কাম লাগিবই। মই তেওঁক কওঁ, তুমি কাম নহ'লে জীয়াই থাকিব নোৱাৰা। কিন্তু বৰ্তমান তেওঁ জিৰণি লোৱাৰ আৱশ্যক হৈছে বুলি মই ভাবিছোঁ।

আমাৰ দৰে সৰু মানুহৰ দোষ থাকিবই বেছি, কিন্তু কোনেও জানি-বুজি কৰা দোষ নহয়। সেই কাৰণে মই ভাবোঁ ৰেণুকা দেৱীয়ে এইবাৰ এটা ভাল শাৰীৰিক কষ্ট পালে। ইয়াৰ পাছত তেওঁৰ জ্ঞান হ'লে ভাল হ'ব। মই যোৱা নাই, যাব নোৱাৰোঁ, মোৰ গাড়ী-ঘোঁৰাও নাই। মই ক'লে গাড়ী দিব, কিন্তু ক'বলৈ সাহস নাই তেওঁক। সেই কাৰণে দুৰৈৰ পৰা তেওঁৰ কাৰণে চিন্তা কৰি আছোঁ আৰু ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁ।

(পদ্মশ্ৰী হেম ভৰালী বিশিষ্ট গান্ধীবাদী নেত্ৰী তথা সমাজসেৱিকা।)

First term as MP, 1962

Organisational work
as a Congress worker

*Top : Talking to flood victims
Bottom : Flood work with Syeda Anuwara Taimur*

Inspecting the mathauris (embankments) with Upen Das

Inspecting the mathauris (embankments) with Upen Das

*With Upen Das and Syeda Anuwara Taimur
addressing flood victims*

*Top : Election time, 1977 (with Subodh Hazarika)
Bottom : After election victory, 1977*

Swearing in by President Neelam Sanjiva Reddy, 1977

*Top : At ministerial desk
Bottom : In Shastri Bhawan office
(with Private Secretary Ashok Saikia)*

Attending some events as Chief Guest

*Top : Taking the salute at Lakswadweep
Bottom : Sitting in the verandah
of her 14 Akbar Road home, New Delhi*

Dr. B. P. Singh

My felicitations to Renukaji

Dr. B. P. Singh

I have great pleasure to join family members, friends and admirers of Renuka Devi Barkataki in greeting her on the occasion of her 85th birthday. I take this opportunity to wish her a long and healthy life.

I have known Renukaji for over four decades and participated in discussions with her on numerous occasions. She always brought to the table a fresh approach. I recall her brilliance, and her capacity to think out of the box and consider even opposite points of view. All these qualities give her a special position among public leaders in Assam.

Fortunately, during the freedom struggle and thereafter Assam has produced a large number of political leaders and social workers of great calibre and repute. I did not get an opportunity to work under the first generation of leaders like Gopinath Bodoloi, Rev. J.J.M. Nichols-Roy, Rup Nath Brahma and others. However, I had the good fortune of working with several leaders of the second generation of the freedom movement. My mind is filled with memories of Chief Minister B.P. Chaliha and eminent members from his council of ministers like Fakhruddin Ali Ahmed, Devakanta Barua, Kamakhya

Prasad Tripathi and several others. There were other outstanding Chief Ministers with whom I had the privilege of working like Mahendra Mohan Choudhury, Sarat Ch. Sinha, Ms. Anwara Taimur, Hiteswar Saikia, and Prafulla Kumar Mahanta. I also had the fortune of knowing at personal level leaders like Bishnu Prasad Rabha, Omeo Kumar Das and his wife Pushpalata Das, Sarbeshwar Barua, and the great social worker Amol Prabha Das. I enjoyed and learnt a great deal from conversations with outstanding leaders of the opposition like Hem Barua, Gauri Shankar Bhattacharyya, Dulal Chandra Barua, Bipin Pal Das and others. Smt. Renuka Devi Barkataki belongs to this class of leaders and social workers of Assam.

I came to meet Renukaji more frequently during 1973-75 when I was Deputy Commissioner, Kamrup. One particular incident is worth narrating. Emergency was proclaimed under Article 356 of the Constitution by the President of India on 26th June 1975. Immediately after proclamation of Emergency, the State Government decided to detain some prominent political leaders and that obviously included Renuka Devi Barkataki, who was then Deputy Leader of the Opposition in the Assam State Assembly. I recall that her husband, Munin Barkataki, came to me with their only child Meenaxi, then a small girl, and asked me what he should do with his little daughter. “She has been brought up almost exclusively by her mother. I am unable to give her that care and affection that Renuka provided.” I said that all that I could do was to allow him to take her twice a day to the Guwahati jail where Renukaji was lodged. Later I heard murmurs that the State Government did not like my orders in that regard. It was actually rescinded 10 days later to Meenaxi’s deprivation and her father’s discomfiture.

I was delighted that she was elected to the Lok Sabha from Guwahati as a Janata Party candidate and was appointed Minister of State for Education, Social Welfare, Culture, Youth

and Women's welfare in the Morarji Desai Government in 1977. I was then a Director in the Ministry of Defence. She was very happy to see me in one of those gatherings in New Delhi and introduced me to her senior colleagues mentioning the kind of help that I had rendered to her during the period of incarceration.

May this country have many more leaders of the calibre and commitment of Renuka Devi Barkataki. May she live long.

(Former Governor of Sikkim and a well known intellectual and academic, Dr. B. P. Singh has held several important posts in his service career as bureaucrat and top civil servant.)

To my dear friend Renukadi

Padma Seth

Renuka Devi Barkataki and me have been friends for over forty long years, and we fondly cherish our friendship till today. It was the young girl of about 12 years Meenaxi who introduced her mother to me in Balbhavan. I did not then realise that her mother was Renukadi, the Minister of State for Education, Government of India, who had signed my appointment letter prepared by Anjani Dayanand, then joint secretary GOI. Thus my sojourn as Director Balbhavan started. When I was leading a children's delegation to Bulgaria, Banner of Peace, Meenaxi's mother came to entrust her daughter under my care. It was not an employer-employee relationship between us. Strange though it may sound, our friendship continues till today with the same warmth with which we started as friends, in 1978.

A powerful personality, with steadfast loyalty, she successfully served as a minister in Morarji Desai's council of ministers. Prime Minister Desai showed immense respect to this lady of steel. She had the personality that could impress many stalwarts/leaders from Morarjee Desai to P.V. Narasimha Rao, who recognised her political acumen and her commitment.

She had the rare capacity to keep politics away from her social work. Endowed with an amazing strength of mind Smt.

Barkataki was viewed by her family circles as a headstrong personality. She also hates any fuss about her health. Unmindful of various signals of her failing health, she continued relentlessly to visit her institutions she started and managed in Assam. The Nursing training programme is a role model for others all over India. An activist politician and a staunch social worker, she is well versed in institution building. Her contributions to organisations such as the All India Red Cross and the All India Women's Conference are remarkable. Her talent was that she simultaneously served government, the corporate sector, the labour unions and the voluntary institutions. Her stint as a Director of the ONGC and the way she endeared herself to the labourers and workers reflect her integrated personality.

Ours has been a memorable and strong friendship in which I had the liberty to spend time with her in Guwahati and she would not return to Assam without meeting me in Delhi. Never for once we remembered her as my employer and me her subordinate. It's our old age that keeps us apart at a distance now, but our love and fondness for each other is everlasting. I wish Renukadi good health. For once you can listen to our Meenaxi and mend your ways regarding taking your medication and leading a regulated life.

(Padma Seth was Director of Balbhavan for 12 years, and later served as member and advisor of the National Commission for Women from 1992-1998. Later she became a Senior Consultant of the Unicef (1998-2002). She played a major role in formulating the Children's Code Bill under the Chairmanship of Justice Krishna Iyer, former member of the Supreme Court.)

A tribute to my Baideo

S. K. Agnihotri

It was early 1973, when I first met Renuka *baideo* in the office chamber at Dibrugarh where I was posted as the Deputy Commissioner. As the President of the All Assam Ministerial Association, she had received many complaints against me, submitted by certain staff working in my office. These mostly related to high handedness on my part in dealing with them, harassment and undeserved punishment. At that time, I had just completed a few months on the post and was, obviously, perturbed over this development. Renuka *baideo* had the reputation of a street fighter for genuine causes, absolutely honest and one of the few political leaders who was feared – both amongst the politicians and bureaucrats. One can easily understand my position, who had spend only few months on the much coveted post in Assam at that time.

I got a call from her at about 9 am that she would be meeting me in my office at 10.30 am and discuss certain issues relating to my ministerial staff. I agreed to her request and received her in the office at the appointed time. Once in the office, I offered her a cup of tea, before we discussed the issues for which she had come to Dibrugarh. She accepted my request but stated that, in the meantime, we may start. She showed me

the formal complaint against me and stated that these were the main issues for which she had come to Dibrugarh for holding discussions and hearing my side of the developments. It was clear that she had not made up her mind on my culpability and, at the same time, considered the matter important enough to pursue. This quality was and still is extremely rare for a political leader of her stature, thereby showing completely judicious mind. In the meantime, tea had come and after finishing it, I requested her to go through the day's newspaper, before I showed her some office files. These mostly related to the action against the concerned staff who had complained against me. I was back with the files within ten minutes and requested her to kindly go through them before we discussed further. I also requested her that, in the meantime, I would take a round of my office and return within 45 minutes.

I kept my promise and returned after this period. I saw that she had read all the files and kept them aside. I requested that the matter be discussed as she had read the documents. The reply was '*Nalage*' (not necessary) I was extremely surprised at this statement and completely taken aback. She, however, continued "I have seen the papers and you are absolutely correct". Go ahead and do what you feel is correct. From that day till date, Renuka *baideo* has been *Baideo* to me, having guided and protected me in all situations including extremely difficult political situations, where she went completely out of the way, which I am sure no other political leader would have done. I am intentionally not giving these details.

During the Janta regime, she became a Minister in the Union Government. And, now being *Bhaiti* (younger brother) she consulted me about the ways of the Central Government and posting of her personal staff and not only this, she acted on most of my suggestions.

After the Janta government fell in 1979, she returned to Assam sometime in 1980. By then I was posted as the Deputy Commissioner, Kamrup. One day I went to meet her and requested, if she could help her *Bhaiti* in some difficult areas. She immediately agreed and accepted my request to become the Secretary of the District Red Cross Committee of which I was the President. Within a few months, she became the Secretary of the State Red Cross Committee and is continuing as such.

After I left Assam in June 1984, I have been meeting Renuka *Baideo* invariably whenever I visit Assam. And I have seen the immense work the State Committee has done—particularly in the training of nurses mostly from the poorest of the poor families. She has made the Red Cross into a system where people have a place, where they receive sympathy and support, where they are welcome, and the Red Cross staff are receptive to their pain.

Renuka *Baideo* is wholly admirable, honest, honourable and is invariably in favour of justice and the downtrodden. We like her because of her radiance and integrity. Outwards, she looks severe, but she possesses a spirit which is enhanced by an unperturbed competence in all the disciplines in which she gets involved. For her, there have been no halfway measures. Whatever she did, it had to be perfect.

I understand, Meenaxi, her daughter, is publishing a volume about her for *Bideo's* next birthday. This is my tribute to her. Throughout her life, Renuka *Baideo* has given 'newness' to the lives of those who came in her contact. And I believe and am sure that this process will continue.

(S. K. Agnihotri is former Chief Secretary to the State Government, Chairman, Board of Revenue Secretary, NFCH, Ministry of Home Affairs, President, International Institute of Cotton, Washington.)

A few lines on Mrs. Renuka Devi Barkataki

Bhaskar Barua

Mrs. Renuka Devi Barkataki, Renuka *Badew* to a lot of us, is one of the most socially responsible, straight forward and honest personalities to grace the political and social landscape of Assam. I first met her in 1972 and received some of the soundest advice that a person occupying a public position can get, which has stood me in good stead ever since.

That was the year the state was engulfed by the agitation over the issue of medium of instruction in the educational institutions of the state. As the biggest town in the state and a major educational centre, Guwahati was in the very thick of the movement. I was overnight transferred to Guwahati as the Deputy Commissioner since the previous DC had gone on leave.

A couple of days after my taking charge, the big day arrived when the All Assam Students' Union and all other organisations taking part in the movement were to converge on the office of the DC and present memoranda to the government through the DC. After discussion with many of my experienced colleagues it was decided that I should sit in my office to receive the delegations and a request was made to the various parties

coming that they should send a few representatives to hand over their papers to me. At first order prevailed and a few batches of people came up to my office. After a while, matters outside the office apparently took a different turn and at that stage Renuka Baidew came up to me and said that some of the people waiting to hand over memoranda were getting restive and some pushing and shoving were taking place and the police were considering use of force to deal with the situation. She suggested that I should go down and be seen by the crowd and receive the papers myself, as it would mollify the crowd. I followed her wise counsel and stood for a few hours meeting each delegation and taking the papers personally and that probably helped to avoid a big showdown with the crowd.

Some experienced administrators later on opined that if I had not done what I did following Renuka Baidew's advice, and if the police had used force, a major conflagration might have resulted. I have to thank Renuka Baidew for saving the day. We had a very good relationship thereafter during my tenure in Guwahati which continued since. Her sagacious advice and suggestions were always welcomed by me after that as I was touched by her concern for the downtrodden and the weak.

Renuka Baidew might not recollect but my relationship with her had not always been so cordial. In 1965 I was in Mangaldoi, a freshly minted IAS officer and Mangaldoi was my first independent charge posting, as Sub-Divisional Officer. In the initial days, I got to know the people of the Subdivision and of the very small town that Mangaldoi was in those days. I was open to meeting everybody that wanted to meet me, be it an ordinary villager or the best lawyer in the town, the political personalities, and others. Within a short spell I met all the Members of the State Legislative Assembly of the place. I was not aware in those days that Renuka Baidew was the Member of Parliament from Mangaldoi. No doubt it was a shortcoming

on my part in not acquiring this information. After a while during a visit to Guwahati, a relative who knew Renuka Baidew told me that she was surprised that the new SDO of Mangaldoi did not meet the MP. As I had not received any information about her visit to Mangaldoi, I had no clue about her presence in the subdivision and had no opportunity to see her. However, that lapse did not prevent our developing a good relationship in subsequent years.

Renuka Baidew played a positive role in my first assignment in the Government of India in 1978 when she was Minister of State in the Janata Dal Ministry. While we were in Delhi, the two families became close, a relationship that persists till today.

In conclusion I wish her a long and healthy life. May she remain active and energetic in public service for ever.

(Bhaskar Barua worked in the government as a member of the IAS for about 38 years and retired in 2001 as Secretary to the Government of India. After retirement Barua worked in Myanmar in the UN FAO and after return to Guwahati assisted the state government in the Electricity Regulatory Commission and the State Pay Commission and took part in the activities of two NGOs in the disability sector and in work relating to disaster management.)

বাইদেউ, জন্মদিনৰ ওলগ

মদন প্ৰসাদ বেজবৰুৱা

অতি শ্ৰদ্ধাৰ ৰেণুকা বাইদেউৰ ৮৫ বছৰীয়া জন্ম দিৱস উপলক্ষে উপহাৰ দিব খোজা জন্মদিনৰ কিতাপখনৰ কাৰণে মোকো লিখিবলৈ কোৱাত অতি আগ্ৰহেৰে মান্তি হ'লোঁ, যদিও পাচত চিন্তাত পৰিলোঁ। মীনাক্ষিৰ প্ৰতি থকা চেনেহ আৰু বাইদেউৰ প্ৰতি থকা শ্ৰদ্ধাৰ কাৰণে যদিও আগবাঢ়িলোঁ, তথাপি মনত গৌৰৱ বোধ হৈছিল কিয়নো বাইদেউৰ হাজাৰ হাজাৰ গুণমুগ্ধৰ মাজৰ পৰা মোকো যে মনত পেলোৱা হৈছে। কিন্তু তাৰ পাছতেই নানা ভাবে জুমুৰি দিবলৈ ধৰিলে। মনত যদিও আছে অনেক ভাব, তথাপি প্ৰকাশ কৰাৰ ক্ষমতা মোৰ তেনেই সীমিত। অসমীয়াৰ বাহিৰে অন্য ভাষাত বাইদেউক সম্ভাষণ জনাবলৈ সাহস নহ'ল। অসমীয়াত লিখিবলৈ বহিয়েই মনত পৰিল ভিনিহিৰ স্নেহসিক্ত, গহীন-গম্ভীৰ সদা সৌম্য মুখ আৰু তেখেতৰ মনত দকৈ চাপ বহোৱা লেখাৰ কথা। সেই ভাষা বাইদেৱে শুনিছে, পঢ়িছে। মই আজি অতি সাহ কৰি লিখিবলৈ ওলাই ভিনিহিৰ মৰমো সুঁৱৰিছোঁ।

মই মনতে কল্পনা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছোঁ— ফুলৰ তোৰা এটা লৈ জন্ম দিনৰ শুভেচ্ছা জনাবলৈ বাইদেউৰ ওচৰলৈ গ'লে বাইদেৱে বাৰু কি ক'ব! মই ১৯৯০ চনতে অসম এৰি অহাৰ পাছত তেখেতক চেগাচোৰোকাকৈ দুই-এবাৰ লগ পাইছোঁ। বহু দিন দেখা নাছিলোঁ কাৰণে দুবছৰ মানৰ আগতে পঞ্চৱতীত দেখা কৰিছিলোঁ, কিন্তু বাইদেউৰ যি ছবি মোৰ মানসপটত আছিল সেয়া প্ৰায় ২৫ বছৰৰ আগতে মই সঘনাই লগ পোৱা সমাজত, ৰাজনীতিত দেখা বাইদেউ

আৰু সেই বাইদেৱে নিশ্চয় ক'লেহেঁতেন অলপ আনন্দত, অলপ মিছা খঙত, “এহু মোৰ কাৰণে কি ফুল আনিব লাগেহে? বায়েবাক মনত ৰাখিবা, নিজে ভালে থাকিবা আৰু অসমৰ কাৰণে কিবা এটা কৰা— সেয়াই হ'ব মোৰ উপহাৰ, ক'ব নোৱাৰোঁ কি হ'ব অসমৰ ভৱিষ্যৎ”। মনটো ভালে থাকিলে হয়তো ক'ব, “বুজিছা, এতিয়াহে ভালে আছোঁ। মন্ত্ৰী থাকোঁতে ফুল দিবলৈ হেতা-ওপৰা লগোৱাসোপা নাই। মাত্ৰ সঁচাকৈয়ে মোক ভাল পোৱা মানুহখিনিহে আছে।”

যেতিয়াই তেখেতক লগ পাইছোঁ, অসমৰ বাইজৰ স্বাৰ্থ, অসমৰ চিন্তাই তেখেতক আচ্ছন্ন কৰি ৰখা দেখিছোঁ। প্ৰথমছোৱাত কেতিয়াবা দেখিছিলোঁ খং, কেতিয়াবা বিদ্ৰোহৰ ভাব আৰু পাছলৈ মাজে মাজে হতাশা, কিন্তু সদায়ে তেখেতৰ ধ্যান-ধাৰণা স্পষ্ট, চিন্তাত ভাঁজ নাই, প্ৰকাশত ঢাকনি নাই। কোনোদিনে বিচলিত হোৱা নাই নিজৰ জীৱন-দৰ্শনৰ পৰা। কোনো দিনে দেখা নাই তেখেতৰ কথাত হাৰ মনাৰ আভাস।

১৯৫৭ চনত যোৰহাটৰ পৰা আহি কটন কলেজৰ চৌহদত সোমায়ুঁতেই শুনিছিলোঁ বাইদেউৰ কথা, আজি আমি ব্যস্ত হোৱা নাৰী-পুৰুষৰ সমাধিকাৰ, বৈষম্য দূৰীকৰণ আদিৰ ক্ষেত্ৰত আধা শতিকাৰ আগতেই তেখেত আছিল বাটকটীয়া। সেই পথ দৰ্শন মাত্ৰ আলোচনা চক্ৰ বা বক্তৃতাত সীমাবদ্ধ নাছিল। কামে-কাজে আগ ভাগ লৈ সাব্যস্ত কৰিছিল নিজৰ বিশ্বাস। তেখেতৰ এটা কথাই মোক সদায়ে আকৃষ্ট কৰিছে, সেয়া হৈছে নেতৃত্ব তেখেতৰ সহজাত বৈশিষ্ট্য।

মই দেউতা-মাৰ পৰা শুনিছিলোঁ, চাকৰিসূত্ৰে দেউতা গুৱাহাটীত থাকোঁতে আৱাস আছিল উজানবজাৰ-যোৰপুখুৰী অঞ্চল, বাইদেউহঁতৰ পৰিয়ালৰ ওচৰতে। সেই পৰিয়ালৰ সম্বন্ধৰ বাহিৰেও পাছত দেউতাৰ লগত সমবায়ৰ কামত, ৰেডক্ৰছৰ কামত বাইদেউক ওচৰৰ পৰা দেখিছোঁ বহু বাৰ। কিন্তু সেয়াও আছিল ঘৰুৱা পৰিৱেশত। পিছত মোৰ বন্ধু প্ৰদীপ মহন্তৰ জৰিয়তে চিনাকি আৰু বন্ধু হৈছিল তেখেতৰ ভাতৃ ভৱানীৰ লগত আৰু তেতিয়াৰ পৰাই বাইদেউৰ লগত ভাতৃসুলভ পৰিচয়। পাছলৈ তেখেতৰ ৰাজহুৱা কাম আৰু মোৰ চৰকাৰী দায়িত্বৰ কাৰণে চৰকাৰীভাৱে যোগাযোগ, আদান-প্ৰদান হ'লেও সেই ঘৰুৱা চিনাকিয়েই হৈ থাকিল আমাৰ প্ৰধান সম্পৰ্ক। মই কৃতজ্ঞ যে চৰকাৰী যোগাযোগৰ ৰাজহুৱা কাম-কাজতো তেখেতে সদায় মুকলিভাৱে মোৰ

ওপৰত আস্থা প্ৰকাশ কৰিছিল আৰু কেতিয়াবা প্ৰশংসাও কৰিছিল। অৱশ্যে কেতিয়াবা মৃদু ভৰ্ৎসনাও নকৰা নহয়। এবাৰ কিবা এটা ৰাজহুৱা কামত মুখ্যমন্ত্ৰীৰ ওচৰত চৰকাৰৰ কামৰ কাৰণে খেদ প্ৰকাশ কৰোঁতে মোৰ উপস্থিতি লক্ষ্য কৰি মন্তব্য কৰিলে, “হেৰা মদন, তোমালোক থাকোঁতে এনেকুৱা কাম কেনেকৈ হ’বলৈ পায়?”

তেখেতৰ ব্যক্তিত্বৰ কিছুমান কথা সততে চকুৰ পৰে। মই নিজে সেইবোৰৰ পৰা জীৱনত শিকিব পাৰিলোঁ বুলি ক’ব নোৱাৰোঁ, কিন্তু মোৰ ধ্যান-ধাৰণা নিশ্চয় প্ৰভাৱান্বিত হৈছিল। তেখেতে সদায়ে দিল্লীৰ দৰবাৰত অসমৰ মাত্ৰ অতি দুৰ্বল বুলি খেদ কৰিছিল। তেখেত কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী হৈ থকা সময়ত নিজৰ ৰাষ্ট্ৰীয় দায়িত্বৰ উপৰি অতি কৃতিত্বৰে আৰু সবলভাৱে অসমক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল। আমোলা-বিষয়াই তেখেতক সমীহ কৰিছিল। দিল্লীৰ বিষয়া, ৰাজনৈতিক নেতাৰ উচ্চাঙ্ঘিকাবোধৰ আগত তেখেতৰ কোনো ভয়, সংকোচ বা দ্বিধা নাছিল। আমাক প্ৰায়ে কৈছিল, দিল্লীৰ এই ‘চৰজাস্তা’ বিলাকক কেতিয়াও প্ৰশ্ৰয় দিব নালাগে। দেখুৱাই বেছি ঢং, কিন্তু আচলতে ফোঁপোলা। আনহাতে সিহঁতে দিল্লীৰ সৎ, দক্ষ বিষয়াক মুক্ত কণ্ঠে প্ৰশংসা কৰাও শুনিছোঁ।

তেখেতৰ এই বহল দৃষ্টিভংগীৰ আৰু এটা দিশ আছিল যে অসমৰ মাত্ৰ সবল হ’বৰ কাৰণে আৰু অসমৰ হক আদায় কৰিবৰ কাৰণে প্ৰশাসনীয় স্তৰতো অসমৰ প্ৰতিনিধিত্ব বেছি হোৱা আৱশ্যক বুলি তেখেতে তেতিয়াই কৈছিল। অসমীয়া বিষয়াৰ সংখ্যা দিল্লীত কম হোৱা কাৰণে দিল্লীলৈ যোৱাৰ ওপৰত জোৰ দিছিল। যদিও আজি আমাৰ মাজত নাই, তথাপি প্ৰয়াত অশোক শইকীয়া, জিতেন শৰ্মাৰ দৰে বিষয়া সেই বাবেই আজীৱন তেখেতৰ গুণমুগ্ধ হৈ থাকিল। মোকো উদগনি যোগাইছিল দিল্লীলৈ যাবলৈ, চেপ্তাও কৰিছিল পদবী যোগাৰ কৰি দিবলৈ, কিন্তু নানা কাৰণত সেয়া হৈ নুঠিল। অৱশ্যে ময়ো হয়তো অন্য বহু জনৰ দৰে বাইদেউৰ দূৰদৃষ্টিমূলক উপদেশ সম্পূৰ্ণৰূপে বুজা নাছিলোঁ।

মোৰ মানসপটত অতি দকৈ সজীৱ হৈ আছে বাইদেউৰ এখনি ছবিৰ সাঁচ, নিৰ্ভীক, স্পষ্টবাদী, মনৰ কথা আৰু মুখৰ ভাষাৰ ভিন্নতা নথকা বাইদেউ; যাৰ কাৰণে সত্যৰ ‘প্ৰিয়’ আৰু ‘অপ্ৰিয়’ বিশেষণ নাই।

সকলোৱে জানে তেখেতৰ বহুতো কামৰ মাজত আৰু অৰিহণাৰ ভিতৰত ‘ৰেডক্ৰছ’ আৰু ‘শিশুগ্ৰাম’ তেখেতৰ জীৱনৰ অংগ হৈ পৰিল। শিশুগ্ৰামৰ লগত

তেখেতৰ নিবিড় সম্পৰ্কৰ আভাস পোৱাৰ সৌভাগ্য মোৰ হৈছিল। অসমৰ চাকৰি জীৱনৰ বহুতো কথাই আজি মোৰ মনত নাই, কিন্তু বাইদেউৰ লগত তেতিয়া ঠন ধৰি উঠা শিশুগ্ৰামত কটোৱা এটা আবেলিৰ কথা মোৰ সদায় মনত থাকি গ'ল। তেখেতৰ সেই কামত মই কিবা সহায় কৰিব পাৰিলোঁনে নাই আজি মোৰ মনত নাই, কিন্তু যেতিয়াই মই গুৱাহাটীলৈ আহোঁ আৰু বিমান বন্দৰলৈ যোৱা পথৰ পৰা শিশুগ্ৰামৰ অঞ্চলটো দেখো তেতিয়াই মনত পৰে সেই দৰ্শনৰ কথা আৰু ভাবোঁ আকৌ এবাৰ বাইদেউৰ লগত যাব পাৰিলে কেনেকুৱা লাগিব বাৰু!

জন্মদিনৰ কথা ভাবোঁতে মোৰ মনত পৰিছে Richard Bach-ৰ Jonathan Livingston Seagull-ৰ কথা। জন্ম দিনটো বিশেষ দিন বুলি আমি কিয় উৎসৱ পাঠোঁ? প্ৰত্যেকটো দিনেই জানো আমি জীয়াই থকাৰ এটা উৎসৱ নহয়? সৰ্বসাধাৰণ লোকৰ কাৰণে জীৱিকাৰ সংঘাতত হয়তো সেই উৎসৱ ম্লান হ'ব পাৰে। কিন্তু মোৰ ভাবিবৰ মন যায় যে বিস্তীৰ্ণ আৰু বিচিত্ৰ কামৰ মাজত বাইদেৱে জীৱনৰ প্ৰতিটো দিনকে সাৰ্থক জন্ম দিন কৰি তুলিলে।

বাইদেউৰ মনৰ উদ্যম মই যেনেদৰে জানো তেখেতৰ জীৱনৰ ৮৫টা বছৰ কোনো বয়স হোৱা বুলি ভাবিবলৈ টান লাগে। মই এতিয়াও ভাবোঁ দূৰত থাকি বহু দিন বাইদেউৰ নিৰ্ভীক, উদাত্ত কণ্ঠ শুনা নাই। কিন্তু সেই কণ্ঠ অসমৰ বাইজে আৰু বহু বেছি শুনিব নালাগে জানো?

বাইদেউ, আপোনাৰ সমগ্ৰ সত্তা আগুৰি থকা অসমখনে আৰু বহু বছৰ আপোনাৰ মাত-কথা-ভাষা শুনিবলৈ আৰু মানসিক নেতৃত্বৰে উদ্বুদ্ধ হ'বলৈ আশা কৰি আছে। জানো ৰাজনীতিৰ ৰং বদলিল, সমাজৰ ভাবমূৰ্তি সলনি হ'ল; তথাপি আপোনালোকৰ আদৰ্শ এতিয়াও প্ৰাসংগিক, আৱশ্যকীয়। আপুনি এতিয়াও আদৰণীয়।

(মদন প্ৰসাদ বেজবৰুৱা ভাৰত চৰকাৰৰ পৰ্যটন মন্ত্ৰণালয়ৰ প্ৰাক্তন সচিব, উত্তৰ-পূব পৰিষদৰ প্ৰাক্তন সদস্য তথা ইউ এন ডব্লিউ টি অ'ৰ ভাৰতৰ স্থায়ী প্ৰতিনিধি।)

My greetings to Mrs. Barkataki

D. N. S. Shrivastava

As the Superintendent of Police Kamrup and later as the DIG of Police, Western Range, Assam, I got the opportunity to interact with your mother. It was privilege to meet her. She was courteous, gentle, affectionate and knowledgeable person.

I look forward to meet her in person when I come to Guwahati next.

I wish her good health and long life.

*Top : Putting tilak on Jawaharlal Nehru
Bottom : With Hubert H. Humphrey,
US Vice President (1965-69)*

*Top : With Hiteswar Saikia; Bottom : With Surendra Soini,
President, All India Deaf and Dumb Association*

Top [L to R] : Jyotsna Chanda, first lady MP; Renuka Devi Barkataki; Lila Barua, Fakaruddin Ali Ahmed, Bijoy Handique; Dharanidhar Basumatary; Jogen Hazarika (2nd from right)
Bottom : With CM Mohendra Mohan Chowdhury

*With Chief Minister Sarat Ch Sinha
& Prime Minister Morarji Desai*

*On the other side of the table from Morarji Desai and
Renuka Devi Barkataki : From left : Syeda Anwara Taimur (half),
Idris Ali, Jogen Hazarika, Chattrra Singh Teron
and Bhumidhar Barman (second from right)*

*Top : with Mother Teresa in Guwahati; also in picture
S. K. Agnihotri then DC and Father V M Thomas
Bottom : Receiving the Shield of honour from Prime Minister IK Gujral*

With the Assistant Secretary of the United Nations

*Top : With Late Indira Miri and Smti. Minno Choudhury
at World Red Cross Day, 2004*

*Bottom : Renuka Devi Barkataki, Hony.Secretary, IRCS,
Assam State Branch with Shri L. N. Mishra, Governor of Assam
visiting the warehouse complex, 1997*

*Top : With senior Janata Party leader George Fernandez
at her Panchabati home*

*Bottom : His Excellency the Governor of Assam
Shri J. B. Patnaik with Renuka Devi Barkataki
and the members of the Red Cross Society, Assam*

অজয় দত্ত

সাহস, কৰ্ম আৰু সেৱাৰ ত্ৰিবেণী সংগম বাইদেউ

অজয় দত্ত

মই, অসম্ভৱংগ মহলত কথা প্ৰসংগত যেতিয়াই বাইদেউ বুলি কওঁ, উপস্থিত সকলোৱে জানে যে মই শ্ৰীযুতা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ বিষয়ে কৈ আছোঁ। সাঁচা অৰ্থত তেখেত মোৰ নিজা বাইদেউবোৰতকৈও আপোন। ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ পৰা ৰেণুকা বাইদেউ, তাৰ পাছত অকল বাইদেউ নামে পৰিচিত এইগৰাকী স্নানামখ্যাত মহিলা— মোৰ জীৱনত লগ পোৱা আটাইতকৈ সাহসী ব্যক্তি। অদম্য সাহস, নিৰলস কৰ্ম আৰু সেৱাৰ ত্ৰিবেণী সংগম বাইদেউ হওক যুৱ চামৰ প্ৰেৰণাৰ উৎস। She is a born leader.

১৯৬২ চনত অতি কম বয়সত লোকসভাৰ সাংসদ, নীতিৰ প্ৰশ্নত প্ৰধান মন্ত্ৰী ইন্দিৰা গান্ধীৰ দলৰ ভিতৰত অগণতান্ত্ৰিক কাৰ্যৰ বিৰোধিতা কৰি সাহসেৰে কংগ্ৰেছ (সংগঠন) দলত থাকি প্ৰচণ্ড বিদ্ৰোহী মনোভাৱৰ পৰিচয় দিছিল ৰেণুকা বাইদেৱে। তেখেতে যদি ইন্দিৰা গান্ধীৰ এই অপপ্ৰয়াসৰ বিৰোধিতা নকৰি ব্যক্তিগত স্বার্থৰ কথা চিন্তা কৰি দলত থাকিলহেঁতেন, তেনেহ'লে মন্ত্ৰিত্বকে আদি কৰি বহুতো সুবিধা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'লহেঁতেন। অৱশ্যে বাইদেৱে এই ৰাজনৈতিক দূৰদৰ্শিতাৰ সুফল পাইছিল ১৯৭২ চনৰ অসম বিধানসভাৰ নিৰ্বাচনত কংগ্ৰেছ (আই)ৰ বিৰুদ্ধে জয় লাভ কৰি।

তেখেতৰ এই বিদ্ৰোহী চৰিত্ৰ যেনে, অন্যায়ৰ প্ৰতিবাদ কৰা, সন্মুখতে

ন্যায়্য কথা কোৱাৰ সাহস, নিপীড়িত মানুহক সহায় কৰা আদি সেই সময়ৰ আমাৰ বয়সৰ যুৱ শক্তিক বৰকৈ আকৰ্ষিত কৰিছিল আৰু অনুপ্রাণিত কৰিছিল। আগৰে পৰা চিনাকি থাকিলেও সত্তৰৰ দশকৰ পৰা বহু সংগ্ৰাম আৰু সেৱা কাৰ্যত মই বাইদেউৰ নেতৃত্ব লাভ কৰিছিলোঁ। বিশেষকৈ সত্তৰ দশকৰ প্ৰথমার্ধত অসমত হোৱা প্ৰলংগকৰী বানত চৰমভাৱে ক্ষতিগ্ৰস্ত লাখ লাখ সৰ্বহাৰা মানুহৰ বাবে তেওঁ লোৱা কাৰ্যসূচী উল্লেখনীয়। বিৰোধী দলৰ নেতা হিচাপে তেখেতৰ উদ্যোগত তদানীন্তন মুখ্যমন্ত্ৰী শৰৎ চন্দ্ৰ সিংহৰ সভাপতিত্বত এখন শক্তিশালী ‘Assam State Flood Relief Committee’ গঠিত হয়। সেই সমিতিৰ উপ-সভাপতিদ্বয় দুলাল বৰুৱা (পিডিপি) আৰু প্ৰমোদ গগৈ (চি পি আই) কোষাধ্যক্ষ, ধৰ্মানন্দ দাস (চীফ ছেক্ৰেটাৰী, অসম), সাধাৰণ সম্পাদক ৰেণুকা বাইদেউ আৰু স্বাস্থ্যমন্ত্ৰী গিৰীশ চৌধুৰী, সহকাৰী সম্পাদক মানৱেন্দ্ৰ শৰ্মা আৰু অজয় দত্তক লৈ এটি সৰ্বদলীয় সাহায্য সমিতি গঠিত হয়। প্ৰথম পৰ্যায়ত কাৰ্যালয় ৰবীন্দ্ৰ ভৱনত আছিল যদিও পৰৱৰ্তী কালত আমবাৰীলৈ স্থানান্তৰিত কৰা হয়। বানপীড়িতক সাহায্যৰ বাবে এক বৃহৎ কৰ্মকাণ্ড, যাৰ প্ৰধান কাণ্ডাৰী আছিল বিৰোধী দলৰ নেত্ৰী ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী। লগতে পদ্মশ্ৰী হেম ভৰালী, নিলীমা কাকতি, কমলা মজুমদাৰ, অৰবিন্দ ঘোষ, ভাস্কৰ শৰ্মা, নৃপেন ডেকাৰ নাম উল্লেখ নকৰিলে অন্যায হ’ব। আজিৰ এই ৰাজনৈতিক বিভাজনৰ দিনত এই ধৰণৰ সৰ্বদলীয় প্ৰয়াস কল্পনা কৰিব নোৱাৰি।

য’তেই ভূমিকম্প, প্ৰলংগকৰী বানপানী, ভাতৃঘাতী সংঘৰ্ষ নাইবা সন্ত্ৰাসৰ বলি— তাতেই সদলবলে সহায়ৰ সৈতে ৰেণুকা বাইদেউ। ১৯৮৩ চনৰ মানুহে সৃষ্টি কৰা অবৰ্ণনীয় সংঘৰ্ষ পীড়িত অসমত ৰেণুকা বাইদেউৰ যি সাহসী, সংবেদনশীল সুসংগঠকৰ ৰূপ দেখাৰ সৌভাগ্য মোৰ হৈছিল, তাক কেতিয়াও পাহৰিব নোৱাৰোঁ। কিমান যে ঘটনা-দুৰ্ঘটনা আৰু কিমান যে কাহিনী আছে লেখিব গ’লে বহুত পাত লাগিব। সেইবোৰ ক’লা দিনৰ কথা ভাবিলে এতিয়াও শিহৰণ জাগে।

এজন সাংবাদিক হিচাপে বিধানসভাত বিধায়িকা ৰেণুকা বাইদেউৰ সক্ৰিয় ভূমিকা দেখাৰ সৌভাগ্য মোৰ হৈছিল। সদনৰ Library Committee-ৰ অধ্যক্ষা বাইদেৱে ‘Assam Assembly Library’-ক এক নতুন ৰূপ দিছিল।

১৯৭৫ চনৰ ২৫ জুন, মাজনিশা এলাহাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ে ইন্দিৰা

গান্ধীৰ বিৰুদ্ধে ৰায় যোজনাৰ প্ৰতিক্ৰিয়াক্ৰমে জৰুৰীকালীন অৱস্থা ঘোষণা কৰি দেশৰ গণতন্ত্ৰক হত্যা কৰিলে, দেশৰ প্ৰায়বোৰ প্ৰতিবাদী মনোভাবাপন্ন প্ৰথম শ্ৰেণীৰ নেতাক জে'ললৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়। জয়প্ৰকাশ নাৰায়ণৰ পৰা বৃদ্ধ কংগ্ৰেছ নেতা মোৰাৰজী দেশাই, চন্দ্ৰশেখৰৰ পৰা অসমৰ দেৱেশ্বৰ শৰ্মা, গোলাপ বৰবৰা, দুলাল বৰুৱা, নিবাৰণ বৰা, ৰমণী বৰ্মন আদি। কিন্তু অসমত প্ৰথম গ্ৰেপ্তাৰ হোৱা মানুহজন আছিল আমাৰ চিৰ প্ৰতিবাদী ৰেণুকা বাইদেউ। তেওঁ ১৯ মাহ ধৰি কাৰাবৰণ কৰিছিল। সেই সময়ত ১৯ মাহ জে'লত আৱদ্ধ থকা সৰ্বভাৰতীয় ক্ষেত্ৰত দ্বিতীয় খ্যাতনামা মহিলা নেত্ৰী আন গৰাকী আছিল জয়পুৰ স্বতন্ত্ৰ দলৰ নেত্ৰী, জয়পুৰ মহাৰাণী গায়ত্ৰী দেৱী। ২৬ জুন, ১৯৭৬ চনত সন্ধিয়া আঠমান বজাত সদ্য গ্ৰেপ্তাৰ হোৱা বাইদেউ পাণবজাৰ সদৰ থানাৰ পৰাই মোলৈ খবৰ পঠালে— মোক ধৰিবলৈ পুলিচ গৈ আছে বুলি। খবৰটো পাই মই ততাতৈয়াকৈ সিদ্ধান্ত লওঁ আত্মগোপন কৰি যুঁজিবলৈ আৰু প্ৰায় ২০ মাহ গণতন্ত্ৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ যুঁজত সক্ৰিয়ভাৱে অংশগ্ৰহণ কৰোঁ। যদিও মোৰ বিৰুদ্ধে প্ৰথম দিনাই MISA আৰু পিছতে DIR লাভ কৰিছিল আৰু 'পলাতক' বুলি চৰকাৰে ঘোষণাও কৰিছিল। সেইদিনা বাইদেউ মোক খবৰ নিদিলে মই সংগ্ৰামৰ পৰা বঞ্চিত হ'লোঁহেঁতেন। পলাতক অৱস্থাত জৰ্জ ফাৰ্গাণ্ডেজ, সুব্ৰমণিয়াম স্বামী, দত্তপন্থ থেংগৰেৰ (প্ৰয়াত শ্ৰমিক নেতা) নিচিনা বিখ্যাত নেতাসকলৰ লগত কাম কৰাৰ সৌভাগ্য লাভ কৰিছিলোঁ— কষ্টও বহুতো পাইছিলোঁ।

১৯৭৭ চনত জৰুৰীকালীন অৱস্থাৰ অন্ত পৰে ইন্দিৰা গান্ধী আৰু তেওঁৰ দল দেশৰ নিপীড়িত মানুহৰ ক্ষোভৰ শিক্ষা হয় জয়প্ৰকাশ নাৰায়ণদেৱৰ নেতৃত্বত আৰু মোৰাৰজী দেশাইৰ প্ৰধানমন্ত্ৰিত্বত দেশৰ প্ৰথম অকংগ্ৰেছী জনতা পাৰ্টি চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠিত হয়। যি চৰকাৰত 'মানৱ সম্পদ' আৰু 'যুৱ কল্যাণ' বিভাগৰ ৰাজ্যমন্ত্ৰীৰ দায়িত্ব লাভ কৰে গুৱাহাটীৰ সাংসদ, আমাৰ বাইদেউ আৰু এটি সফলতাৰ ইতিহাস। পূৰ্ণ মন্ত্ৰী প্ৰতাপ চন্দ্ৰই বিভাগৰ প্ৰায়বোৰ দায়িত্ব ৰেণুকা বাইদেউক সমৰ্পণ কৰিছিল। দিল্লীৰ সেই জনতা চৰকাৰত বাইদেউ আছিল এজন অতি মেধা আৰু ব্যক্তিত্বসম্পন্ন সফল মন্ত্ৰী। অসমতে ১৯৭৮ চনত গোলাপ বৰবৰাৰ নেতৃত্বত জনতা পাৰ্টিৰ চৰকাৰ গঠনতো বাইদেউৰ ভূমিকা অসাধাৰণ। দিল্লীত মাত্ৰ ১৮ মাহ শাসনৰ পাছতেই এক ৰাজনৈতিক চক্ৰগন্তৰ

বলি হৈ দেশৰ প্ৰথম অকংগ্ৰেছী চৰকাৰখন আৰু বাইদেৱে ৰাজনীতিৰ এই প্ৰদূষিত জীৱনৰ পৰা ওলাই আহি সমাজ সেৱামূলক কাম আৰু ট্ৰেড ইউনিয়ন ক্ষেত্ৰত ব্যস্ত হৈ পৰে। আজিও তেখেত সক্ৰিয়।

ৰেণুকা বাইদেউৰ গোটেই জীৱনযোৰা অবিৰাম যাত্ৰা পথত তেখেতৰ স্বামী, সু-সাহিত্যিক, আমাৰ শ্ৰদ্ধেয় ভিনদেউ মুনীন বৰকটকীৰ আৰু সুকন্যা মীনাক্ষিৰ অৱদান অভূতপূৰ্ব। তেওঁলোকৰ অক্লান্ত ত্যাগ আৰু সহযোগিতাই বাইদেউৰ বৰ্ণিল কৰ্মজীৱন সফল কৰি তুলিছে।

দেশসেৱা আৰু মানৱসেৱাত ৰেণুকা বাইদেউৰ এই বৰ্ণিল যাত্ৰা দীৰ্ঘজীৱী হওক। নেদেখাজনৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁ। শেষত অতি শ্ৰদ্ধাৰ বাইদেউলৈ যাচিছোঁ হৃদয়ৰ শ্ৰদ্ধা আৰু সুস্বাস্থ্য তথা দীৰ্ঘ জীৱনৰ শুভ কামনা।

(পদ্মশ্ৰী অজয় দত্ত ৰাজনীতিবিদ আৰু সমাজ সেৱক।)

ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ অসম শাখাৰ সভানেত্ৰী ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী

শৰৎ বৰকটকী

প্ৰাক্তন কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী তথা বৰ্তমানৰ 'ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছ' (Indian National Trade Union Congress) অসম শাখাৰ সভানেত্ৰী শ্ৰীমতী ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউৰ বিষয়ে একাধাৰ ক'ব লাগিলে মই ১৯৯১ চন বা তাৰো আগলৈকে যাব লাগিব। ১৯৯১ চনত মই অসম বিধান সভালৈ পোন প্ৰথমবাৰলৈ বিধায়ক হিচাপে শিৱসাগৰ জিলাৰ অন্তৰ্গত সোণাৰী বিধান সভা সমষ্টিৰ পৰা নিৰ্বাচিত হওঁ আৰু অসমৰ মন্ত্ৰী হিচাপেও দায়িত্ব লাভ কৰোঁ। ১৯৯১ চনৰ আগৰ পৰাই মই অসমৰ চাহ শ্ৰমিকসকলৰ এটি অগ্ৰণী অনুষ্ঠান 'অসম চাহ মজদুৰ সংঘ'ৰ লগত ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত আছিলোঁ। সেই সূত্ৰেই 'অসম চাহ মজদুৰ সংঘ'ৰ জৰিয়তেই ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছ অসম শাখাৰ লগত জড়িত হৈ পৰিছিলোঁ আৰু পৰিচয় হৈছিল শ্ৰীমতী ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউৰ লগত।

১৯৯১ চনত মন্ত্ৰী হিচাপে দিছপুৰত কাম কৰা আৰম্ভ কৰিছিলোঁ আৰু গুৱাহাটী পল্টন বজাৰস্থিত ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছ অসম শাখাৰ কাৰ্যালয়ৰ লগতো সেই হেতুকে যোগাযোগ বাঢ়িছিল লগতে ৰেণুকা বাইদেউকো সঘনাই লগ পাইছিলোঁ। সময় পাৰ হৈছিল আৰু ২০০০ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছ অসম শাখাৰ কোষাধ্যক্ষৰ দায়িত্ব মোলৈ আগবঢ়োৱা হৈছিল। সেই সময়ত

ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছ অসম শাখাৰ সভানেত্ৰীৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰিছিল ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেৱে আৰু আজি ২০১৬ চনলৈকে তেখেত সংগঠনটোৰ সভানেত্ৰীৰ দায়িত্ব পালন কৰি আহিছে। একেলগে ময়ো তেখেতৰ লগত সংগঠনৰ কোষাধ্যক্ষৰ দায়িত্ব পালন কৰি আহিছোঁ। ২০০০ চনৰ পৰা আজিলৈকে এই সুদীৰ্ঘ কালছোৱাত শ্ৰীমতী ৰেণুকা দেৱী বাইদেউৰ লগত কামৰ মাজেৰেই এক ঘৰুৱা সম্পৰ্কও গঢ় লৈ উঠিছিল। সাংগঠনিক পৰ্যায়ৰ পৰা গৈ শ্ৰীমতী ৰেণুকা বাইদেউৰ লগত আমাৰ সম্পৰ্ক ব্যক্তিগত পৰ্যায়লৈ উন্নীত হৈছিল। তেখেতে মোক নিজ ভাতৃৰ দৰে জ্ঞান কৰিছিল আৰু ময়ো তেখেতক নিজ ভাতৃৰ দৰেই সহায় কৰিবলৈ সদায় চেষ্টা কৰি আছোঁ আৰু ভৱিষ্যতেও চেষ্টা কৰি যাম। প্ৰকৃত্যৰ্থত মোৰ ক্ষেত্ৰতেই নহয় সমগ্ৰ মজদুৰ কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানটোৰ বাবেও শ্ৰীমতী ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী কেৱল সভানেত্ৰীয়েই নহয় অভিভাৱক ৰূপত পৰিগণিত হৈছিল। মজদুৰ কংগ্ৰেছত এটা অনুষ্ঠান বুলি নাভাবি নিজৰেই ঘৰ বুলিহে তেখেতে জ্ঞান কৰে। সি সময়ত তেখেতে মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ দায়িত্ব লয় সেই সময়ত অনুষ্ঠানটোৰ আৰ্থিক অৱস্থা অতি বেয়া আছিল। নিজৰ একাণপটীয়া প্ৰচেষ্টাৰে তেখেতে অনুষ্ঠানটোক এটি স্বাৱলম্বী অনুষ্ঠানত পৰিণত কৰে। এই ক্ষেত্ৰত আমাৰ দুগৰাকী প্ৰাক্তন মুখ্যমন্ত্ৰী প্ৰয়াত হিতেশ্বৰ শইকীয়া আৰু শ্ৰীযুত তৰুণ গগৈৰ নামো উল্লেখ কৰিব লাগিব। এই দুয়োজন মুখ্যমন্ত্ৰীয়েই সংগঠনটোৰ স্বাৱলম্বিতাৰ ক্ষেত্ৰত নিজ সহায়ৰ হাত আগবঢ়ায়। আজি আমি গৰ্ববোধ কৰোঁ যে ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছ অসম শাখা ভাৰতবৰ্ষৰ ভিতৰতেই ট্ৰেড ইউনিয়নসমূহৰ মাজত স্থাৱৰ সম্পত্তি থকা এটি স্বাৱলম্বী অনুষ্ঠান। যাৰ বাবে আমি সংগঠনটোৰ পল্টনবজাৰস্থিত ৰাজ্যিক কাৰ্যালয়ত ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ ৰাষ্ট্ৰীয় অভিবৰ্তন অনুষ্ঠিত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিলোঁ। এই সুদীৰ্ঘ সময়ছোৱাত দেখি আহিছোঁ যে শ্ৰীমতী ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে শ্ৰমিকসকলৰ সমস্যাসমূহ মৰ্মে মৰ্মে অন্তৰেৰে উপলব্ধি কৰি আহিছে আৰু সভানেত্ৰী হিচাপে নিয়াৰিকৈ মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ কাম আজিকোপতি আগবঢ়াই লৈ গৈছে। শ্ৰমিকসকলৰ মাজত সমাদৃত হৈ থকা আৰু সংগঠনৰ সুদীৰ্ঘ সময় ধৰি দায়িত্বত থকাৰ ই এটি অন্যতম কাৰণ।

বাইদেউ অত্যন্ত পৰিশ্ৰমী আৰু কষ্টসহিষ্ণু; সেয়ে মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ লগতে 'Indian Red Cross Society' অসম শাখাৰ দায়িত্বও তেখেতে সুচাৰুৰূপে

চলাই যাব পাৰিছে। ইয়াৰ বাহিৰেও বাইদেউ একাধিক সামাজিক অনুষ্ঠানৰ লগত সক্ৰিয়ভাৱে জড়িত আৰু সামাজিক উন্নয়নৰ হকে কাম কৰি থাকি বাইদেৱে সদায় আনন্দ অনুভৱ কৰা দেখি আহিছে। শ্ৰীমতী বৰকটকী এগৰাকী সহনশীল নেত্ৰী, কিন্তু কেতিয়াবা কেতিয়াবা তেখেতৰ খং উঠাও দেখিছে। পিছে সেই খং বেছি সময় নাথাকে। ব্যক্তিগত কথাৰ কাৰণে তেওঁৰ খং উঠা দেখা নাই কিন্তু সংগঠনৰ স্বার্থত আঘাত হানিবৰ চেষ্টা কৰা দেখিলে খঙাল হৈ পৰে। আজি কিছুদিন আগতে তেওঁ হঠাৎ অসুস্থ হৈ পৰিছিল আৰু এই কথাই আমাৰ সকলোকে চিন্তাঘ্নিত কৰি তুলিছিল। বৰ্তমান বাইদেউ সুস্থ হৈ উঠিছে আৰু আগৰ দৰেই কামত মনোনিৱেশ কৰিছে। ই আমাৰ সকলোৰে বাবে আনন্দৰ বিষয়। যোৱা সুদীৰ্ঘ সময়ছোৱা তেখেতৰ লগত ভাতৃৰ দৰে থাকি সুখে-দুখে তেখেতৰ কামত সহায় কৰি গৈ আছোঁ আৰু ভৱিষ্যতও কৰি গৈ থাকিম। আজি তেখেতৰ ওপজা দিনৰ প্ৰাক্ক্ষণত ঈশ্বৰৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা কৰিছোঁ ঈশ্বৰে যেন তেওঁক শতায়ু প্ৰদান কৰে আৰু অকল শ্ৰমিক নেত্ৰী হিচাপেই নহয় সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰৰ এগৰাকী আগশাৰীৰ নেত্ৰী হিচাপে মানুহৰ বাবে সেৱা আগবঢ়াই যাবলৈ ঈশ্বৰে তেওঁক শক্তি আৰু সামৰ্থ্য প্ৰদান কৰে।

(প্ৰাক্তন মন্ত্ৰী, অসম; কোষাধ্যক্ষ, ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছ, অসম শাখা)

শ্ৰীযুতা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউলৈ ৮৫তম জন্মদিনৰ শুভেচ্ছা

মিনতি চৌধুৰী

আজি এই পৱিত্ৰ দিনত আপোনাক শ্ৰদ্ধা জনাবলৈ পাই পৰম কৃতজ্ঞ হৈছোঁ।

১৯৩২ চনত আপোনাৰ জন্ম হৈছিল এটা স্বাধীনতা সংগ্ৰামী পৰিয়ালত। স্কুলীয়া বয়সতে আপুনি লোকপ্ৰিয় গোপীনাথ বৰদলৈ, বিষ্ণুৰাম মেধি, সিদ্ধিনাথ শৰ্মা, বিমলাপ্ৰসাদ চলিহা, গোলোক ৰাজবংশী আদিৰ দৰে বহুতো দুৰ্ধৰ্ষ স্বাধীনতা সংগ্ৰামীক লগ পাইছিল। ১৯৪৬ চনত শেষবাৰৰ বাবে মহাত্মা গান্ধী গুৱাহাটীলৈ আহোঁতে গুৱাহাটীৰ জুবলী গাৰ্ডেনত হোৱা ৰাজহুৱা সভাত আপুনি স্বেচ্ছাসেৱিকা বাহিনীৰ GOC হিচাপে সেৱা আগবঢ়াইছিল আৰু গান্ধীজীয়ে সেইদিনা আপোনাৰ মূৰত হাত থৈ সমাজ সেৱাত ব্ৰতী হ'বলৈ আশীৰ্বাদ দিছিল। যিদৰে গান্ধীজীয়ে জ্বলাই যোৱা প্ৰদীপ গছি আজিও জ্বলি আছে, সেইদৰে জাতিৰ পিতাৰ আশীৰ্বাদ শিৰত লৈ আজিও আপুনি ৰাইজৰ সেৱা কৰি আছে।

ছাত্ৰাৱস্থাৰে পৰা আজিলৈকে আপোনাৰ এই সুদীৰ্ঘ আৰু বৈচিত্ৰ্যময় পৰিক্ৰমাত আপুনি এনে এগৰাকী দেশ সেৱিকা, এনে এক মহিমামণ্ডিত নাৰী, আমি আপোনাৰ ওচৰত কেৱল ঋণী হৈহে থাকিব পাৰোঁ— প্ৰতিদান একো দিব নোৱাৰোঁ।

আপুনি একাধাৰে বিধায়ক, সাংসদ, প্ৰথম মহিলা বিৰোধী দলপতি, অসমৰ প্ৰথম মহিলা কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী, সমাজসেৱিকা, নাৰীমুক্তি আন্দোলনৰ নেত্ৰী

হিচাপে অনেক দায়িত্বপূৰ্ণ আৰু বিকাশমূলক, শিক্ষামূলক কাম কৰি আহিছে।

সাংসদ তথা কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী হিচাপে আপুনি গুৰুত্ব দিয়া ক্ষেত্ৰসমূহ, যেনে— শৰণাৰ্থীসকলৰ সাহায্য আৰু পুনৰ সংস্থাপন, সামাজিক নিৰাপত্তা, সহযোগিতামূলক সমূহীয়া উন্নয়ন, পঞ্চায়তী ৰাজ, মহিলা-শিশু কল্যাণ, অনুসূচিত জাতি-জনজাতি উন্নয়ন আদি বিষয়সমূহে আজিও সংসদৰ ভিতৰে-বাহিৰে উত্তপ্ত কৰি আছে।

শ্ৰমিক আৰু সমাজৰ অৱহেলিত শ্ৰেণীৰ কাৰণে সংসদত আগবঢ়োৱা উল্লেখনীয় সেৱাৰ বাবে ভাৰতৰ প্ৰধানমন্ত্ৰীয়ে ১৯৯৭ চনত আপোনালৈ 'শ্বিল্ড অব অনাৰ' সন্মান আগবঢ়াইছে। তেল আৰু প্ৰাকৃতিক গেছ আয়োগৰ নৱৰত্ন সঞ্চালক পদ অলংকৃত কৰা আপুনিয়ৈই প্ৰথম অসমীয়া আৰু ভাৰতীয় তেল ক্ষেত্ৰৰো প্ৰথম আৰু একমাত্ৰ মহিলা সঞ্চালিকা।

আপুনি এতিয়ালৈকে বিশ্বৰ বিশখনতকৈও অধিক আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সন্মিলনত যুৱ কল্যাণ, আৰ্থ-সামাজিক, শিক্ষা, বাণিজ্য, কৃষি, সমাজ কল্যাণ, নাৰীমুক্তি আন্দোলন, শ্ৰমিক কল্যাণ, মানৱ অধিকাৰ আদি বিষয়ত ভাৰতক প্ৰতিনিধিত্ব কৰি আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ক্ষেত্ৰত নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ১৯৮৫ চনত ভাৰতৰ পৰা ছোভিয়েট ৰাছিয়ালৈ যোৱা প্ৰথম যুৱ প্ৰতিনিধি দলৰ আপুনিয়ৈ একমাত্ৰ মহিলা সদস্য আছিল।

শ্ৰদ্ধেয় স্বৰ্গীয় ৰবীন কাকতী ডাঙৰীয়াৰ নেতৃত্বত আৰু আপোনাৰ প্ৰচেষ্টাতে গুৱাহাটী মুক্তিযুঁজাৰসকলৰ বাবে মাটি আৰু দুমহলীয়া জিৰণীঘৰ নিৰ্মাণ হৈছে আৰু মুক্তিযুঁজাৰ সন্মিলনৰ সম্পাদক হিচাপে এতিয়াও আপুনিয়ৈ আঁত ধৰি আছে।

ভাৰতীয় ৰাষ্ট্ৰীয় মজদুৰ কংগ্ৰেছৰ ৰাষ্ট্ৰীয় সম্পাদক আৰু অসম শাখাৰ সভানেত্ৰী হিচাপে যোগ দিয়াৰ পাছতে আপুনি অসম তথা গুৱাহাটী শাখা ৰেডক্ৰছৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব লোৱাৰ পৰা এই আন্তৰ্জাতিক মানৱতাবাদী অনুষ্ঠানটোক মাটি দিলে, ঘৰ দিলে। গাঁৱে-ভূঞা, নগৰে-চহৰে শ শ স্বেচ্ছাসেৱী তৈয়াৰ কৰি উল্লেখনীয় কাম-কাজৰ যোগেদি আন্তৰ্জাতিক ক্ষেত্ৰত অসম ৰেডক্ৰছক এক বিশিষ্ট আসনত প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। কেৱল অসমতে নহয়, বিশ্ব ৰেডক্ৰছ আন্দোলনলৈ আপুনি আপোনাৰ অফুৰন্ত কৰ্মশক্তিৰে নৱ-তৰংগৰ সঞ্চাৰ কৰিছে বুলি আন্তৰ্জাতিক পত্ৰিকাত প্ৰশংসিত হৈছে।

তদুপৰি আপুনি ইষ্টাৰ্ণ ইণ্ডিয়া উইমেনছ্ এছ'চিয়েশ্যনৰ প্ৰতিষ্ঠাপক সম্পাদক তথা বৰ্তমান উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সভানেত্ৰী হিচাপে বহুমুখী কৰ্মব্যস্ততাৰ মাজতে EIWA-ৰ কাম-কাজত সক্ৰিয়ভাৱে সেৱা আগবঢ়াই আছে।

আপোনাৰ সবল নেতৃত্বত সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ মহিলাক বন্ধনমুক্ত কৰি তোলাৰ কাৰণে মহিলাসকলৰ স্বাৱলম্বিতা বিকাশ কাৰ্যসূচী যেনে— ছেত্ৰেটৰীয়েল প্ৰেক্টিছ, বন্ধন বিষয়ক প্ৰশিক্ষণ, পুষ্পসজ্জা আৰু প্ৰদৰ্শনী আদিৰ ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল। এক আধুনিক দৃষ্টিভংগীৰে মহিলাসকলক উদ্বুদ্ধ কৰা আঁচনিসমূহে আমাক আকৰ্ষণ কৰিছিল। ইষ্টাৰ্ণ ইণ্ডিয়া উইমেনছ্ এছ'চিয়েশ্যনৰ যোগেদি আপোনাৰ লগত কাম কৰাৰ সুবিধা পাইছোঁ। সেই সময়তে আপুনি আমাক পিছপৰা গ্ৰাম্য অঞ্চললৈ লৈ গৈ বিনামূলীয়া স্বাস্থ্য পৰীক্ষা, চকু পৰীক্ষা, বোৱনীসকলৰ মাজত সমবায়, মহিলা স্বাস্থ্যৰ অভিযান, অনাথ শিশুৰ বক্ষণাবেক্ষণ আৰু প্ৰশিক্ষণ, বিশেষভাৱে সক্ষম শিশুলৈ আৰ্থিক সাহায্য আদি সমাজ উন্নয়নমূলক বিভিন্ন কামত আত্মনিয়োগ কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰিছিল।

এই সুবাদতে ৰেডক্ৰছৰ মানৱ সেৱামূলক কাম-কাজত আপোনাক সহযোগিতা কৰিবলৈ সুবিধা পাইছোঁ।

ন্যায় আৰু সত্য প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে আপুনি যিদৰে কাৰাবাস খাটিছে, তেনেকৈ পাইছে ভাৰতীয় মানুহৰ মৰম, দেশ-বিদেশৰ অনেক সন্মান।

আপোনাৰ ত্যাগ আৰু সেৱাৰে আজি আপুনি মহিমামণ্ডিত হৈ উঠিছে। আজি এই মাহেन्द्र ক্ষণত আপোনাক শুভেচ্ছা আৰু শ্ৰদ্ধা জনাবলৈ পাই গৌৰৱ অনুভৱ কৰিছোঁ।

ঈশ্বৰে আপোনাৰ সু-স্বাস্থ্য বক্ষা কৰি দীৰ্ঘায়ু দান কৰক।

(সমাজ সেৱিকা, ইষ্টাৰ্ণ ইণ্ডিয়া উইমেনছ্ এছ'চিয়েচনৰ অধ্যক্ষ মিনতি চৌধুৰী ৰেডক্ৰছকে ধৰি বহুতো সংগঠনৰ সৈতে জড়িত।)

পৰম শ্ৰদ্ধাভাজন শ্ৰীযুতা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউলৈ জন্মদিনৰ শুভেচ্ছা

যিগৰাকী ব্যক্তিয়ে যোৱা ছটা দশক ধৰি ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক ব্যগ্ৰতাৰ উপৰি জাতীয় জীৱনৰ বিভিন্ন আলোড়নৰ সময়ত মাত মতি আহিছে, এক সংগ্ৰামী জীৱনৰ দীঘলীয়া পৰিক্ৰমা অতিক্ৰম কৰি আহি আজি ৮৫ বছৰত ভৰি দিলেহি। তেখেতক কেৱল সময়ৰ এক দস্তাবেজ বুলিলেও প্ৰকৃত মূল্যায়ন কৰা নহ'ব। ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী বাইদেউক সমাজত অনুন্নত আৰু অৱহেলিত শ্ৰেণী, বিশেষকৈ মহিলা, শিশু, বিশেষভাৱে সক্ষম, প্ৰাকৃতিক আৰু মানৱসৃষ্ট দুৰ্যোগত বিপৰ্যস্তসকলৰ বিবেক বুলি ক'লেও বঢ়াই কোৱা নহ'ব।

বাইদেউ আছিল নৱজাগৰণৰ আলোক স্তম্ভ। তেখেতৰ ৰাজনৈতিক আৰু সমাজনৈতিক মতাদৰ্শত কাৰো কাৰোৰ সৈতে অমিল থাকিলেও ৰাষ্ট্ৰীয়ই হওক বা আঞ্চলিক সমস্যাই হওক তীক্ষ্ণ বিশ্লেষণাত্মক দৃষ্টিভংগী সকলোৰে বাবে আদৰ্শস্থানীয়। যাৰ স্বতন্ত্ৰ মত থাকে, তেওঁৰ সৈতেহে বৌদ্ধিক মতান্তৰ সম্ভৱ। সেই কাৰণে বাইদেউৰ বিকল্প আমি বিচাৰি পোৱা নাই আৰু হয়তো নাপামো।

এনে এটা দুৰ্দিনতে বাইদেউ আমাৰ মাজলৈ আহিছিল নীৰৱে। প্ৰচুৰ সম্ভাৱনা থকা এটা আন্তৰ্জাতিক মানৱসেৱী অনুষ্ঠানৰ পঁয়ালগা অৱস্থাৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰিবলৈকে মতি অনা হ'ল বাইদেউক। বাইদেউক প্ৰথমে ইণ্ডিয়ান ৰেডক্ৰছ ছ'চাইটী, গুৱাহাটী জিলা শাখাৰ, পিছলৈ অসম ৰাজ্যিক শাখাৰো অবৈতনিক সম্পাদিকা আৰু ছেয়াৰমেনৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা হ'ল। বাইদেউৰ স্বভাৱগত সাংগঠনিক, পৰিকল্পনা আৰু দূৰস্ত কৰ্মশক্তিৰ গুণেৰে অসমত

বেডক্ৰছক নতুন ৰূপত শক্তিশালী কৰি গঢ়ি তুলিলে। বেডক্ৰছৰ মাটি হ'ল, ঘৰ হ'ল, প্ৰতিখন জিলা আৰু মহকুমা পৰ্যায়তো বেডক্ৰছৰ শাখা গঠন হ'ল। সদস্য সংখ্যা বাঢ়িল। স্বেচ্ছাসেৱকৰ সংখ্যা বাঢ়িল।

বাইদেউৰ নেতৃত্বত প্ৰাথমিক সাহায্য, কমিউনিটি হেলথ ৱাৰ্কাৰ, এফ এম আৰ, নাৰ্ছিং আৰু ধাই আদি প্ৰশিক্ষণেৰে যুৱ শক্তিৰ পাৰদৰ্শিতা বৃদ্ধিৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে। ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আন্তৰাষ্ট্ৰীয় বেডক্ৰছৰ সহযোগত প্ৰাকৃতিক আৰু মানৱসৃষ্ট দুৰ্যোগৰ সময়ত হাজাৰ হাজাৰ বিপৰ্যস্তলৈ সাহায্য আৰু স্বাস্থ্য সেৱা আগবঢ়াই আছে। বাইদেউৰ একক প্ৰচেষ্টাত অসম শাখা, ভাৰতীয় বেডক্ৰছ ছ'চাইটিয়ে আজি আন্তৰ্জাতিক মঞ্চত এক সুকীয়া স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

এতিয়াও এই বয়সতো বাইদেৱে যি উদ্যম, উৎসাহেৰে কাম কৰি আছে, আমি ভাগৰৰ কথা ক'বলৈ লাজ পাওঁ। এজোপা বৃহৎ মহীৰুহৰ দৰে বাইদেৱে আমাৰ আটাইকে ছাঁ দি আছে, যিদৰে ছাঁ দি আছে অসমৰ সহস্ৰ দুৰ্গতক।

আজি পৱিত্ৰ জন্মদিনত আমি ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁ আৰু বহু বছৰ সু-স্বাস্থ্যৰ গৰাকী হৈ মানুহৰ কল্যাণৰ অৰ্থে কাম কৰি যাবলৈ শক্তি লাভ কৰে যেন।

বেডক্ৰছ পৰিয়াল

ইণ্ডিয়ান বেডক্ৰছ ছ'চাইটি

অসম ৰাজ্যিক আৰু গুৱাহাটী জিলা শাখা

ফণীন্দ্র নাথ কলিতা

কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰী ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ সান্নিধ্যত

ফণীন্দ্র নাথ কলিতা

গুৱাহাটীৰ উজানবজাৰত ডাঃ ৰুদ্ৰ শৰ্মাৰ ঔৰসত আৰু মাতৃ ধৰ্মেশ্বৰী দেৱীৰ গৰ্ভত ৰেণুকা দেৱীৰ জন্ম হৈছিল। তেওঁৰ পিতৃৰ ঘৰ পঞ্চতীৰ্থ হাজোত আছিল। ডাক্তৰ হিচাপে উজানবজাৰৰ যোৰপুখুৰীৰ পূব-উত্তৰ ফালে ৰাস্তাৰ কাষতে ঘৰ আছিল। স্কুলীয়া শিক্ষা সমাপ্ত হোৱাৰ পাছত ৰেণুকা দেৱীয়ে কটন কলেজত নাম ভৰ্তি কৰে আৰু সুখ্যাতিৰে ডিগ্ৰী লাভ কৰি গঠনমূলক কামত মনোনিবেশ কৰে। তেওঁ প্ৰথমতে কবি নলিনীবালা দেৱীয়ে গঠন কৰা সদৌ অসম পাৰিজাত কাননৰ সাধাৰণ সম্পাদিকা হৈ শিশুসকলৰ শাৰীৰিক, মানসিক, আধ্যাত্মিক, খেলা-ধূলাৰ জৰিয়তে গুৰুত্ব আৰোপ কৰি গোটেই অসমতে পাৰিজাত কানন গঠন কৰিছিল। নলিনীবালা দেৱী আছিল সৰ্বাধিনায়ক।

অসম ৰাজ্যিক সমাজ কল্যাণ ব'ৰ্ডে প্ৰাক-প্ৰাইমাৰী স্কুল, শিশু আশ্ৰয় গৃহ, পুথিভঁৰাল, পৰিপুষ্টিৰ খাদ্য যোগান আৰু নিৰাশ্ৰয় শিশুৰ আশ্ৰয় গৃহ স্থাপন কৰি অনুদান আগবঢ়াইছিল। ভাৰতীয় বেডব্ৰুছ ছ'চাইটিয়ে শিশুসকলক সুখাদ্য, ঔষধ, কাপোৰ আদি যোগান ধৰি বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। সকলো ক্ষেত্ৰতে ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে আগভাগ লৈছিল। পঞ্চগছৰ দশকৰ পৰা ৰেণুকা দেৱীয়ে শিশুসকলৰ অন্যতম অনুষ্ঠান সদৌ অসম মইনা পাৰিজাত কাননত ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত হৈ সেৱা আগবঢ়াইছিল।

ৰেণুকা দেৱীৰ বিয়া হয় বিশিষ্ট সাহিত্যিক, সমালোচক, সাংবাদিক মুনীন বৰকটকীৰ লগত। ৰেণুকা দেৱীৰ পৰা ৰেণুকা দেৱী বৰকটকী উপাধিলৈ পৰিৱৰ্তিত হয়। তেওঁলোকৰ বাসস্থান গুৱাহাটীৰ শিলপুখুৰীৰ পঞ্চৱতী আশ্ৰম। মীনাক্ষি বৰকটকী তেওঁলোকৰ একমাত্ৰ সন্তান। তেওঁ বৰ্তমান জাৰ্মানীত। তেওঁ দুটা বিষয়ত ডক্টৰেট ডিগ্ৰী লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেওঁৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যৎ কামনা কৰিলোঁ।

মহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰীৰ কাৰ্যকালত ৰেণুকা দেৱীয়ে ৰাজনীতিত প্ৰৱেশ কৰি অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটীৰ তেওঁ সাধাৰণ সম্পাদিকা হিচাপেও নিৰ্বাচিত হৈছিল। পাছলৈ ৰেণুকা দেৱীয়ে হাজো বিধানসভা সমষ্টিৰপৰা বিধায়ক হিচাপে অসম বিধানসভালৈ নিৰ্বাচিত হৈ ৰাইজৰ সহযোগত গাঁৱৰ ৰাস্তা-ঘাট, স্কুল-কলেজ, খোৱা পানীৰ ব্যৱস্থা, কৃষি, মীন পালন, সমবায়, কুটীৰ শিল্পৰ প্ৰসাৰ, গাঁৱৰ কলা-কৃষ্টি উন্নত কৰাতো গুৰুত্ব আৰোপ কৰি বিশেষ সেৱা আগবঢ়াইছিল। নাৰী আৰু শিশুসকলৰ ক্ষেত্ৰতো গুৰুত্ব আৰোপ কৰি প্ৰসূতি মংগল কেন্দ্ৰ, শিশু মংগল কেন্দ্ৰ আদি খুলিছিল, যাৰ বাবে তেওঁৰ ৰাইজৰ আস্থাভাজন হৈ পৰিছিল। তেওঁ লোকসভালৈ দুবাৰকৈ সাংসদ হিচাপে নিৰ্বাচিত হৈছিল। অসম বিধানসভাৰ কাৰ্যকাল সফলভাৱে পালন কৰাৰ পাছত ভাৰতীয় জনতা দলৰপৰা লোকসভালৈও নিৰ্বাচিত হৈছিল আৰু কেন্দ্ৰীয় মন্ত্ৰীসভাত সমাজ কল্যাণ মন্ত্ৰীৰ দায়িত্ব লাভ কৰিছিল। তেওঁ এগৰাকী সফল মহিলা হিচাপে দিল্লীৰ সংসদত দেশৰ বিভিন্ন জ্বলন্ত সমস্যাৰ ওপৰত ভাষণ দিছিল আৰু মহিলা-শিশুসকলৰ উন্নতি সাধন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।

ৰাজনৈতিক জীৱনৰপৰা অৱসৰ গ্ৰহণ কৰি ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে অসমৰ ৰেডক্ৰছ ছ'চাইটীৰ সাধাৰণ সম্পাদিকা পদত কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰে আৰু গুৱাহাটীৰ চানমাৰিত প্ৰতিষ্ঠাপিত ৰেডক্ৰছ হাস্পতালৰ জৰিয়তে নাৰীসকলৰ প্ৰসূতি চিকিৎসাৰ বিস্তৰ অভাৱ দূৰ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। ইয়াৰ বাহিৰেও এই হাস্পতালতে এটি নাৰ্ছিং প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰও স্থাপন কৰি শিক্ষিত ছোৱালীসকলক নাৰ্চ, খাত্ৰীৰ প্ৰশিক্ষণেৰে কৰ্মসংস্থানৰ বাট মোকলাবলৈও কিছু পৰিমাণে সক্ষম হৈছে। তদুপৰি তেওঁৰ তত্ত্বাৱধানতে অসমৰ বিভিন্ন নগৰত নাৰ্চৰ প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰও স্থাপন কৰিছে। নলবাৰী, হাজো, গুৱাহাটী, বৰক্ষেত্ৰী সমষ্টিৰ বিজুলীঘাটত এটি ঘৰ ইতিমধ্যে নিৰ্মাণ কৰিছে।

সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰতো বেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ অৱদান উল্লেখনীয়। নতুন লেখক-লেখিকাসকলৰ উদগনি যোগোৱাৰ বাবে প্ৰতি বছৰে স্বামীৰ সৌৰৰণত ‘মুনীন বৰকটকী বাঁটা’ৰ সৈতে নগদ ধন, কিতাপৰ টোপোলা আৰু স্মাৰক আগবঢ়াই আহিছে। প্ৰয়াত মুনীন বৰকটকী আছিল একাধাৰে সাংবাদিক, সমালোচক আৰু বিশিষ্ট সাহিত্যিক। তেওঁ এজন সত্যপৰায়ণ, নিৰ্ভীক, নিষ্ঠাৱান ব্যক্তি আছিল। তেওঁ আগবঢ়োৱা অসমীয়া সাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদস্বৰূপ ইংৰাজী, অসমীয়া ভাষাৰ এই গ্ৰন্থসমূহ সযতনে প্ৰকাশ কৰি ৰাখিছে বেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে।

বেণুকা দেৱী বৰকটকীয়ে অসম ৰাজ্যিক মুক্তিযুঁজাৰু সন্মিলনীৰো সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে কেইবা বছৰো কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল আৰু তেওঁৰ কাৰ্যকালত মুক্তিযুঁজাৰুসকলৰ অভাৱ-অভিযোগসমূহ চৰকাৰৰ আগত দাঙি ধৰাৰ ক্ষেত্ৰত আগভাগ লৈছিল। ইয়াৰ উপৰি অসম কোং-অপাৰেটিভ বেংক, মহিলা সমিতি, ভাৰতীয় ৰেডক্ৰছ ছ’চাইটি, গান্ধী স্মাৰক নিধি, শিশু-নাৰী মংগল সমিতি আৰু বহুতো সংস্থাৰ সৈতে তেওঁ ওতপ্ৰোতভাৱে জড়িত।

বেণুকা দেৱী বৰকটকী ‘অসম প্ৰদেশ কংগ্ৰেছ কমিটি’ৰ সম্পাদিকাৰ দায়িত্বত থকা সময়ত ইয়াৰ কাৰ্যালয় আছিল হেদায়েৎপুৰত। সেই সময়ছোৱাত সিদ্ধি শৰ্মা, শ্ৰীমান প্ৰফুল্ল গোস্বামী, বিমলা প্ৰসাদ চলিহা, মহেন্দ্ৰ মোহন চৌধুৰী, শৰৎ চন্দ্ৰ সিংহ আদি যশস্বী কংগ্ৰেছ সভাপতিসকলৰ মধুৰ সান্নিধ্য লাভৰ সুযোগ লাভ কৰিছিল।

বিভিন্ন ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ মাজেৰেই এইগৰাকী মহীয়সীয়ে ৰাজনৈতিক, সামাজিক, সমাজসেৱাৰ জীৱনজোৰা সাধনাৰে যিবোৰ গঠনমূলক অৱদান আগবঢ়ালে তাৰ লেখ-জোখ উলিওৱাটো সম্ভৱ নহয়। এতিয়া জীৱনৰ ভাটী বয়সতো তেওঁৰ কৰ্মস্পৃহা সমানে অটুট আছে। আশা ৰাখিছোঁ তেওঁৰ জীৱনৰ সপোনবোৰ পূৰ্ণ হওক। ভগৱানে বেণুকা দেৱী বৰকটকীক সু-স্বাস্থ্য আৰু দীৰ্ঘায়ু দান কৰক।

(মুক্তিযোদ্ধা, অৰৰা, নলবাৰী, ফোন : ৯৮৫৯৯২৬৩৬৪)

My homage to Baideo

Kuldeep Baishya

No one requires an introduction to the name Renuka Devi Barkataki, an iron lady, a proud mother and guardian of many orphans and most importantly a dynamic leader with an uncompromising attitude and multifarious activities. In 2007 when I was associated with the Doordarshan Kendra, Guwahati, I got the opportunity to meet her for the first time in her office of the Indian Red Cross Society Hospital, situated at Chandmari, Guwahati. The then Programme Executive of Doordarshan Kendra, Guwahati Mr. Atanu Saikia introduced me to her for the first time. As time went by, Smti Renuka Devi Barkataki became for me “Renuka Devi Barkataki Baideu” and in short “Baideu”. “Baideu” in Assamese language can stand for many different things but for us in this case it means “ Respected Madam”.

Though I forgot the exact date yet I remember that fine sunny morning when I first met her. In her office at Chandmari, I found a different atmosphere. The atmosphere in the room made me realize that the leader to whom I was being introduced to was an ardent follower of Mahatma Gandhi and a true practitioner of Mahatma Gandhi’s ideology. I remember that

portrait of Mahatma Gandhi behind her desk on the wall of her office chamber at Red Cross Hospital, Chandmari, Guwahati and I feel this portrait itself speaks a lot about Smti Barkataki. Before meeting her I never met any woman political leader who was in prison for 19 months during the Emergency period from 1975 to 1977. This was a memorable day for me when I took an interview for a few minutes from the first woman Member of Parliament from Assam to the Lok Sabha and a former Central Minister of State.

During that period I was a college student and I was involved with the activities of National Students Union of India (NSUI). As a part of these activities I used to meet many senior political leaders and specially Gandhian thinkers and followers. After this short interview whenever I got opportunity I started visiting Smti Renuka Devi Barkataki Baideu's residence to see her with an objective to know more from her about various issues. Time flies and from 2011 I became a part of her Gandhian labour movement when I was appointed as Assistant Secretary for Indian National Trade Union Congress (INTUC), Assam Branch. I feel lucky to get an opportunity to serve such a historic trade union organization of Assam as the youngest office bearer where the office of the President is assumed by the legendary leader Smti Renuka Devi Barkataki Baideu.

I have seen innumerable qualities in Renuka Baideu during the course of my work with her. Although it is impossible for me to list all of them, a few stand out — she is a symbol of self reliance. In her eighty-four years she still does all her official paper work herself. She is a visionary leader in true the sense and gives importance to sustainability of an organization. Those organizations where she is involved are the examples of her self-reliant concept, whether it is INTUC, Assam Branch or Indian Red Cross Society, Assam Branch or Shishugram or Assam State Freedom Fighters Association.

I must also admit her support, encouragement and inspiration towards my career as an advocate. Due to her encouragement in later period I become a member for Indian Red Cross Society, Guwahati District Branch, Assam, where I got the opportunity to learn human rights law and humanitarian law in practical way. Due to her encouragement and suggestion I also got the opportunity to work under one of the leading lawyer of the region Mr. Abdul Muhib Mazumber, who was her classmate in Cotton College.

“Baideu” is a person with multiple expertise. I witnessed her deep understanding on practical approach towards good governance and implementation of law in various occasions in different platforms where she was asked to speak. She is a lady who can work with all sections of people of the society irrespective of class, community, creed, gender and age. She is an uncompromising leader with her ideology to do good for the larger section of society. Her attachment with those at the grass roots is incomparable. One cannot find the generation gap in her and she always inspires everyone and especially the younger section of the society to join in with her. It is difficult for me to express all my thoughts in a short write up. I can only say she is the beloved “Baideu” for many of us. She has been a guardian, mentor, inspiration and a mother for me and many of us. Today on the eve of her eighty-fifth birthday I pray to the Almighty to shower grace on her and the strength as always to serve humanity and mankind.

(Advocate, Guwahati.)

*Top : R. D. Barkataki, hony. secretary, IRCS, Assam state branch
with the victims of ethnic violence, Nellie '83.*

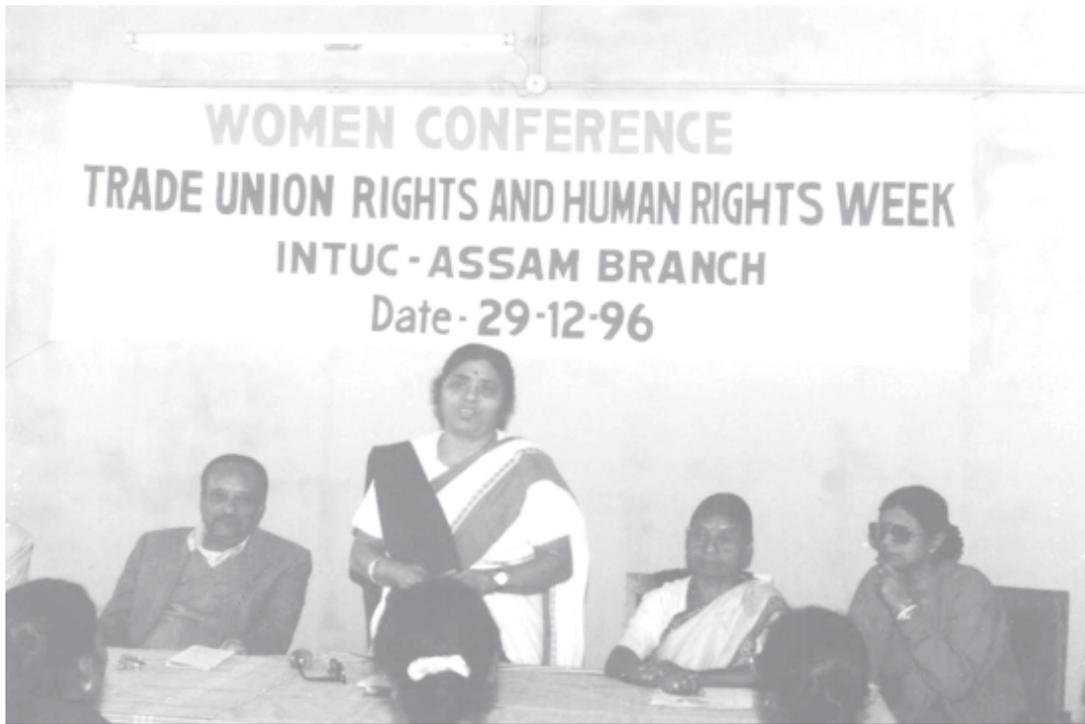
Bottom : With members of the Assam Deaf and Dumb Association

*Top : Laying the foundation stone of the Assam
INTUC building complex with Robin Kakoti (dressed in white)
and Kamakhya Tripathi (tall gentlemen next to him)
Bottom : With Paban Singh Ghatowar and Ramanujan,
former President, INTUC*

*Top : With Shri Bhismanarayan Singh, His Excellency Governor of Assam on occasion of the opening of Red Cross Bhawan, Uzanbazar
Bottom : Lef. Gen (Retd.) S.K. Sinha, His Excellency Governor of Assam on occasion of World Red Cross Day*

Top : With Rupam Kurmi and Bokul Ghosh

*Bottom : Front row (L-R) : 2nd from left Sarat Barkataky, G. Sanjiva Reddy (President, INTUC), R D Barkataki, Raju Sahu, Dileswar Tanti
Second Row (L-R) : Bolin Kuli, Paban Singh Ghatowar, Chandan Barua, - , Bhimananda Tanti, Prithvi Manjhi*

With Hema Bharali, Sarat Barkataky and Tarun Gogoi

Top : Inauguration of 1st High Raised Platform constructed by the IRCS, Assam under Pilot Project, 2002 at Pandula, Barbhag, Nalbari
Bottom : Visiting Bomb Blast victims of Ganeshguri, Guwahati in the GMCH, Guwahati

*Top : Receiving IFRC & British Red Cross Delegation
at Red Cross Hospital, Guwahati, 2002
Bottom : With St. John Ambulance F.A. Master Trainers
along with the ICRC Delegation, 2000*

Top : Leading a Red Cross Procession through the streets of Guwahati on occasion of World Red Cross day, 2004
Bottom : At a workshop on international humanitarian laws, Guwahati, 2016, organised by ICRC, in association with Judicial Academy, Assam

*Top : With the victims of Udalguri-Darrang Ethnic Violence, 2008
Bottom : Inauguration Flood Relief and Mobile Medical Unit Operation
from the Janata Bhaban, Dispur by Shri Tarun Gogoi, Chief
Minister, Assam and Dr. Bhumidhar Barman, Health Minister of Assam*

*Top : A meeting with Jeremy England, Head of the regional delegation, ICRC
Bottom : A Red Cross medical camp*

Aruna (Mamoni) Sharma

Walking down memory lane

Aruna (Mamoni) Sharma

The journey of life in this world is unique. Everybody comes alone and leaves alone, but during the short span of being alive, nobody is ever alone. Some lucky ones have someone by their side for assistance, guidance and company. One such person that I have been fortunate to have in my life is my Didi Mahee, who is very close to my heart. I write this to wish her on the occasion of her eighty-fifth birthday. When one is a child, birthdays are fun occasions filled with fun, gifts and parties; as one grows older, birthdays become occasions to look back and to reminisce.

I take this opportunity to look back on my relationship with my Didi Mahee, Renuka Devi Barkataki, who was born on the 29th Nov. 1932 in Uzanbazar, Guwahati. She is my maternal aunt and we (my siblings and I) fondly call her 'Didi Mahee', a derivation from Didi, as she was called by her youngest brother, Bani, who later joined the Air Force. She was born with great qualities of leadership and could motivate everybody to bring out their hidden qualities.

During her teens she lost her father, Sri Rudra Kanta Sarma, but she was undaunted and managed to protect and guide

her younger siblings, the youngest of whom was 8 years old then. My mother, Smti. Kamala Devi Bhattacharyya, was the only sibling who was elder to Didi Mahee. But she was already married and had left home and had settled in Shillong by then. So it fell upon Didi Mahee, who was four years younger than my mother, to take charge of the Uzanbazaar home. Not only did she take charge, she did it in great style. For instance, our Maju Mama Bhabani Kanta Sarma, was sent to study at the BHU, after he completed his ISC from Cotton College, before he proceeded to Germany for further training to join the Ordnance Factory in Kanpur.

According to what I have been told, our ancestors came from Kanauj and Navadweep a long time ago to serve as priests in temples. With the passage of time, new generations drifted into various other professions. Today, in our family, although we still have a few priests, there are more doctors, engineers, lawyers, teachers, businessmen, and some in government service. Didi Mahee is the only politician in our family so far, and she not only made a name for herself as a politician, but also as an activist and social worker.

During my growing years, we were in Shillong, but we met Didi Mahee often. We were all quite scared of her, for she never minced words to pull us up if she thought we had done something wrong. She always seemed very strict and formidable, but today I realise that her outward appearance was a protective shield for herself to handle all those who looked up to her for protection, guidance and support. Many a time she was misunderstood for her outright honesty and frankness but that was the probably the best way to set matters right on those occasions. By doing so, she simplified and took the heat out of many serious disputes.

Didi Mahee has been elected MP and MLA for several terms. I still remember the Chevrolet car that was used for her

first election campaign in 1962 — it was also the time when a telephone was first installed in the Uzanbazar home. I was lucky to have visited her in New Delhi during her first term as MP, when she used to live in South Avenue, very close to Teenmurti, the official residence of our first Prime Minister. She was especially accessible to people from Hajo, the constituency she represented as an MLA. Many people came to meet her in her small office in her residence at Panchabati. Everyone who came was served with tea and snacks. On many occasions when I came down to Guwahati (from Shillong where we grew up) during holidays, I automatically became a party to that hospitality.

Although she has faced many problems and troubles in life, she rarely spoke about them to us. On the other hand, she was our favourite aunt, who always had time to spend with us. In spite of her busy schedule, she never missed a chance to cook exciting meals for us. She had the knack of cooking tasty wholesome meals in a jiffy. And when the huge baskets of oranges would arrive from the orange plantation just outside Guwahati that belonged to Ata, Didi Mahee would not only peel the oranges but also remove the seeds before giving them to us to eat — that habit has stuck with me to this day. Even today I become nostalgic when I think of those days filled with laughter and of being and doing things together.

Didi Mahee always looked very smart and imposing. She mostly wore khadi or silk sarees, neatly pleated and pinned up (and she gifted me quite a few of them over the years). Her hair would be tucked away in a bun and she never used any makeup except the mandatory bindi. Yet she created quite a stir when she walked into a room full of people. Her sparkling personality was her biggest attraction. Recently, having heard that she was seriously unwell, we went to visit her. Expecting her to be lying in bed, we were pleasantly surprised to see her

calmly seated in the living room, looking as smart as ever, in a pretty saree, as if she was just waiting for another ‘meeting’ to start.

Having shouldered the responsibility of taking care of her younger siblings in the Uzan bazaar home, Didi Mahee later also took full responsibility for her own Panchabati home. But her family duties did not distract her from fulfilling her public duties. I still remember her sitting on the left front seat of a Right Hand Drive Jeep those days (driven by a driver aptly named Bipod), with her left leg always on the step, as if ready to spring out, and with her left arm held high gripping the loop hanging from the roof. Later, when she used to commute to Shillong as an MLA she got herself a Fiat car ASZ 4577. Those days, we never missed a chance to get a ride with her — it made us feel very important, as she was always so busy.

But in the midst of all those many demands on her time, she forgot to think about herself. Even earlier she had foregone many marriage proposals because she felt she was needed at home. There is this great story about her writing anonymous letters to the family of a potential suitor, telling them that she was of very bad character and advising them not to pursue the marriage proposal any further. But the man she finally married — Munin Barkotoki — turned out to be a wonderful person. At first we used to call him the ‘*dighal panjabi pindha mama*’. He became very popular with all of us because of his endearing personality. Later he became our dear Moha.

Ever since her marriage, Didi Mahee was a wonderful and caring wife, even while continuing with her public work. Since Moha enjoyed having meals with a variety of dishes, Didi Mahee cooked lavish meals for him. In their home in Panchabati, she set apart a room where he could read and write undisturbed, and it became a cozy den, where we all went to meet our tall and handsome Moha. Whenever Didi Mahee came back from

Renuka (bottom right) at Aruna's wedding; Also seen Aruna's father (extreme left) and Meenaxi (second from left)

her parliamentary sessions in Delhi, she brought his special 'punjabi kurtas' from her favourite market in Karolbagh. I still remember his special big and tall glass tumbler from which he sipped his many glasses of tea. In his later years, when Moha was sick, Did Mahee became his best nurse — her love, patience and tolerance is something to be admired.

In her younger years, Didi Mahee was fun-loving and a very good sport — joining in the laughter even when she is the butt of the joke. The most memorable incident to illustrate that was the (in)famous 'locked jaw' event that occurred in 1964, On the occasion of our Uncle (Dangor Mama, Abala Sarma)'s wedding, we all went to Jorhat. When we finally reached Jorhat at the end of our long journey, we were very tired and hungry. We stopped at a hotel to refresh ourselves; we were busy eating when we heard a loud scream of agony from outside. All of us rushed to the open verandah and saw that the noise was emanating from Didi Mahee. She had just arrived, had got out of the car, tired and hungry as all of us, and had let out a wide

yawn when she realised that she could no longer close her mouth as it had got 'locked'.

Everybody was nonplussed except for the doctor in our party, an uncle of ours, Bukur Mama, now late Dr. Guru Prasad Sarma, who was a renowned surgeon. He coolly looked at Didi Mahee and told her to wait while he finished smoking his cigar and drinking his cup of tea. Didi Mahee continued to scream, expressing her annoyance at the delay while Bukur Mama smiled mischievously all the while, obviously enjoying Didi Mahee's discomfiture. 'It will do your jaws and vocal cords good to have some rest,' he chuckled, 'moreover, it is so peaceful to not have to listen to your incessant chatter, for a change.' Finally, after a while, Bukur Mama decided it was time to relieve her of her misery. As we all watched, Bukur Mama 'unlocked' Didi Mahee's jaw with a swift and practised movement of his hands. Didi Mahee let out a long 'Ohhhh...' of relief and then was the first one to break the silence with a loud peal of laughter.

I have known Didi Mahee since I was a child. Looking back now, when I have gone on from being a child to being a grandmother, I can see that Didi Mahee has had a big role in shaping my life. She has the rare gift to touch everyone's hearts and to make them feel special. Throughout her busy years, it was seldom that we had a chance to tell her about the special place she has in our hearts. This is the perfect chance to tell her that, to wish her on her birthday and to pray to the Almighty to bless her with good health, happiness and peace of mind for many more years to come.

(Aruna Sharma (Mamoni) is RDB's favourite niece, being the eldest child of RDB's only elder sister. She grew up in Shillong, and did her MA from Gauhati University. Wife of (now late) Paban Sharma, Ms. Sharma has been a teacher all her life; she retired as a teacher from the Don Bosco High School, Guwahati.)

ৰণ্টু দেৱী

জন্মদিনৰ হেঁপাহৰ কেৰ্কেটো...

ৰণ্টু দেৱী

২৯ নৱেম্বৰ, মোৰ বাবে এক স্মৰণীয় দিন। কিয়নো প্ৰতি বছৰ এই দিনটোতে পালন কৰি আহিছোঁ আমাৰ মৰমৰ, পৰম শ্ৰদ্ধাৰ বাইদেউ ৰেণুকা দেৱীৰ 'বাৰ্থ-ডে'। বাইদেউ ৰেণুকা দেৱীৰ জন্ম হৈছিল ২৯ নৱেম্বৰ, ১৯৩২ চনত গুৱাহাটীৰ উজানবজাৰত। মই বাইদেউৰ ঘৰত থকা দিনৰে পৰা প্ৰতি বছৰে নিজ হাতেৰে কেৰ্কেট সাজি জন্মদিনৰ উপহাৰ হিচাপে আগবঢ়াই আহিছোঁ। প্ৰতিটো বৰ্ষতে বাইদেউৰ জন্ম দিনটো পৰাৰ আগে আগে মই উদগ্ৰীৰ হৈ পৰোঁ, নিজ হাতে কেৰ্কেট সাজিবৰ বাবে। এই বেলিও তাৰ ব্যতিক্ৰম হোৱা নাই আৰু মই অধীৰ আগ্ৰহেৰে বাট চাই আছোঁ বাইদেউৰ 'বাৰ্থ-ডে'ৰ দিনটোলৈ। সেইদিনা আমি সকলোৱে মিলি কেৰ্কেট কাটি বাইদেউলৈ 'বাৰ্থ-ডে'ৰ শুভেচ্ছা জনাই স্মৃতি-তামচা কৰিম।

এইবেলি বাইদেউৰ জন্মদিনৰ দিনাখনেই এখনি কিতাপ প্ৰকাশ হৈ ওলাব বুলি শুনি মোৰ মনটো আনন্দত নাচি উঠিছে। লিখাৰ অভ্যাস নাই যদিও বাইদেউলৈ জনোৱা অভিনন্দন গ্ৰন্থখনত কিবা এষাৰ হ'লেও লেখিবলৈ মনটোৱে একেবাৰে ইচাট-বিচাট কৰি আছিল, যাৰ বাবে অন্তৰত জমা হৈ থকা কথাখিনি ভাষাৰে প্ৰকাশ কৰিলোঁ। ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাইছোঁ বাইদেউৰ সু-স্বাস্থ্য আৰু দীৰ্ঘায়ুৰ। আশা ৰাখিছোঁ, আগন্তুক দিনবোৰতো যাতে এইদৰে আমাৰ পৰম শ্ৰদ্ধাৰ বাইদেউৰ জন্মদিন পালন কৰি থাকিব পাৰোঁ।

(ৰেণুকা দেৱী বৰকটকীৰ সম্বন্ধীয় ভনীয়েক তথা পঞ্চৱতীৰ ঘৰৰ তত্ত্বাৱধায়িকা।)

Opening my heart to Ma

Meenaxi Barkataki

My earliest memories of Ma are of my waiting — sleepy and irritated by the many mosquitoes hovering around — for her to come home so that she could help me finish my homework. I must have been in Classes 1 or 2 then. Many days I would fall asleep at my study table waiting for her. But when she finally did get home she would immediately come and sit down with me and help me finish my homework. I never wondered then that she never complained of being tired or hungry after such a long day. That was her way of making me understand from very early on how important it was to study and do well in school.

But Ma was away a lot from home during my childhood. There were times when she was away for many days on end. And that began from very early on. When I was only a few months old, Ma had left me with her elder sister, my Jethima, and her family in Shillong, to be part of a Indian delegation of MPs to the UN. That was actually a blessing because I grew up considering my Jethima's six children as my own brothers and sisters.

There was a lot going on at our home in Panchabati at

any given point of time. There was a constant stream of visitors to our house — there was always someone sitting in the front verandah waiting for Ma. Most of them came from Hajo and wanted to meet Ma for some work. Then there were my cousins and other relations who came to visit and also to stay, some were studying in Guwahati; some were just passing by. Sarala and Hiron Mahee and later Tunu Baidev and Rontu stayed with us for several years. Cousins Gitu dada (noted lawyer Gautam Bhattacharyya who also is no longer with us) and Kali dada (Kaliprasad Barkataki) stayed with us for some years. Then there were others, like Hemanta Talukdar (who later became an MLA), who was also a kind of permanent guest, and stayed with us, off and on, for varying lengths of time. Nani baidev (Purobi Barua, Baba's favourite niece), Mamoni baidev (Aruna Sarma, Ma's eldest niece), Dangar Bapu Mama (Karuna Bhatta, Ma's cousin) and various other relatives and friends would visit often. I also had many friends in the neighbourhood. And Doctor Mama (the late Anil Bhattacharyya, a Homeopath, who had his chamber Aparna Homeo Hall right in front of our house) to take care of me in case I was ill. Then there was Nalini Mahi, Sunanda Kaka and Bipod, our driver of our green fiat ASZ 4577, and later Joimoti and Basanta. So although I was an only child, I was not a lonely child.

Although it never struck me as anything unusual then, ours was a rather unconventional family. I am not sure I have seen Baba and Ma ever sit down to talk to each other except at the dining table. Nor do I ever remember them going out just by themselves. My father was at home much more than Ma, but he was usually in his room — reading and writing — and did not get involved with the everyday running of the household. Ma was obviously the one in charge, but she was in charge of many other things as well, so she did not have a lot of time to spare for her domestic duties. But Ma seemed to manage

somehow although at any given point of time, there was quite a lot that had to be taken care of at home. On my part, when I compared Ma with my friends mothers, I realised that she was different in that she was very busy and had much less time to spare for me. And I perhaps even held that against her then. But I was also, in some sense, very proud that this person who so many people wanted to meet, was my mother. And because almost everyone called Ma Baidew, I had quite a few Mamas and Mahis, and Baba once remarked that the world is his *sasurbari* as most addressed him as Bhindew.

It was not just her politics and Hajo that Ma was busy with then. It was also many other organisations like the Eastern India Women's Association (EIWA), the Assam Flood Relief Committee and the Deaf and Dumb Association. And the then President of the EIWA was social worker Mrs. Roshan Phukan, wife of famous dramatist Prabin Phukan. Ma and Phukan aunty were very good friends and Ma would visit them often in their beautiful home close to the Apsara cinema hall. Very often Ma would take me along. Among politicians there were many such as the late Dulal Barua, and the late Purno Narayan Sinha who used to come home often. Ma used to visit veteran Gandhian Robin Kakoti in his house in Ambari, and also Liladhar Barua and Girin Chowdhury in their homes a little further on quite often. Ma was very close to Sarat Sinha jetha. In fact, this personal bond of respect did not break even when Sinha jetha, as the then Chief Minister, had to arrest Ma during the Emergency. Bijoy Chandra Bhagabati, Lakhyadhar Chowdhury, Gauri Shankar Bhattacharyya, Jogen Hazarika and Golap Borbora were others I remember from that time. There was this amazing Assam-type house, just opposite Nak-kata pukhuri in Panbazar with a round *toran* as gate and a 4-pillared verandah in front. It belonged to Sri Lakhidhar Bora, who was a senior Congress leader. Ma used to go very often to meet him and she

would often take me along — I loved running from pillar to pillar of that broad verandah standing on the benches placed along its whole length. She also often went to meet senior political leaders like Mohendra Mohan Chowdhury, Hem Barua and Deva Kanta Barua.

And amongst those younger to her, she was (and still is) very close to Mrs. Minoo Chowdhury (social worker and President of the EIWA) and also Shri Ajay Dutta (politician, who was recently decorated with a Padma Shri). Manu Mama (the late Manabendra Sarma, former MLA) was often at our place and was very close to Ma till he fell to that fateful shot in Uzanbazar. Achyut Chowdhury also used to visit often. Nagen Goswami was also a frequent visitor till he fell down some steps and got paralysed; Bibek Talukdar was a family friend; many politicians including stalwarts such as Sarat Barkataki visit even today. Moreover many high ranking civil servants and administrators with whom Ma had worked (such as B.P. Singh, S.K. Agnihotri, KPS Gill, Bhaskar Barua and Ashok Saikia) or who were friends of family (such as Madan Bezbaruah) visited us often at home.

Some stories about Ma's earlier life in their Nowzan road home have by now become legend — how she nursed her youngest brother, my Bani Mama (Bani Kanta Sharma, who was a brilliant student, a topper of the National Defence Academy, and who later joined the Indian Air Force), back to life after everyone had almost given up on him when he was only a few days old and was afflicted with 'besu', how she wrote anonymous letters to her potential parents-in-law claiming to be of a girl of very bad character to made them decide not to proceed with the marriage proposal, how she locked up boys in the toilets of some Cotton College Boys' Hostel for teasing Deepika (Phukan) Baidew (for which she later got the name 'Kalimai'); my grandfather, Rudra Kanta Sharma, was a freedom

fighter and a practising homeopath who lived with his extended family (including six children) in a pretty double storey wooden bungalow on Nowzan Road. Ma was also very active with the Moina Parijat during her school days. One evening, when Ma reached home a little late one evening from TC School after winning the first prize in a debating competition she was met by an angry Ata who threw her prize trophy into the drain telling her that under no circumstances was she to stay out so late.

It was a large family at Uzanbazar, made larger with the many relatives who stayed there for extended periods of time. Therefore, things there ran on a rather stringent budget. There were no extra helpings and there were tasks for everyone at home. This early training at being careful with money has stuck — stuck to the point that even today, Ma finds it very difficult to spend money; I have never seen her buying something simply because she liked it. She will not spend more than she thinks is absolutely necessary, she goes shopping even now (because she thinks all others are bound to get cheated) and enjoys haggling for the last rupee. Ma also learnt to do (and fix) a lot of things by herself — she is the only woman I know who can repair a fuse or do some extra wiring to set up a table or bed lamp. Later on she also learnt the basics of building houses, and although she did not have any formal training, she could talk about complicated structural details with engineers, architects and contractors.

She continued to apply the strict rules that were followed in the Uzanbazar house also later on in her life. And some of them got imposed on me as well. There were also strict rules which was passed down to me — grown up girls must never leave her hair loose, no dark lipsticks, no sleeveless blouses, no low necklines... even Baba would notice if there was a little deviation from this.... We were not a very demonstrative family,

in the sense that we never talked about our thoughts or feelings. Baba more so, but he was a man of few words in any case. But it was easy to guess what made Ma happy, what made her proud. She was incredibly proud of me and the fact that I was quite good at school and later in college and university. Later she was very proud of my Oxford degree and my career as a mathematician. Being an only child, I was left alone most of the time to do what I wanted to, but with the certain knowledge that the moment I dared to overstep, I would be taken to task.

Then there was also the story of how she came into politics — when Ata died suddenly, both Ma and Saru Mahi (Ma's younger sister, Roma Devi, who later married the former Chief Minister of Delhi Chowdhury Brahm Prakash) were in the MA classes — they had to do something to support the family. Senior Congress leaders Amiyo Kumar Das and Mohendra Mohan Chowdhury were known to Ata. Shri Das offered them two jobs in Shillong in the Publicity and Co-operative departments respectively. Saru Mahee stuck to her job and later went to NEFA to set up rural cooperatives. Ma returned to Guwahati and Mahendra Mohan Chowdhury gave her the job of office secretary of the local Congress Committee. Neither Ma nor Saru Mahi completed their MA studies. But her activities also as a member of the Congress Seva Dal and in the Women's wing earned her a Congress ticket to the Lok Sabha from the Barpeta Constituency when she was just 30 — she won to become the youngest MP in that batch.

But all that was before my time. One of the first vivid memories I have is of the day Ma was arrested during the Emergency in 1975. It was a day in June when Ma took me to the UCO bank across the road and got a savings account opened in my name through the good offices of the bank Manager, Mr. Goswami (who was later shot in his office), although I was not yet 10 years old then. She explained to me how to work a bank

account and told me various things that day before she was arrested and taken to the Guwahati Jail in the evening. In jail she was very ill and had to be operated on (for her hernia problems) several times. But when she was better, she would knit sweaters for me and embroider tablecloths full of beautiful roses; even otherwise she was very active; when I would get to meet her once every 45 days after getting permission from the DC — Dr. B.P. Singh uncle (who later became the Governor of Sikkim) was the DC those days — after a brief round of questions about how everyone was she would give me a list of things to bring her next time — scissors to cut the hair of the female inmates, some shampoo to remove lice from their hair, nail cutters, strong detergents to wash clothes, soap, thread etc. to sew on a sewing machine, post cards, poplin cloth etc.

I never understood why she wanted all those things then — later I found out that most of the female inmates had lice in their hair, had dirty clothes, in fact many of them had served their terms and could go home but nobody had come to fetch them. Ma would write postcards to the families of these inmates asking them to come to take their women back home. She gave these ladies a good wash, cut their hair and nails, removed their lice and then sew fresh sets of clothes for them (usually a loose *kurta* and a *lungi*) out of the sarees that she was given from the prison (as an A-class political prisoner). And when she had time after all that, she would knit amazing sweaters for all of us and also do amazing embroidery on table cloths etc. And then they all went on a hunger strike once protesting against the terrible quality of the food that was served and negotiating with the prison warders about how things could be improved under the given circumstances. I think she was quite in her element in the Guwahati jail...

After that there was that unusual election in 1977 when she won hands down from the Guwahati constituency on a Janata

party ticket and became a Minister of State (of Education, Social Welfare and Culture) in Morarji Desai's government. Many have not forgotten the neat and dhoti-clad immaculate figure of the late Subodh Hazarika, chief of the Panchabati campaign office, who quietly but firmly managed most of the show. We moved to Delhi and Ma was busier than ever —but she found time to make sure that I had everything I needed to be able to do well in school. But she was very strict about the use (or rather misuse) of official amenities — I was given a bicycle and told I would have to cycle to school every day. Later when we moved further away, I was given a moped. I do not remember ever going to school in Ma's official car. Of course I was thrilled the one time Ma came to school as the Chief Guest of some event in her official capacity.

My strongest memory of Ma from that time was the fact that she was always so decently well-dressed. In fact she had a fantastic collection of plain single coloured pure silk sarees with a tiny gold border. She had perhaps a hundred of them. And she wore them very well. She also made many new friends then — Abha Maity, Mohsina Kidwai (both politicians), Padma Seth (then Director of the Bal Bhawan),.... The Education Minister, Ma's senior, was Pratap Chandra Chandra, a real Bengali *Bhadralok*. Ma was also very close to the Labour Minister in the Janata period, Ravindra Varma (who was more of a family friend, and who I used to call Acchan as did his two sons). That was a time when Ma tested herself, pushed herself and tried to do her best. She also had very capable people around her — her two Private Secretaries were first Ashok Saikia and then Jiten Sharma.

I believe the premature fall of the Morarji government was the turning point in Ma's life, as it brought her not too long political career (of roughly 20 years only) to an abrupt end. From then things were never the same. Not knowing what to

do next but needing to do something — Ma was never the one to sit and wait — she went back to Guwahati and built for us a proper house to live in (as our older Assam type home was giving way) — some way also to use up her amazing amounts of energy. Baba's ill health started to get worse in the 1980s, more after we came back from Delhi. Ma tried her best to see that he got proper treatment and medicines, but the first years of the 1980s were tough on both of them. The difference is that while Baba got more and more depressed, Ma tried to get up and start walking again. She is a real 'doer' in the literal sense of the term — rather than think and mope about what went wrong she prefers to actively do something to get things going again. Soon she got involved with the Red Cross Society and also with other organisations, both because of her previous association with them and also new ones like the Gauhati Public School, the Sishugram, Assam State Unit of the Freedom Fighters Association and the INTUC. Her last official position was as a (nominated) Director of ONGC in the early years of this century — she really enjoyed the challenge of having to work on something new and tried to find out as much as she could about ONGC operations, even going down an oil rig in Mumbai high.

Since then she has been based in Guwahati, and has been busy with her orphanages, trade unions, social work, flood relief and Red Cross activities. She has made many of these institutions grow — building physical buildings over the years to house many of these organisations — she builds, wherever she goes, believing that a proper physical presence will give permanence and continuity to those organisations. There are people who do not agree with that, setting their priorities elsewhere. Her extreme tight-fistedness with money and her personal style of functioning has also probably not pleased everyone — but I do know that she has always had the best

intentions in mind. I have disagreed with her on many things, and have told her so in private. But unlike Baba, she does not like people disagreeing with her, and this has become so extreme that she can no longer cope with innocent jokes, even harmless teasing can be taken as an insult, as a humiliation.

Even in the extended family, she is now the eldest. Of her five siblings, only 2 are left now, my mama Bhabani Kanta Sarmah (who retired from the Ordinance factory and is now based in Guwahati) and my Mahi (Roma Devi, who has been mentioned earlier). Being the top boss of all the organisations she is involved in Ma is so used to giving orders that she is not used to listening to others, even when they give her good advice. Having been a politician all her life — she does not reveal her real feelings and opinions to anyone — she feels she has to show that she is tough and is in control all the time, no matter what. And in the process she probably suffers alone and silently within. And she has also become progressively lonely. Slowly one by one, her friends have also gone — there are only a handful of people left who still address Ma as Renuka or say ‘tumi’ to her — among them her batch-mates veteran actor Badal Das, ex Principal of Cotton College Professor Anil Goswami and noted academician Renu Devi and famous singer Sudakhina Sharma (they are actually a year junior to Ma). And just a couple of seniors — veteran Gandhian Hema Bharali among them.

Her biggest problem, as far as I am concerned, is that she considers being ill as a sign of weakness, so she hides the fact as long as she can, thereby creating severe medical emergencies, which for me, as an only child living very far away, is not very easy to handle. A rather amusing anecdote shows quite a few interesting qualities in Ma. Once Ma collapsed during a meeting of the Red Cross Executive in Delhi and had to be rushed into the ICU of some city hospital. I was in Germany then and was

informed but told that she was recovering and there was no need for me to come. The next day when I called and requested the ICU nurses to let me speak to Ma they could not find her as she was not in her bed — when they failed to find her even after half an hour, they (as well as I) got alarmed. Finally they found her next to the bed of some other patient in the ICU, fanning the patient with a newspaper. When asked she told them that on her way to the toilet, she had found this other patient who was complaining that she was feeling very hot. Since there was no one around to help her, Ma decided to fan the patient herself!

As she has grown older, given her many ailments, her poor heart condition, her fluctuating BP, I had wished that she would hand over the responsibilities of the day to day running of her many organisations to others and take on a less stressful advisory role. Of course I can't imagine Ma sitting at home doing nothing. I do not wish that for her either, for she has a lot of energy left and can still do a lot of good; but she has ignored everyone's advice (including that of doctors and her well-wishers) to not get involved in stressful situations. She has just not been able to let go — maybe people like her cannot let go — they need to be constantly doing something because it is in the doing that they feel 'needed', that they find their justification for their very existence.

Returning to my personal story, in the mid 1980s, I got married and left home. Ma tried to keep herself busy with her various activities, and be there for Baba and me when we needed her. I used to admire Ma, for she managed to do so much and still have time for me. But we never said these things to each other face to face. And that is a problem I have till today — we can't sit down and talk about something. We are somewhat better when talking long distance over telephone, or when a third person is present. That is why although I feel sorry for not being

able to give Ma company when I see her sitting alone in the drawing room in the evenings watching TV, I am not sure she would have really enjoyed it if I was there too.

Baba left us in 1993 and since then Ma has been living essentially alone. When I see her having to run a household even now I feel guilty for not being there to pamper her and give her a home where she had no worries and could just relax and do her own thing, but I wonder if that would have made her happy. For Ma is someone who likes to be useful, she is happy when she can do something for someone. So, in those times we have been together, it is Ma who has pampered me, cooked for me, taken care of me, rather than the other way round. And because Ma is so efficient and so good at all practical things, everyone around her (including me) are rather hopeless at tasks such as shopping or organising a plumber to fix a leaking flush. Baba was happy to let her do it, I realise that even I have got into the habit of thinking that Ma is the one-stop solution to all my day-to-day problems — even today at her age...

And there was this other thing about Ma — although she was always there for me when I needed her, she never would try to influence my decisions in any way. Of course, once I took a decision she stood by me no matter whether she agreed or not and helped me in whatever way she could. So for example, when I got a scholarship to go to Oxford for my doctoral studies, Ma offered immediately to take care of my little son (who was not even two then). During the time of my divorce, she silently stood by me and did whatever I asked her to do— without telling me once what she thought about it all. It was only when I decided to resign from my job at IIT Guwahati that she commented: মই নাজানো তই জীৱনৰপৰা কি বিচাৰিছ, তোক কি লাগে। (I don't know what you are looking for from life, what you want). That was it.

I guess I let her down; I failed to live up to her expectations

from me. I guess she would have been much happier if I had carried on along the normal road, had a happy family life and carved out a successful career for myself. Having had to struggle to get everything she has got in her life, she did not like my just throwing away the big chance life had given me to secure my future. What else do you want, she had asked me that day. Yes, Ma, I wish I knew, I wish I could answer you. After all, you have every right to know, after having done so much, sacrificed so much, to make sure that I had everything I needed to get to where I did. I know it must seem absolutely crazy, to give it all up after getting to the top of the hill, having struggled so hard to get there. But I do not know what I am looking for, Ma. I am still trying to figure that out.

And she has been hurt through me in several ways — the hernia problem that she acquired when I was born has caused her a lot of pain and distress for many years. She would often (I hope jokingly) remind me that Parashuram's mother's name was also Renuka, and that Parashuram killed her. She was also very hurt when because of my divorce, her only grandson, my son Amlan, decided to stay away from her — so much so that we were not invited to his *lagun-diyani* as well as his marriage. Ma had taught Amlan how to read and write — Amlan had spent his formative years with her in Panchabati. Ma will never understand how this could happen to her. Nor will she stop hurting anytime soon. And not just me, quite a few others for whom Ma had done a lot and considered her own have let her down over the years — and she has not taken that easily and has allowed herself to be repeatedly hurt by their betrayal. She finds it hard to forgive and forget. She expects loyalty from all those she adopts as her own, and sometimes she has made mistakes in reading people correctly. As a result, over time she has gradually stopped trusting anybody — she has come to believe that everyone who comes to her comes because they

want something from her, that there is nobody who would do something for her without expecting something in return.

Ma spends her evening now watching TV. Perhaps it is because she wants to remain constantly updated on the news, perhaps it is because she needs to have the feeling that she is constantly surrounded by the noise of many people, perhaps she does not have the patience to sit at one place and read anything other than newspapers and magazines. Baba also had the rare ability to laugh at himself but Ma finds it hard to laugh, even less at herself. However, Ma has more practical common sense than both Baba and me put together. Baba had trouble changing batteries in a torch and I am also not much better — one day when I was trying in vain to match the margins of two pages of printed matter that needed to be printed back to back — Ma had one look and told me — Why don't you hold the pages up against the sun!

There is this one story that I like to tell to bring out the difference between my parents. One afternoon, Baba and I accompanied Ma to Shishugram, the orphanage in North Guwahati that my mother also took care of. We loved going there because it was so peaceful and quiet there, unlike Guwahati. The moment we arrived Ma got busy checking on the rations, tasting the leftovers from lunch, checking whether children's clothes had been washed, whether the beds were properly made, whether the children were brushing their teeth regularly, school fees, performance, etc. It took her about an hour to do all that. When she had finished she looked around for Baba, so that we could leave.

But Baba was not to be found. No one seemed to know where he could be. She asked the driver to blow the car horn. Soon we realised that one of the older boys was missing too. Ma was getting more and more impatient. About 15 minutes later, Baba and the boy were seen coming leisurely down the

hill just next to the orphanage, laughing and talking, apparently in no hurry. Baba told us that when the young man came up to him and requested him to explain an Assamese poem to him, Baba decided it would be much more fun to do that sitting on the top of the hill, watching the sun go down. So up the hill they went. Of course it did not occur to Baba to tell anyone before going. Till today I wonder what impact that afternoon had on that boy's life, that young man who had Baba all to himself for a couple of hours, explaining a poem to him like only he can — did he understand the poem at all, did he fall in love with poetry, did he become a poet himself? Looking back, it is clear that the children of Shishugram needed what both Ma and Baba had to give, to become whole. But Ma's view was more pragmatic.

Ma goes to the Shiva temple every morning without fail — but she was really not religious in the sense that she never goes to visit temples or performs poojas at home. This strong daily connection with the Shiva temple has become a fixed point in her later life and has perhaps given some structure to her morning routine. And maybe it was that strong bond with something higher (whatever it might be) that helped her recover so quickly this last time when she was so seriously ill and had to be admitted to the ICU in September 2016. Her will power, her mental strength far surpasses her physical condition, at the age she is at now. Her body is slowly giving way but it is the mind that rules her body and not the other way around. While it is probably her saving grace, having been in control of whatever she was doing all her life, she is unable just to stop working, to just let go...maybe that is the fate of people like her — to work till the last moment, and never have a moment to look back and wonder about life, its mysteries, its meaning, what she had wanted from it, what she got from it,...

Today I look back at Ma's life with both proud admiration

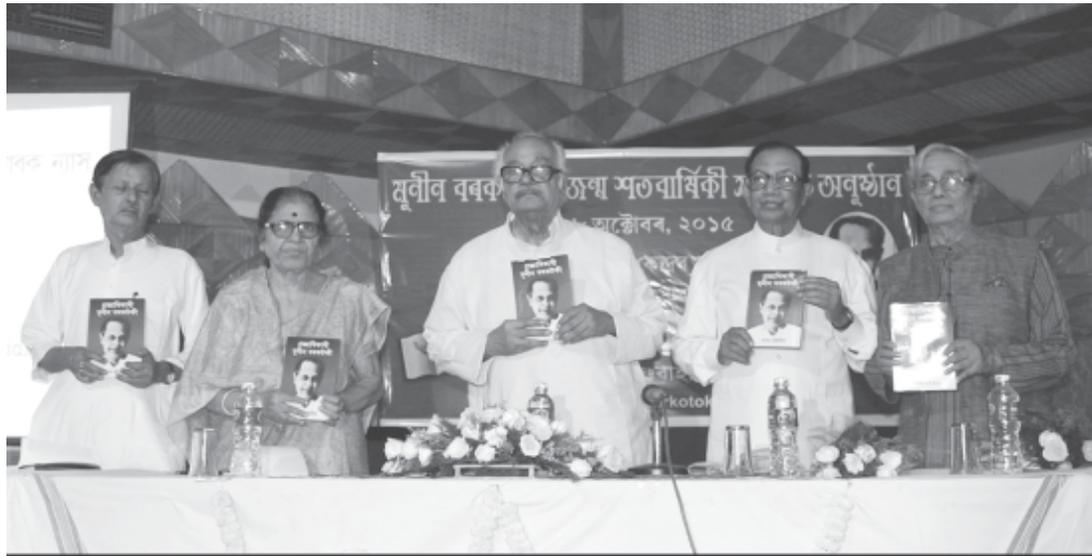
at the vast amounts she has achieved, at the hundreds of people whose lives she has touched and transformed for the better, but also with a tinge of sadness because although she brings a lot of energy into whatever she decides to do, this energy has got dissipated in doing a hundred different things, and there is not one thing that can be called her lasting legacy. But perhaps that is not her style. In any case, although she will never admit it, I can sense that she is disappointed with what life has brought her way. She has come a long way but still she has fallen short of her own expectations from life. And I guess it is this feeling that there is something still to come that keeps her from stopping, from letting go, from trying to make peace with herself and her life. Because she feels it is not over yet.

Of course it is not over yet — we can all confirm that. Today, on her 85th birthday, what can I wish my mother but many more active, happy and productive years, doing what she feels is important but in a manner that does not abuse her already tired body. In the years ahead, I hope you can find a way to forgive me and the world for having let you down, Ma, and look beyond to find your own peace and happiness! I also want to tell you that we all love you and admire you, and even when you think we are pulling your leg, we all think that (although you might have missed a few turns along the way) you have won the long tough race and that for us, you are a real and true champion. Hats off, Ma!

[This page keep intentionally left blank]

At Munim Barkotki Literary Award presentation ceremony, 2010

At the closing ceremony of Munin Barkotoki birth centenary celebration programme

*Top : At Munin Barkotoki Literary Award presentation ceremony, 2015
Bottom : After Munin Barkotoki Literary Award presentation
programme, 2015*

Renuka Devi Barkataki : A Profile

Date of Birth :

29th November, 1932

Family status :

- Daughter of late Rudra Kanta Sharma and Dharmeswari Devi of Uzanbazar, Guwahati
- Wife of late Munin Barkataki
- One daughter, Meenaxi

Address :

Panchabati, GN Bordoloi Road
Guwahati-781003, Assam

Academic Qualifications :

Science Graduate from Gauhati University

CAREER PROFILE

As an activist and politician :

- Active in the Moina Parijat during school days
- Commader of the Seva Dal when Gandhiji visited Guwahati in 1947

- Seva Dal Commander of the Assam Congress
- Convenor, Mahila Congress, and Youth Congress activist of Assam
- Member of the Indian Youth delegation to Moscow in 1957
- Secretary, Reception Committee of the 63rd Session of the Indian National Congress on Guwahati in 1958
- Secretary, Assam Pradesh Congress Committee, in charge of women, Seva-Dal and constructive work upto 1962
- Elected to Parliament from the Barpeta Constituency as a Congress candidate in 1962 Remained with the Congress (O) when the Congress split in 1967 and became the General Secretary of the Assam Congress (O)
- Elected to the Assam State Assembly from Hajo constituency as independent candidate in 1972; became Deputy Leader of the Opposition Detained for 19 months as political prisoner during the Emergency period 1975-1977
- With the amalgamation of the Congress (O) with the Janata Party in 1977, became a member of the Janata Party
- General Secretary of the State Janata Party and member of the National Working Committee of the Janata Party
- Elected to Parliament for a second time in 1977 from the prestigious Guwahati Constituency as a Janata party candidate
- Appointed Minister of State for Education, Social Welfare, Culture, Youth and Women's welfare in the Morarji Desai government in 1977

- After the disintegration of the Janata party in 1980, concentrated on social work and trade union activities
- Later rejoined and till date remain associated with the present Congress (I) party.

As a Parliamentarian :

- In Parliament, took particular interest in the problems of relief and rehabilitation of refugees, social security, co-operation, community development, local self-government (Panchayati Raj), education, defence, and welfare of women, scheduled castes and tribes.
- Served on many important select committees of Parliament dealing with legislation on education, finance and social security.
- Was member of the select panel of consultants which the Planning Commission set up to consider the social welfare and social security sector of the 4th Five Year Plan
- As Minister of State in the central cabinet, contributed to the formation of the All India Women's Commission, Northeastern Council (NEC), Indian Council for Child Development, and setting up of many central schools in various northeastern states.

As a Trade Union worker :

- Vice President of the Indian National Trade Union Congress (INTUC) Assam between 1980-1992
- Treasurer of the INTUC, Assam between 1987-1992
- Ex-President, Assam State Rural Workers Federation, affiliated to the International Federation of

Agricultural and Allied Unions

- Ex-Vice President, International Confederation of Free Trade Unions (ICFTU), Geneva
- Ex-member of the ICFTU Women's Committee, Brussels
- Currently President, INTUC Assam
- Currently member of the National Working Committee of the INTUC
- Currently President of several trade unions connected with construction, engineering, transport, women's labour and agricultural labour

As a social worker :

- Worked in the hills and tribal areas of Northeast as General Secretary of the Bharat Seva Misison Formerly President of the Bharat Sevak Samaj, the Deaf and Dumb Association and other organisations working for the welfare of the poor and the handicapped
- Connected with the Cooperative Movement
- Connected with many educational institutions and various women's and child welfare organisations
- Honorary General Secretary of the Guwahati Branch of the Indian Red Cross Society (IRCS) since 1983
- Chairman, Indian Red Cross Society, Assam branch from 1996 till date
- Currently President of the Assam branch of the All India Women's Conference (AIWC) and Member of the National Working Committee of the AIWC
- General Secretary, Assam State Freedom Fighters Association

- President of the Eastern India Women's Association
- Chairman of the Committee running the largest Nurses Training Centre of the IRCS
- Chairman of Committees in charge of running two orphanages in Guwahati

Also worth mentioning :

- Awarded a 'Shield of Honour' in 1997 by the Prime Minister of India in recognition of services rendered to the working class
- Was nominated as the first and only woman Navaratna Director of the Oil and Natural Gas Corporation (ONGC) in 2003

Major International Conferences and Meetings attended

- Attended the UN General Assembly as an observer
- Studied the socio-economic conditions of American Indians in New Mexico, black Americans in ghettos and the working of the Tennessee Valley Administration in the USA under the sponsorship of the World Assembly of Youth
- Attended the Education Ministers Conference at Colombo, Sri Lanka and the Social Welfare Ministers Conference at Vienna, Austria under the UN as the leader of the Indian delegation
- Attended several sessions of the International Women's Conference at Dublin, London, Moscow, etc. as leader of the Indian delegation
- Attended the ESCAPE meeting at Bangkok as member of the Indian delegation
- Attended International Confederation of Free Trade

Unions (ICFTU) meeting at Japan in 1993
as member of the Indian delegation

- Attended Seminar organised by the Women's wing of the ICFTU at Tokyo in 1993
- Attended International Federation of Agricultural and Allied Unions meeting in Geneva in 1993 as leader of the Indian delegation
- Attended Peace Conference in Baghdad, Iraq, on invitation of the Iraqi Women's Conference
- Visited many other countries in Latin America, Europe, South East Asia in various capacities over the years